

UTBÖRDING, *utbör'dning* ell. (i talspråket) *utbör'ling*, m. 2. 1) En, som är född i främmande land, provins, socken, o. s. v. — 2) (fam.) En som trängt sig in obehörigtvis. Brukas ofta såsom skällsord.

UTDANSÅ, v. a. o. n. 1. 1) Se *Dansa ut*. — 2) (fig. fam.) Med stark fart utkastas.

UTDELA, v. a. 1. o. 2. Utlemla till flera personer hvar sin andel af något. *U. almosor åt de fattiga. U. sakramenten.* (Fig.) *U. slag, hugg, stryk* o. s. v., gifva &c. — Mera sällan *Dela ut*. — *Utdelande*, n. 4. o. *Utdelning*, f. 2.

UTDELARE, m. 3. — **ARINNA** ell. — **LER-SKA**, f. 1. En, som utdelar.

UTDIKA, v. a. 1. Genom dikens grävande aflösma vattnet ifrån. *U. ett kärr*. — Älv. *Dika ut*. — *Utdikande*, n. 4. o. *Utdikning*, f. 2.

UTDOFTA, v. a. 1. Utsprida doft af något. — *V. n.* Sluta att dofta. — Älv. *Dofa ut*.

UTDRAG, n. 3. 1) Utdragning. — Deraf *Utdragsoffa*, m. fl. — 2) Stycke, som utdrages ur texten af bok, skrift, o. s. v. *Göra u. ur en bok, en räkning, ett protokoll. U. af protokollet. 1 u., i kort u.* — 3) *U. på lotteri*, då en enda nummer kommer ut. *Bestämdt u.*, då man gör insats på en nummer och bestämmer, i hvilken ordning den vid dragningen utkommer.

UTDRAGA, v. a. 3. (böjes som *Draga*) 1) Genom dragning utbringa. *U. en löda*. — 2) Göra längre; utsträcka. *U. en linie. U. en handske*. — 3) (fig.) Uppskjuta, fördroja. *U. underhandlingarna*. — 4) Genom något lösningsmedel, vanligen vatten, fränskilja vissa delar ur ett föremål. *U. saften ur en rot*. — Älv. för alla bem. *Draga ut*.

UTDRAGANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något utdrages. *U. på tiden*, fördröjande, uppskof.

UTDRÄGNING, f. 2. Se *Utdragande*.

UTDRAGSMÄRKE, n. 4. Märke, som utvisar, huru långt något bör utdragas. *U. på en tub*.

UTDRAGSNUMMER, m. pl. — *numror*. Nummer, som drages på lotteri.

UTDRAGSSOFFA, f. 1. Soffa, så gjord, att den kan dragas ut, för att begagnas i st. f. säng.

UTDRICKA, v. a. 3. (böjes som *Dricka*) Dricka allsammans, som innehålles, t. ex. i ett glas. — Älv. *Dricka ut*.

UTDRIFVA, v. a. 3. (böjes som *Drifva*) 1) Drifva bort ifrån, ut ur. *U. fienden ur landet. U. boskap ur gårdet*. — 2) Stöta ut, slå ut. *U. en spik*. — 3) Ur kroppen aflägsna. *U. elaka våtskor*. (Fig., bibl.) *U. djeflar*. — Älv. för alla bem. *Drifva ut*. — *Utdrifvande*, n. 4. o. *Utdrifning*, f. 2.

UTDRÄGT, f. 3. Utdragande på tiden. — Deraf: *Tidsutdrägt*.

UTDUNSTA, v. a. o. n. 1. Gifva ifrån sig dunster. *U. skadliga ångor. Jorden u. r.* — *V. n.* Bortgå i dunster. *Vattnet har u. t.*

UTDUNSTNING, f. 2. Droppvis flytande eller delvis fasta ämnens öfvergång i gasform och den nybildade gasens inblandning i den atmosfäriska luften, så snart denna kommer dermed i beröring, allt utan förhöjning i temperaturen. *Vattnets, jordens u. Kroppens u.*

UTDÖ, a. 2. (böjes som *Dö*) Alldeles dö, upphöra att vara till, att finnas. Brukas om åter, släkter, konster, o. s. v. — Vanligen säges: *Dö*

ut, utom för part. pret. o. adj. *Utdöd*, söm dött ut, utslöcknad. *Den ätten är u. för femtio år sedan*. (Mål.) *U. a färger*, som förlorat sin friskhet, liflighet och styrka. — *Utdöende*, n. 4.

UTDÖMA, v. a. 2. 1) Genom laga dom förklara oduglig. *U. en byggnad*, anbefalla dess nedrivande. — 2) (fig.) Förklara oduglig, kassera; anbefalla ell. tillstyrka borttagandet af något. *U. en mening i en skrift*. — Älv. för begge bem. *Döma ut*. — *Utdömande*, n. 4.

UTE, öte, adv. 1) Utom något täckt ell. slutet ställe (t. ex. hus, grotta, gård, o. s. v.). *U. på gården. Han är inne på gården, men de äro u.* — 2) Betecknar äfv. något yttre, i förhållande till något inre. *Han är ej inne i sängkammaren, utan u. i förmaket*. — 3) Utmärker äfven ett längre afstånd på en stor yta, i en rymd. *U. på hafvet. U. på landet. U. i fria luften*. — 4) Se *Utomhus*. *Spisa u.* — 5) Utrikes. *Han är u. i Tyskland*. — 6) Utgången, utkommen. *Han är u. i staden. Tjuvarne äro u.* — 7) Förbi, slut. *Tiden är u. När onständstiden är u. Allt hopp är u. Det är u. med honom, han är förlorad, ruinerad*. — 8) (fam.) Utsatt. *Jag har varit u. för honom. Vara illa u.*, illa deran.

UTERLIFVA, v. n. 3. (böjes som *Blifva*) 1) (om person) Försumma inställelse, blifva borta, ej infinna sig, ej låta afhöra sig. *U. i rättsgång. Han har u. med sin förklaring*. — 2) (om sak) Ej komma (såsom blifvit befäldt, begärdt, eller såsom man förväntat), vara eller förblifva borta, felas. *Febren har u. vit. Hjelpen u. blef långt, dröjde länge. Straffet u. ver aldrig, kommer alltid, för eller sednare*. — *U. n. d.*, part. pres. o. *U. ven*, part. pret. Som uteblifvit, uteblifvit. *En u. part*. Brukas äfv. substantiv, t. ex.: *Döma en u. ven*. — *Uteblifvande*, n. 4.

UTETER, utä'ter, prep. Längs med. *Segla u. kusten. Följa stranden, bergen u. Hela stranden u. Två linier, som löpa u. hvarandra*.

UTEGLÖMMA, v. a. 2. Af glömska utlemna. *Ett af vilkoren är u. mdt i kontraktet*.

UTEHÄLLA, v. a. 3. (böjes som *Hälla*) Hindra att komma in, (fig.) att ineställa sig, att viona insteg. *U. missbruk*.

UTELÄMNA, v. a. 1. Ej upptaga, ej införa, ej nämna (i bok, skrift, o. s. v.); med afsigt förbigå. *U. ett ord, en mening. I öfversättningen är mycket u. d. t.* — *Syn. Utesluta, Förbigå, Bortlemna, Bortkasta. U. Utelemnande*, n. 4.

UTELIGGARE, c. 3. Husvill usling, som ligger ute om nätterna, hvar han kan.

UTELYKTA, v. a. 1. o. 2. 1) Se *Utestänga*. — 2) Se *Utelemna*. — *Uteflyktande*, n. 4.

UTELÖPANDE, a. 1. Utgifven i allmänna rörelsen eller till annan person och obetald. *U. sedel, revers*.

UTESLUTA, v. a. 3. (böjes som *Sluta*) 1) Förvisa någon ur ett sällskap, ur ett samfund o. s. v., hvaraf han varit medlem. *U. någon ifrån en orden*. — 2) (både om person och sak) Ej bevilja inträde, uteslänga, utehålla. *Fruentimmer äro u. tna från Frimurarcorden. Lagen u. ter honom*. — 3) (om sak) Vara oförenlig med. *Råket u. ter icke list. Dessa tvänne principer u. hvarandra*. — 4) Borttaga ur skrift, ur räkning, o. s. v. *Vid genomseendet u. slötos flera meningar. U. ett ord, en bokstaf*. — 5) Se *Utelemna*. — 6) (boktr.) Fylla en uppsatt rad.

UTESLUTANDE, part. akt. af *Utesluta*. Brukas adjektivt i följande bemärkelser: 1) Som har kraft att utesluta. *U. rättighet, privilegium*. — 2) Som ej lemnar inrymme jemte sig åt något annat. *U. smak. U. tycken*. — 3) Säges äfven om den, som förkastar allt hvad ej öfverensstämmer med hans smak, tycken, tänkesätt, intressen. *Han är mycket u. i sina tycken*. — Adv. På ett uteslutande sätt, endast och allenast. *U. selsätta sig med något. U. gynna ett parti*.

UTESLUTANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom någon eller något uteslutes. Brukas för alla bem. af verbet *Utesluta*, utom 3 o. 6. *Med alla andras u. ell. med u. af alla andra*, så att alla andra äro uteslutna.

UTESLUTNING, f. 2. 1) Se *Uteslutande*. — 2) (boktr.) En uppsatt rads fyllande.

UTESTÄNDE, a. 1. 1) Som står ute. (Substantiv) *En af de på gården u. U. gröda, ej inbergad*. — 2) a) Utlänt. *Hafva penningar u. Ett u. kapital. U. fordringar, obetalda*. — b) Pansatt. *Hafva silfver u. för ett penninglån*.

UTESTÄNGA, v. a. 2. 1) Stänga för någon, så att han ej slipper in. *I går aftons blef han u. gd.* — Älv. *Stänga ute*. — 2) (fig.) Afhålla från inträde, hindra ett komma in, att intränga, att blifva delaktig af något, o. s. v. Har till objekt både sak och person. *U. vattnet, luften. U. medtäflare. U. någon ifrån förslaget. Rättighet, som u. ger alla andra*. — Älv. stundom *Stänga ute*. — *Syn. Utesluta, Utehålla. Utestängande*, n. 4. o. *Utestängning*, f. 2.

UTEVARANDE, a. 2. o. s. Som är ute under bar himmel, ute på färdvägar, o. s. v.

UTFALL, n. 3. 1) Utfallande. Mest i läkekonsten. *Lifmoderns u.* — 2) Utlopp, aflöpp. *Vid flodens u. i hafvet*. — 3) Belägrades utryckande till strid emot de belägrade, eller att förstöra deras arbeten, eller att borttaga eller förnagla deras kanoner. *De belägrade gjorde ett starkt u.* — 4) (i fäktning) Stöt med värjan, under det man faller framåt med kroppen. — 5) (fig.) Häftig förberäelse, anfall med ord. *Han gjorde ett häftigt u. emot mig. Jag svarade ej på detta u.* — *Syn. Apostrof, Skottkolf*.

UTFALLA, v. n. 3. (böjes som *Falla*) 1) Falla ut ur, ifrån. *Näsduken utföll ur fickan*. — 2) (om belägrade, och i fäktning) Göra utfall (bem. 3 o. 4.). — 3) (om floder, o. s. v.) Flyta ut. *Donau u. ler i Svarta Hafvet*. — *Syn. Afbörda sig, Afbörda sitt vatten, Uflyta*. — 4) (om haf, sjöar) Sänka sig, falla. — 5) (om penningar, arvoden m. m.) Utekommas, vara att lyfta, erhållas i utbetalning. *Så snart hans lön u. ler*. — 6) Slå ut, aflöpa. *Det har u. lit lyckligt. Företaget utföll olyckligt*. — Älv. för alla bem. *Falla ut*.

UTFALLANDE, n. 4. Händelsen att något utfaller.

UTFALLSRÄNNA, f. 1. Ränna för vattens aflöpp.

UTFARA, v. n. 3. (böjes som *Fara*) 1) Se *Fara ut* (under *Fara*, bem. 1, b.). — 2) Hastigt förflyttas, drivas ut ur ett ställe. *En blizt utfor ur molnet*. — Vanligare *Fara ut*. — 3) *U. mot någon*, se *Fara ut* (under *Fara*, bem. 3). — *Syn. Apostrofera. U. Utfarande*, n. 4.

UTFART, c. 3. 1) Kortare resa, färd, som företages ifrån en stad ut åt landet, eller äfven till utländsk ort. *Göra en u. åt landet. Jag ämnar i morgon göra en u. till Köpenhamn*.

— 2) Utfarande. *Vid u. en genom porten. Kulans u. genom gevärsmynningen*.

UTFÄTTIG, a. 2. Så fattig, att man ingen-ting äger.

UTFILA, v. a. 1. Genom filning borttaga eller utvidga. — Älv. *Fila ut*. — *Utfilande*, n. 4. o. *Utfilning*, f. 2.

UTFINNA, v. a. 3. (böjes som *Finna*) Finna genom mycket eftersinnande. *Jag kan ej u. orsaken dertill*. — Älv. *Finna ut*. — *Utfinnande*, n. 4.

UTFIRA, v. a. 1. (sjöt.) Utskjuta.

UTFLYGA, v. n. 3. (böjes som *Flyga*) Se *Flyga ut*. — *Utflyggande*, n. 4. o. *Utflygning*, f. 2.

UTFLYGT, f. 3. 1) Utflygning. *Ungarnes u. ur boet*. — 2) (fam.) Utfärd, vanligen för nöjes skull. *Göra en liten u.*

UTFLYTA, v. n. 3. (böjes som *Flyta*) 1) Utströmma. *Mälarens vatten u. ter i Östersjön*. — 2) Flytande på vattnet utfära. *Stocken utflöi i sjön*. — 3) (fig.) Liksom flytande utgå, sprida sig ut. *Ljuset u. ter ifrån solen*. — Älv. *Flyta ut*. — *Utflytande*, n. 4. o. *Utflytning*, f. 2.

UTFLYTTA, v. a. 1. 1) Flyta ut, ur, ifrån; utföra. *U. ett bord i yttre rummet. U. saker på landet*. — 2) Flytta längre bort. *U. byggnader. U. ett råmärke, en gårdsgård*. — *V. n.* Lemna ett ställe, ett land, för att flytta till ett annat. *Jag skall i morgon u. ur lägenheten. U. på landet. U. till Amerika*. — Älv. *Flytta ut*. — *Utflyttande*, n. 4. (för aktiv) och *Utflyttning*, f. 2. (för både aktiv och neutrum).

UTFLODA, v. n. 1. o. 2. Utströmma. — Älv. *Flöda ut*. — *Utfloedande*, n. 4.

UTFLODE, n. 4. Utströmande.

UTFODRA, v. a. 1. Nära med foder, o. s. v. *U. kor med klöfver, med drank*.

UTFODRING, f. 2. Hästars eller boskapskreaturs närande. *Sätta på u.*, lemna häst, boskapskreatur åt någon att af honom utfodras. *Hafva på u.*, hafva på sitt stall sålunda lemnadt kreatur.

UTFODRINGSSTALL, n. 3. Stall, der hästar emottagas till utfodring.

UTFORDRA, v. a. 1. 1) Fordra att utbekomma. *U. sin lön. U. penningar*. — Älv. *Fördrä ut*. — *Syn. Utkräva, Infördras*. — 2) Se *Utmana*. *U. någon på duell, på värja*. — *Utfordrande*, n. 4. o. *Utfordring*, f. 2.

UTFORSA, v. n. 1. Forsande utströmma, häftigt och ymnigt flyta ut. — Älv. *Forsa ut*. — *Utforsande*, n. 4.

UTFORSKA, v. a. 1. 1) Genom forskning finna, utleta. *Han har u. t, att... Söka u. ens afsigter. Jag skall söka u., hvad hans afsigt är, om han vet det*. — Älv. *Forska ut*. — *Syn. Utspana, Utleta*. — 2) Utleta ens tänkesätt, afsigter, o. s. v. *Söka u. någon. Han är ej lätt att u.* — *Utforskande*, n. 4. o. *Utforskning*, f. 2.

UTFRUSEN, a. 2. neutr. — *et*. Se *Förfrusen*.

UTFRÅGA, v. a. 1. Genom frågor utleta, utforska. *U. en hemlighet. U. någon*. — Älv. *Fråga ut*. — *Utfråggande*, n. 4.

UTFULÄ SIG, v. r. 1. (fam.) Göra något fullt, beto sig på ett fullt sätt.

UTFUNDERA, v. a. 1. Genom funderande utfinna. *U. en plan*. — Älv. *Fundera ut*. — *Syn. Uttänka*.

UTFYLLA, v. a. 2. Fylla i kanten, utåt; genom fyllning utåt åstadkomma. *U. en väg. Hela trädgården är u-ld i sjön.* — *Utfyllande*, n. 4.

UTFYLLNING, f. 2. 1) Arbetet, hvarigenom något utfylles. — 2) Ställe, som blifvit utfyllt; äfv. allt det, hvarmed något blifvit utfyllt. — 3) *Se Upplandning.*

UTFÅ, v. a. 2. (böjes som *Få*) *Se Utbekomma.* — Äfv. *Få ut.* — *Utfående*, n. 4.

UTFÄKTA, v. a. 1. Fäkta till slut. *U. striden för sanning och rätt.* — Äfv. *Fäkta ut.*

UTFÄLLA, v. a. 2. (kem.) Verka, att ett ämne fallas ur en lösning. — Äfv. *Fälla ut.* — *Utfällande*, n. 4.

UTFÄLLNING, f. 2. (kem.) 1) Operation, verkning, då ett ämne utfälls. — 2) Sjelfva det ämne, som blifvit utfällt.

UTFÄRD, c. 3. 1) Kortare resa ut ifrån hemmet. — 2) (gam.) Likfärd.

UTFÄRDA, v. a. 1. Utskrifva och i vederbörlig form utgifva något, som utgår ifrån regering, embetsmyndighet, och länder till efterrättelse. *U. ett påbud, ett förbud. U. en dom. Låta u. befällning om...* — *Utfärdande*, n. 4.

UTFÄSTA, v. a. 1. o. 2. Högtidligt och formligt utlofva, förbinda sig till. *U. en belöning af 10,000 r:dr för den, som uppfinner cirkelns kvadrering. U. ett pris för läfande. U. en summa till hemgift.* — *U. sig, v. r.* Högtidligt eller formligt utlofva, förbinda sig, förpligta sig. *U. sig till något. Jag u-ter mig att göra det.*

UTFÄSTANDE, n. 4. eller **UTFÄSTELSE**, f. 3. Högtidligt och formligt utlofvande; hyad som sålunda utlofvas.

UTFÖR, utförr, prep. Betecknar rörelse: a) Nedåt en brant, sluttande yta, plan. *U. berget, backen. Gå u. trappan. Störta, kasta sig u. en ältestupa. Det rinner u. vägen. När han var u. trappan, när han kommit ned utför t.* — 2) *Se Nedför*, bem. 2. Ro u. floden. — *Adv. Se Utföre.*

UTFÖRA, v. a. 2. 1) Föra; bära, ledsaga ut. *Jfr. Föra*, bem. 1, 2 o. 4. *U. saker ifrån staden på landet. Låta u. sakerna ur ett rum. U. en delingvent till afträtsplatsen.* — 2) Föra (varor) ur landet. *U. jern, säd, trävaror.* — *Syn. Exportera.* — 3) (sjöt.) I en båt utbringa och fastgöra (varptåg, varpankere). — 4) Verkställa, uträtta, fullborda. *U. en sak väl. U. ett uppdrag. U. en process, en sak, såsom rättegångsbiträde föra ens talan i ett mål. U. sin sak, sin talan, försvara sin sak. U. musik, gifva, föredraga m. U. en dans, dansa den.* — 5) Utrycka, afhandla. *Väl u. sina tankar. Väl u. ett ämne, väl behandla det.* — 6) Utsprida. *U. elaka rykten om någon.* — 7) *U. i räkning* ell. blott *u.*, i kolumnen anteckna värdesbeloppet för en post. *Tio alnar kläde à 3 r:dr alnen u-s till... 30 r:dr. Han utför kostnaden till 100 r:dr.* — Äfv. *Föra ut* (för bem. 1, 2, 3, 6, 7). — *Utförande*, n. 4.

UTFÖRE, utförr, adv. Betecknar rörelse: a) Nedåt en brant, sluttande yta, plan. *Åka, gå u. Störta sig u. Hjelpa någon u.* (Fig. fam.) *Det går u. för honom, hans ställning blir allt sämre, allt värre.* — b) I riktning åt nedra ändan af ett föremål. *Skrifva u.* — c) Nedåt kroppen. *Ett laxermedel agerar u., verkar aföring.* *Jfr. Uppföre.* — *Prep. Se Utför.* *Elfen u.*

UTFÖRLIG, a. 2. Som upptager alla särskilda omständigheter, skäl, grunder, o. s. v. Sägdes både om person och sak. *U. berättelse, beskrifning. Han är mycket u. i den delen.* — *Syn. Omständlig. Fullständig. Vidlyftig.*

UTFÖRLIGEN, adv. *Se Utförligt.*

UTFÖRLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara utförlig. — *Syn. Omständlighet, Fullständighet, Vidlyftighet.*

UTFÖRLIGT, adv. På ett utförligt sätt, med utförlighet. *U. berätta.* — *Syn. Omständligt, Fullständigt, Vidlyftigt.*

UTFÖRSEL, utförrels, m. sing. 1) Varors utförande till utländsk ort. *U. af spannmål. En vara, som är tillätn till u.* — 2) Varor, som sålunda utföras. *Värdet af u-n öfverstiger värdet af införseln.* — *Syn. (för begge bem.) Exportation.*

UTFÖRSELSPREMIE, utförrels-prémie, m. 3. Premie för utförseln af någon viss vara.

UTFÖRSELSTULL, m. 2. Tull för utgående varor.

UTFÖRSGÄFYOR, f. 1. pl. Sättet att föredraga (ett tal, o. s. v.). *En prest, som har goda u.*

UTFÖRSKAFFA, v. a. 1. Förskaffa en att utbekomma något.

UTFÖRSKUMMAD, a. 2. (pop.) *Se Utskummad.*

UTFÖRSSÄTT, n. 3. Sätt att utföra (ett ämne, musik, dans, en roll), att föredraga (ett tal), o. s. v.

UTFÖSA, v. a. 2. (fam.) Utdriva. — Äfv. *Fösa ut.* — *Utfösande*, n. 4.

UTGALLRA, v. a. 1. Åfskilja det dåliga, odugliga från något. *U. skog, borttaga uti den samma en del träd, så att den blir glesare.* — Äfv. *Gallra ut.* — *Utgallrande*, n. 4. o. *Utgallring*, f. 2.

UTGAMMAL, a. 2. Mycket gammal, orkeslös af ålder.

UTGIFNING, f. 2. Handlingen, händelsen, att något utgifves. *U. af penningar. Böckers u. af trycket.*

UTGIFT, f. 3. Penningar, som utgifvas eller böra utgifvas. *U-erna öfverstiga inkomsterna. Ha många, stora u-er.* — *U-spost.*

UTGIFTSBOK, f. 3. pl. — böcker. Räkenskapsbok, som upptager utgifter.

UTGIFTSKONTO, utgiftskonto, n. 4. eller **UTGIFTSRÄKNING**, f. 2. Räkning, som upptager utgifter.

UTGIFVA, v. a. 3. (böjes som *Gifva*) 1) Gifva ifrån sig, utlemna. *U. mycket penningar.* — 2) Utlemla bland allmänheten. *U. sedlar, utlemna dem i allmänna rörelsen. U. af trycket* ell. blott *u.*, låta trycka och i bokhandeln eller enskilt utlemna (böcker, skrifter). — 3) Låta påbjuda till allmän efterlysning. *U. en lag, en förordning.* — 4) *U. för*, (vanligen utan grund) framställa, omtala såsom, påstå att något är... *U. en nyhet för sann. Man u-ver honom för rik. U. en ting för sin tillhörighet.* — Äfv. för alla bem. *Gifva* ell. *Ge ut.* — *U. sig, v. r.* 1) Utlemla sig, offra sig. *Christus har u-vit sig för oss.* — 2) *U. sig för*, utan grund påstå sig vara, kunna, o. s. v. *U. sig för grefve, för vittor, rik. U. sig för att kunna trolia.* — *Syn. Gifva sig ut.* — *Utgifvande*, n. 4.

UTGIFVARE, m. 3. Den, som utgifver eller utgivit. *U-n af en revers. U-n af en bok, en tidning.*

UTGJORD, se *Utgöra.*

UTGISSA, v. a. 1. Genom gissning påfina. — Äfv. *Gissa ut.*

UTGJUTA, v. a. 3. (böjes som *Gjuta*) Gjuta ur ett kärl. *U. vatten ur en kruka.* (Fig.) *U. blod, låta blod rinna. U. tårar, gråta. U. sitt hjerta för någon, yppa för någon sina känslor, sorger, bekymmer, o. s. v. U. sin vrede, gifva den fritt lopp.* — Äfv. *Gjula ut* (ej för de tvenne sista talesätten). — *Utgjutande*, n. 4. o. *Utgjutning*, f. 2.

UTGJUTELSE, f. 3. Utgjutning.

UTGLÖDGA, v. a. 1. 1) Fullkomligt glödgga. — 2) Rensa genom glödgning. — 3) Genom glödgning utdriva. *U. ett ämne ur en metall.* — *Syn. Kalcinera.* — *Utgldgande*, n. 4. o. *Utgldgning*, f. 2.

UTGNIDA, v. a. 3. (böjes som *Gnida*) Utplåna genom gnidning. — Äfv. *Gnida ut.* — *Utgndning*, f. 2.

UTGNUGGA, v. a. 1. *Se Urgnugga.*

UTGRENA SIG, v. r. 1. *Se Grena sig.* — Äfv. *Grena ut sig.* — *U-d*, part. pret. Utgående i grenar.

UTGRENING, f. 2. 1) Utgående grenar af något. — 2) Gren.

UTGRINA, v. a. 1. (fam.) *Se Utskratta.*

UTGRUNDA, v. a. 1. Genom mycket eftertänkande utfina. *Jag har ej kunnat u., huru dermed förhåller sig.* — *Utgrundande*, n. 4.

UTGRUNDAS, v. d. 1. (om haf- och sjöbot-ten) Blifva grundare.

UTGRÄFVA, v. a. 2. 1) Genom gräfnings göra fördjupning, inskärning uti, ell. öppna, utvidga något. *U. ett träsk, genom gravar, diken af-tömma dess vatten.* — Äfv. *Gräfva ut.* — 2) (gam.) *Se Gravera.* — *Utgräfvande*, n. 4. o. *Utgräfnings*, f. 2.

UTGRÖPA, v. a. 2. *Se Urhåka.*

UTGÅ, v. n. 2. (böjes som *Gå*) 1) Gå ut. *U. i staden. U. ur kyrkan. Ett fartyg, som u-r ur hamnen.* — Oftare säges *Gå ut.* — 2) Halva sitt ursprung ifrån; utflyta, härflita. *Den Helige Ande u-r af Fadren och Sonen. Ljuslet u-r ifrån solen.* — 3) Sägdes om räntor, arvoden m. m., som böra utbetalas. *De räntor, som u. af hemmanen, äro anslagna till...* — Mindre ofta *Gå ut.* — 4) Utfärdas, utgifvas, kungöras; utspidas. *Låta u. order, befällning, påbud. Låta u. ett rykte.* — Mindre ofta *Gå ut.* — 5) a) Utdö. — b) Bli utsöld. — För dessa tvenne sednare bemärkelser brukas vanligen *Dö ut*, utom i part. pret. och deraf formerade tempora, t. ex.: *Den ätten är utgången.* — 6) Utslutas, utplånas, öfverstrykas, borttagas. *Det ordet, den bokstafven bör u.* — Äfv. *Gå ut.* — 7) Utskjuta. *En udde, som u-r i hafvet.* — Äfv. *Gå ut.* — *Utgående*, part. pres. *U. varor*, som utföras. *U. tull*, tull för utgående varor. *U. vinkel*, som har spetsen utåt. (Geol.) *U. kallas den delen af en gång, som visar sig uti dagen.* — *Utgången*, part. pret. *Vara u. i staden. U. ut, u-et träd*, som dött ut. *U. upplaga*, ut-säld.

UTGÅENDE, n. 4. Händelsen, då person eller sak utgår. Sägdes för alla bem. af verbet *Utgå*. a) *Vid u-t ur kyrkan. Fartygets u. ur hamnen.* — Skepparen är på u., segelfärdig. — b) *Den Helige Andes u. af Fadren och Sonen.* — c) *Räntans u. af ett hemman.* — d) *Påbudets u. fördröjdes.* — e) *Släktens, trädets, upplaga*

gans u. — f) *Hamnens u. i hafvet* var nödvändigt.

UTGÅNG, m. 2. 1) Utgående. *Vid u-en ifrån spektaklet. ur passet.* — 2) Ställe, der man går ut; port, dörr, öppning, gång, hvarigenom man kommer ut. *U-en ifrån ett trångt pass. Det huset har u. åt tvenne gator. Rummet har u. till trädgården. Kammare med egen u., hvarifrån man kan komma ut i förstugan, utan att gå genom något annat rum. Hemlig u. ur ett rum.* — 3) (fig.) a) Slut, ände, innan årets u. — b) Det sätt, hvarpå en sak, ett företag ändas. *Den saken fick en lycklig, olycklig u. Det beror af u-en. Döma efter u-en.*

UTGÅNGSPSALM, m. 3. Psalm, som sjunges vid gudstjenstens slut. — I samma mening säges äfv. *Utgångsvers.*

UTGÅNGSPUNKT, m. 3. Den punkt, hvarifrån man går ut. Brukas ofta figurligt. *U-en för hans tankegång.*

UTGÅNGSSTYCKE, n. 4. Musikstycke, som spelas på orgorna, efter gudstjenstens slut, under det folket går ur kyrkan.

UTGÄRD, m. 3. (bibl.) Upphådnings, utskrifning.

UTGÖRA, v. a. 2. (böjes som *Göra*) 1) Till-sammans bilda, formera eller vara. *Själ och kropp u. menniskan. Senaten och folket utgjorde romerska republiken. Dessa personer u. rådet. Hela kollegium utgjordes af tolf ledamöter. Han och jag utgjorde hela sällskapet. Det utgör hans nöje att gylla. Detta utgjorde hans egendom, deri bestod hans egendom.* — 2) Belöpa sig till. *Inkomsten utgör 100 r:dr. Det utgör en betydlig summa.* — 3) Betala, erlägga; fullgöra. *U. skall in natura. U. sina dagsverken i penningar.* — *Utgjörd*, part. pass. Brukas ej för bem. 1 o. 2. *Skatten är ännu ej u.* — *U. på*, har dessutom i hvardagspråket följande bemärkelser: a) Högst begifven på. *U. på det ondt är, på galenskap.* — b) Genom trolleri påskickad. *Alla olyckor äro u-a på honom. Han är just u. på mig,* han förföljer mig utan upphör, jag får ingen fred för honom.

UTGÖRA, n. sing. eller **UTGÖROMÅL**, n. 3. Göromål utom hus.

UTHACKA, v. a. 1. Genom hackning med näbben utrycka. *Fågeln u-de ögonen på honom.* — Äfv. *Hacka ut.*

UTHALA, v. a. 1. (sjöt.) *Se Hala ut.* — *Uthalande*, n. 4. o. *Uthållning*, f. 2.

UTHALARE, m. 3. (sjöt.) Ett tåg, som tjenar att hala något ut på dess ställe.

UTHAMRA, v. a. 1. Genom hamring ut-tänja, utvidga. — Äfv. *Hamra ut.* — *Uthamrande*, n. 4. o. *Uthamring*, f. 2.

UTHOLME, m. 2. pl. — holmar. En långt ut i sjön belägen holme.

UTHORAD, a. 2. (lägt ord) Förstörd genom skörlefnad.

UTHOSTA, v. a. 1. *Se Upphosta.*

UTHUGGA, v. a. 3. (böjes som *Hugga*) 1) Med yxa urhåka eller göra fördjupningar i kanten af något. — 2) Med tillhjälp af mejsel åstadkomma bildhuggeriarbete. — *Syn. Skulptera.* — 3) *U. skog*, föröda den genom hygge. — Äfv. för alla bem. *Hugga ut.* — *Uthuggande*, n. 4.

UTHUGGNING, f. 2. 1) Uthuggande. — 2) Uthuggat ställe. *U. i en skog.*

UTHUNGRA, v. a. 1. Bringa nära döden ge-

nom hunger. *U. en fästning*, tvinga den genom hunger att gifva sig. — *U.-ad*, part. pass. o. adj. Se *Utsvullen*. — *Uthungrande*, n. 4. o. *Uthungring*, f. 2.

UTHUS, v. 5. Hvarje hus vid en gård, hvilket ej är boningshus. Sägdes äf. om de smärre lägenheter, som tillhöra en våning eller bostad, såsom: vedbod, källare, vind, m. m.

UTHVILAD ell. **UTHVILD**, a. 2. Som hvilat ut.

UTHVISSLA, v. a. 1. Genom hvisslingar tvinga någon att utgå eller gifva någon sitt ogillande, missnöje tillkänna; alldeles förkasta, utdöma. *Han blef vid sitt första uppträdande på scenen u.-d. Pjesen blef u.-d.* — *Uthvisslande*, n. 4. o. *Uthvissling*, f. 2.

UTHYRA, v. a. 2. Öfverlåta något att innehafvas emot hyras erläggande. *U. rum. U. ett fartyg.* — Äf. *Hyra u.t.* — *Uthyrande*, n. 4. o. *Uthyrning*, f. 2.

UTHÅLKA, v. a. 1. Se *Urhålla*. — *Uthållkande*, n. 4. o. *Uthållkning*, f. 2.

UTHÅLLA, v. a. 3. (höjes som *Hålla*) 1) Hålla uträkt. *U. armen.* — Äf. *Hålla u.t.* — 2) Se *Hålla u.t.* (under *Hålla*, bem. 2). — *V. n.* Se *Hålla u.t.* (under *Hålla*, v. n., bem. 4). — *U.-nde*, part. akt. o. pres. Bruktas adjektivt i samma betydelse som: ihållande. *Ett u. oväder.* — *Uthållande*, n. 4.

UTHÅLLNING, f. 2. Uthållande; (i sång) röstens utdragning på en ton.

UTHÄFVA, v. a. 2. Utkasta (något tungt). — Äf. *Häfva u.t.* — *Uthäfvande*, n. 4. o. *Uthäfning*, f. 2.

UTHÅLLA, v. a. 2. Hålla ur ett kärl. — Äf. *Hålla u.t.* — *Uthållande*, n. 4. o. *Uthållning*, f. 2.

UTHÄMTA, v. a. 1. Hämta från något inre ställe. — Äf. *Hämta u.t.* — *Uthämtning*, f. 2.

UTHÄNDIGA, v. a. 1. (af *Hand*) Lemna ur handom, utlemna, utgifva. Sägdes vanligen om skriftliga papper, såsom betyg, qvitto, m. m. — *Uthändigande*, n. 4.

UTHÄNGA, v. a. 2. Utbringa och hänga utanföre. *U. något till skylt för en bod.* — Äf. *Hänga u.t.* — *Uthängande*, n. 4. o. *Uthängning*, f. 2.

UTHÄNGST, m. 3. (boktr.) Ytterst hängande ark. **UTHÄRDA**, v. a. 1. (af *Härd*) 1) Utså något, utan att duka under. *U. en belägring, en storm.* — 2) Utså, lida. *U. svåra lidanden, plågor. U. en skymf. Man måste u. mycket här i lifvet.* — *V. n.* Förmå att göra motstånd, att tåla, lida. *Han u.-r ej länge. Här kan ingen u. Det kan ingen u. med den människan. Man kan ej u. dermed.* — För neutrum äf. *Härda u.t.* — *Uthärdande*, n. 4.

UTHÄRDAD, a. 2. *U-t stål*, som förlorat förmågan att kunna härdas.

UTI, uti, prep. (af *Ut* och *I*) Har samma betydelse som prep. *I* och brukas för alla dess bem., utom 2, 13, 16 och 17, mera i skrift- än tal-språket. — *Adv.* (uttalas: uti) Betecknar läga eller rörelse i samma mening som prep. *I*, bem. 1, a och b. *Det ligger u. Nyckeln sitter u. De kastade honom u.*

UTIFRÅN, utifrån, adv. 1) Från ett yttre ställe; från, utom huset, staden, o. s. v. *Komma u.* — 2) Se *Utrikes ifrån*. — *Prep.* (uttalas: utifrån) Betecknar rörelse från något yttre, af-läget, o. s. v. *U. hafvet.*

UTIKRING, utikring o. utikring, adv. o. prep. Se *Utomkring*.

UTJAGA, v. a. 1. Se *Utdriva*. — Äf. *Jaga u.t.* — *Utljagande*, n. 4.

UTJEMNA, v. a. 1. Åt alla håll jemna. — Äf. *Jemna u.t.* — *Utljemnande*, n. 4. o. *Utljemning*, f. 2.

UTJORD, f. 2. (kameral.) Ägolott, som ett hemman har, gemensligen utom sin by, inom annan förordad bolstad.

UTJÄSA, v. n. 2. Jäsa tillfyllest. Mest i part. pret. *Väl utjäst.* — Äf. *Jäsa u.t.*

UTKAPLA, v. a. 1. Med hafvel utplatta. — Äf. *Kapla u.t.*

UTKALLA, v. a. 1. Kalla att komma ut. — Äf. *Kalla u.t.* — *Utkallande*, n. 4.

UTKAMMA, v. a. 1. Genom kamning utreda. — Äf. *Kamma u.t.* — *Utkammande*, n. 4. o. *Utkamning*, f. 2.

UTKANT, m. 3. (nytt ord) Se *Utlinie*.

UTKAST, n. 3. Ett arbete, som endast i sina hufvuddelar är sammansatt, men icke utfördt i detalj, så att man deraf endast ser föreningen af hufvuddelarna i det hela; Äf. planen till ett arbete, första tanken till ett konstens verk. *Göra u., första u.-et till en målning, till ett tal, en afhandling, en historia, ett bref.* — Syn. *Eskiss* ell. *Skiss*.

UTKASTA, v. a. 1. 1) Kasta inifrån ut. *U. något genom fönstret. U. varor ur ett skepp.* (Fig.) *U. penningar*, gifva ut penningar onyttigtvis. — 2) Köra ell. drifva ut. *U. någon ur huset, ur rummet.* — 3) (föga brukl.) Göra utkast till. — För bem. 1 o. 2 äf. *Kasta u.t.* — *Utkastande*, n. 4. o. *Utkastning*, f. 2.

UTKIK, m. 2. (sjöt.) En eller flera af besättningen på ett fartyg, som placeras på ett passande ställe (lock- eller förmärsrån, eller backen), för att gifva noga akt på allt hvad som passerar utombords, och att gifva tillkänna, då seglare, land, bränningar o. s. v. synas. *Vara, stå, sitta på u.*

UTKILA, v. a. 1. Med kil utklyfva, frånlossa, utvidga. — *Utkilning*, f. 2.

UTKLAPPA, v. a. 1. Genom klappning utdrifva, utplatta, utsträcka, utvidga, göra tunnare. — Äf. *Klappa u.t.* — *Utklappande*, n. 4. o. *Utklappning*, f. 2.

UTKLIPPA, v. a. 2. 1) Bortklippa något ur en ting. *U. ett blad ur en bok.* — 2) Klippa urringningar, fördjupningar, figurer i kanten af något. — 3) Klippa något så, att det får en viss figur. *U. ett porträtt. U. hästar, hundar, m. m.* — Äf. för alla bem. *Klipa u.t.*

UTKLYFVA, v. a. 3. (höjes som *Klyfva*) 1) Klyfva bort något ur en ting. — 2) (fig. sam.) Utgrunda, utfundera. — Äf. för begge bem. *Klyfva u.t.* — *Utklyfvande*, n. 4. o. *Utklyfning*, f. 2.

UTKLÄCKA, v. a. 2. Se *Kläcka*, begge bem. — Äf. *Kläcka u.t.* — *Utkläckande*, n. 4. o. *Utkläckning*, f. 2.

UTKLÄDA, v. a. 2. Kläda någon så, att han blir egenkännelig eller föreställer annan person. *U. någon. U. sig till solare.* — Oftare *Kläda u.t.* — *Utklädande*, n. 4. o. *Utklädnning*, f. 2.

UTKLÄMMA, v. a. 2. 1) Genom klämning utbringa. *U. var.* — 2) (fig.) Uttvinga. — Äf. för begge bem. *Klämma u.t.* — *Utklämmande*, n. 4. o. *Utklämning*, f. 2.

UTKNACKA, v. a. 1. Genom knackning ut-

bringa. *U. askan ur en tobakspipa.* — Äf. *Knacka u.t.*

UTKNUFFA, v. a. 1. Genom knuffning utstötta. *Han blef u.-d ur rummet.* — Äf. *Knuffa u.t.*

UTKOKA, v. a. 1. o. 2. Genom kokning utdraga salten, musten ur något, utplåna. *Köttet är alldeles utkokt. U. färgen ur tyger.* — Äf. *Koka u.t.* — *Utkokande*, n. 4. o. *Utkokning*, f. 2.

UTKOLNA, v. n. 1. 1) Alldeles kolna. — 2) (fig.) Släckas, försvinna. *Den gamla vänskapen är u.-d.* — Äf. *Kolna u.t.*

UTKOMMA, v. n. 3. (höjes som *Komma*) 1) Komma inifrån ut. *Han utkom på galan.* — 2) Utgifvas, utfärdas, utgå bland allmänheten, utspidas. *En bok, en förordning, ett ryk har u.-nått.* — Äf. för begge bem. *Komma u.t.* — *Utkommen*, part. pret. *Illu u., illa kommen*, illa daran, i svår belägenhet.

UTKOMMENDERA, v. a. 1. Kommendera någon att utmarschera, att utåga. — Äf. *Kommendera u.t.*

UTKOMST, c. 3. 1) Utkommande. *Vid hans u. ur rummet.* — 2) Se *Upphälle*. *Hafva sin u., sin goda u., knapp u.* Söka vinna, förtjena sin u. *Jag finner ej min u. dervid, finner ej min räkning dervid; dervid är ingenting att förtjena.*

UTKÖRA, v. a. 1. Utvälja. *U. någon till konung.* — *Utkörande*, n. 4. [Utkåra.]

UTKÖRESE, f. 3. 1) Utkörande. — 2) (teol.) Guds af evighet fattade beslut att tilldelat alla människor, som med en sann och levande tro omfatta nåden i Christo, den eviga saligheten.

UTKORRIGERA, v. a. 1. (boktr.) 1) Vid korrekturläsning göra tecken i kanten, att något skall uttagas. *U. ett ord, en bokstaf.* — 2) Vid korrigering på korrigert uttaga ur kolumn eller form. — Äf. *Korrigera u.t.*

UTKRAFSA, v. a. 1. Genom krafning utbringa. *U. kastanierna ur elden.* — Äf. *Krafsa u.t.*

UTKRAMA, v. a. 1. Genom kramning utbringa. — Äf. *Krama u.t.* — *Utkramande*, n. 4. o. *Utkramning*, f. 2.

UTKRATSÄ, v. a. 1. Med krats uttaga. *U. skottet ur bössa.* — Äf. *Kratsa u.t.* — *Utkratsande*, n. 4. o. *Utkratsning*, f. 2.

UTKRUSA, v. a. 1. Utsira genom krusning. — Äf. *Krusa u.t.*

UTKRYPA, v. n. 3. (höjes som *Krypa*) Krypande förflytta sig ut. — Äf. *Krypa u.t.* — *Utkrupen*, part. pret. — *Utkrypande*, n. 4.

UTKRAFVA, v. a. 2. Utfordra, isynnerhet genom laga åtgärd. *U. sin fordran af någon.* (Fig.) *U. hämd af någon för nåd, hämnas på &c.* — Äf. *Krafva u.t.* — *Utkrafvande*, n. 4. o. *Utkrafning*, f. 2.

UTKRÖKA, v. a. 2. Kröka utåt. — Äf. *Kröka u.t.* — *Utkrökande*, n. 4. o. *Utkrökning*, f. 2.

UTKRYLA, v. a. 2. Göra alldeles kall, utfrusen. — *Utkryld*, part. pret. o. adj. *Stel af köld.*

UTKÄMPA, v. a. 1. Se *Utsäkta*. — Äf. *Kämpa u.t.*

UTKÖRA, v. a. 2. 1) Köra inifrån ut. *U. vagnen på galan.* — 2) Utföra, utforsla med kördon; utföra till kunder, på vagn, o. s. v. *U. varor till en landtgård. U. dricka, bröd i staden.* — 3) Förderiva genom körning. *U. en*

häst. — 4) Utdriva, utjaga, utfösa. *U. en hund. U. någon ur rummet.* — 5) Med stöt, slag o. s. v. utdriva. — Äf. (utom för bem. 3) *Köra u.t.* — *Utkörande*, n. 4. o. *Utkörning*, f. 2.

UTKÖRARE, m. 3. Dräng, som kör ut dricka eller bröd.

UTLAGA, f. 1. Se *Utskyld*. — Deraf: *Krono-utlagor*.

UTLÅKA, v. a. 1. 1) Utdraga saft eller sälta ur ett ämne. — 2) (fig. fam.) Göra saftlös, betaga all kraft. — *U.*, v. n. ell. *U.-s*, v. dep. Sägdes om kroppar, ur hvilka någon vätska utsipprer. — *U.-s*, v. d. Förlora sin sälta. — *Utlåkande*, n. 4. o. *Utläkning*, f. 2.

UTLANDET, n. sing. def. (nytt ord, bildadt efter det tyska *Ausland*) Främmande länder.

UTLASTA, v. a. 1. Åföra last, varor ur fartyg. *U. varor.* — Äf. *Lasta u.t.* — *Utlastande*, n. 4. o. *Utlastning*, f. 2.

UTLASTARE, m. 3. Se *Lossare*.

UTLEDA, v. a. 2. Leda inifrån ut. — Äf. *Leda u.t.* — *Utleddande*, n. 4. o. *Utleddning*, f. 2.

UTLEDSEN, a. 2. neutr. — *ef.* Alldeles ledsen vid något.

UTLEDSNA, v. a. 1. Göra utledsen.

UTLEFVAD, a. 2. Orkeslös af ålder; som har föga lifskraft öfrig.

UTLIGA, utläja, v. a. 2. Se *Lega u.t.*

UTLEGAD, se *Ulligga*.

UTLEKT, a. 1. *U. fisk*, som lekt ut.

UTLEMNA, v. a. 1. Öfverlemnå åt någon ur förråd, ur förvar. *U. såd ur magasinet åt fattiga. U. en fånge, en förbrytare.* — Äf. *Lemna u.t.* — *Utlemnande*, n. 4.

UTLETA, v. a. 1. 1) Utsöka, framleta, utvälja. *Man har u.-d de bästa böckerna i hans bibliotek.* — 2) (fig.) Utspana, utforska. *U. sanningen, meningen. U. ens tanka.* — Äf. för begge bem. *Leta u.t.* — *Utlelande*, n. 4. o. *Utlekning*, f. 2.

UTLEVERERA, v. a. 1. Se *Utlemma*. — Äf. *Leverera u.t.* — *Utleverering*, f. 2.

UTLIGGA, v. a. 1. (höjes som *Ligga*) *U. ägg*, se *Ligga u.t.* (under *Ligga*, bem. 4). — *U.-nde*, part. pres. Framstående, utskjutande. — *Utlegad*, part. pass. o. adj. a) Sägdes om ägg, på hvilka hönan legat tillräcklig tid för utkläckningen. — b) (fig. fam.) Som fått ligga, hvilat föreskrifven, tillräcklig tid. — *Utliggande*, n. 4. o. *Utliggning*, f. 2. (håda om ägg).

UTLIGGARE, m. 3. 1) Utliggande bjölke, bom; bogspröt. — 2) Vaktskäpp, rekognosceringsfartyg. — 3) (fig. fam.) Spion, spejare.

UTLINIE, f. 5. Nytt ord, bildadt efter det tyska *Aussenlinie*, och motsvarande det franska: *Kontur*.

UTLOCKA, v. a. 1. 1) Genom lockning utkalla eller förmå att komma ut. — Äf. *Locka u.t.* — 2) (fig.) Listeligen genom hala ord förmå någon att yppa något, som han bort förtiga. *U. en hemlighet af någon.*

UTLOFVA, v. a. 1. Lofva, utfästa sig till något. *U. lydnad. Han har med en dyr ed u.-t, att...* — Äf. *Lofva u.t.*

UTLOPP, n. 3. 1) Utstående. *Dallefvens u. i Bottniska viken.* — 2) Ställe, der vatten utflyter. *Den sjön har inlet u.*

UTLOTSÄ, v. a. 1. (om lots) Vägleda (fartyg) ur hamn ut i öppna sjön. — Äf. *Lösa u.t.* — *Utlötsande*, n. 4. o. *Utlötsning*, f. 2.

UTLOTTA, v. a. 1. Uttaga genom lottnings. — Äfv. *Lotta ut.* — *Utlottning*, f. 2.

UTLUTA, v. a. 1. 4) Se *Utlåta*. — 2) (kem.) Tvätta på filtertrum (se *Tvätta*). — *Utlutande*, n. 4. o. *Utlutning*, f. 2.

UTLYFTA, v. a. 1. o. 2. Lyfta och utsätta, utställa eller utföra. — Äfv. *Lyfta ut.*

UTLYSA, v. a. 2. 1) Med ljus ledsaga ut. — 2) Offentligen ifrån predikstolen förkunna, påbjuda. *U. sockenstämma, auktion. Riksdagen, mötet är utlyst till den lista i nästa månad.* — Äfv. för begge bem. *Lysa ut.* — *V. imp.* Lysa sista gången för brudfolk. I uttrycket: *Det är utlyst*; eljest säges *Lysa ut.* — *Utllysning*, f. 2.

UTLÅNA, v. a. 1. o. 2. Gifva till låns. *U. böcker, penningar.* — Äfv. *Låna ut.* — *Utlånande*, n. 4. o. *Utlånning*, f. 2.

UTLÅTA SIG, v. r. 3. (höjes som *Låta*) Muntligen eller skriftligen yttra, förklara sin tanke, redogöra för sin åsigt om något. Brukas mest i skriftspråket, dels om enskilda yttranden, dels om offentliga, af embetsmän afgifna. *U. sig illa. fördelaktigt, lofordande om någon. Kollegium har blifvit anbefaldt att u. sig i ämnet.* — *Syn.* Yttra sig. Förklara sig.

UTLÅTANDE, n. 4. Yttrande i embetsärenden. *Afgifva u. om något till en person. Infordra ens u. Remittera en skrift till ens u. Efter inlämnadt u. af N. N.* — *Syn.* Betänkande. Förklaring.

UTLÅTELSE, f. 3. Se *Yttrande*. *Ha besynnerliga, djerfa u-r.*

UTLÄGGA, v. a. 2. (höjes som *Lägga*) 1) Utföra och lägga på ett ställe, lägga utanför, lägga under bar himmel. *U. väf till blekning. U. nät, banka ut dem i en ströcka uti sjön, för fiskefångst.* — 2) Breda ut. *U. sina varor.* — 3) Utvidga, göra vidare. *U. farttyg. U. en klädning.* — 4) *U. penningar*, utgifva p. i förskott. — 5) Uttyda, förklara. *U. bibeln.* — Äfv. för alla bem. *Lägga ut* (i mindre väl för bem. 3, men oftare för bem. 3 o. 4).

UTLÄGGANDE, n. 4. Handlingen, då något utlägges. Se *Utlägga*, alla bem.

UTLÄGGARE, m. 3. En, som utlägger, uttyder, tolkar en skrift, eller deröfver författat en utläggning. — *Syn.* Exeget.

UTLÄGGNING, f. 2. 1) Se *Utläggande*. — 2) Ord, mening, skrift, hvarigenom en författare uttydes, förklaras. *U. öfver bibeln.* — 3) Ett fartygs utgående ur hamn. — 4) Tillökning i vidd. *U. på en klädning.*

UTLÄGGNINGSKONST, f. 3. Se *Exegetik*.

UTLÄNNING, utlännning, c. 2. Person ifrån främmande land.

Anm. Skrifves, enligt språkets analogi, rättast *Utländing*, ell. ännu bättre genom assimilation *Utlänning*.

UTLÄNSK, a. 2. Som tillhör eller har afseende på främmande land; kommen utrikes ifrån; utrikes född, växt, gjord, o. s. v. *U-a moder, seder. En u. man, qvinna. U-a varor.* — *Syn.* Utrikes.

UTLÄNSKA, f. 4. Utländsk qvinna.

UTLÄRA, v. n. 2. Sluta sin lärotid; uppnå fullkomlig skicklighet i en konst, ett yrke. *Han har snart ut-l.* — *Oftare Lära ut.* — *V. a.* Lära en annan något, som man ensam kan eller blott få kunna. *U. konsten att spå.* — Äfv. *Lära ut.* — *Utlärd*, part. pass. o. adj. Som slutat

sin lärotid; fullkomligt skicklig i konst, yrke. (Fam.) *U. på skålmstycken, elakhet.*

UTLÄRING, m. 2. Lärning, som snart lärt ut och skall bli gesäll.

UTLÄSA, v. a. 2. Läsa till slut. *Har du ut-läst boken?* — *Oftare Läsa ut.*

UTLÖPA, v. n. 3. (höjes som *Löpa*) 1) Springa ut. *Han är utlupen i staden.* — 2) Ugå ur hamn. *Skeppet har utlupit.* — 3) Flyta ut, falla ut. *Donau u-per i Svarta Hafvet.* — 4) Hastigt fara ut. *Linan, trossen har utlupit.* — 5) Utsträcka sig, ligga i en sträckning. *En bergsrygg, som u-per långt i hafvet.* — 6) Förlöpa, gå till ända. *Tiden är nu snart utlupen. Uret är utlupet, dess lod äro nedgångna. Timglasat är utlupet, sanden deri är utrunnen.* — Äfv. för alla bem. *Löpa ut* (hellre för bem. 1, 3, 4, 5). — *Utlupen*, part. pret. Som lupit ut (för bem. 1, 2, 4, 6). *U. veaxel*, en sådan, hvars betalningstermin är slut. *U. kallias äfven en kula, som icke har sin fulla fart.* — *Utlöpande*, n. 4. (för alla bem.) och *Utlöpning*, f. 2. (för bem. 2 och 4).

UTLÖSA, v. a. 2. Genom lösens erläggande befria, återvinna, utbekomma. *U. en fänge. U. någon ur fångenskap, ur slafveri. U. pant, dom, utslag. U. en medarfvinge*, gifva honom betalning i penningar för hans arfslott i fastighet. — Äfv. *Lösa ut.* — *Utlösande*, n. 4. o. *Utlösning*, f. 2.

UTMAGRA, v. a. 1. Göra mycket mager. *Mödorna ha ut honom. U. jord.* — *U-s*, v. dep. Blifva mycket mager. — *U-d*, part. pret. Som blifvit mycket mager. — *Utmagrande*, n. 4.

UTMALA, v. a. 1. Genom malning förvandla till. *En tunna hvelte kan u-s till så och så mycket mjöl.*

UTMANA, v. a. 1. Fordra, begära af någon, att han inlåter sig i strid, täflan, spel. *U. någon på duell, på värja, pistol, på brädspel, på ett parti schack, på kapploppning.* — Äfv. *Mana ut.* — *Utmånande*, n. 4.

UTMANARE, m. 3. Den, som utmanar eller utmanat.

UTMANING, f. 2. 1) Utmanande. — 2) Se *Utmåningsbref*.

UTMANINGSBREF, n. 3. Bref, hvori någon utmanas på duell.

UTMANINGSHANDSKE, m. 2. pl. — *handskar.* Handske, som kastas till utmaningstecken.

UTMANINGSTECKEN, n. 3. Tecken, hvarigenom någon utmanas på duell.

UTMARK, f. 3. Östängd mark; tillhörig by eller hemman.

UTMARKA, v. a. 1. Sälja marktals. — Äfv. *Marka ut.*

UTMARSCH, m. 3. Utmarschering.

UTMARSCHERA, v. n. 1. I marsch uttåga. — Äfv. *Marschera ut.* — *Utmarschering*, f. 2.

UTMATTA, v. a. 1. 1) Alldeles ofmatta, göra mycket matt. *All stå mycket, u-r kroppen till slut.* — 2) (fig.) Göra mindre gifvande, betaga bördighet. *U. jord, åker.* — Äfv. *Matta ut.* — *U. sig*, v. r. Försätta sig i ett tillstånd af stor mattighet. *U. sig genom arbete.* — *U-s*, v. dep. Blifva mycket matt. — *U-d*, part. pret. Ut tillstånd, stor krafternas uttömmning. — *Utmattande*, n. 4.

UTMATTNING, f. 2. 1) Utmattande. — 2) Utmattadt tillstånd.

UTMED, utmäd, prep. 1) Invid, bredvid. *Bo u. kyrkan.* — 2) Utefter, längs efter. *Ro u. stranden.* — Adv. (uttalas: utmäd) Invid. *Han bor här u.*

UTMERGLA, utmärjla, v. a. 1. (af *Merg*) Betaga all must och merg, göra alldeles kraftlös, fullkomligt utmagra. *Utsöfningar u. kroppen.* Säges äfv. bildligt om jord. — *U-s*, v. dep. Blifva alldeles utmagerad. — *U-d*, part. pret. En u. lungsiktig. — *Utmerglande*, n. 4. [Utmärjla.]

UTMERGLING, f. 2. 1) Utmerglande. — 2) Utmergladt tillstånd.

UTMINUTERA, v. a. 1. Försälja i minut. — Äfv. *Minutera ut.* — *Utimnutering*, f. 2.

UTMÖJLKA, v. a. 1. 1) Möjliga en ko o. s. v. så hårdt, att hon ej vidare kan gifva någon mjölk. — 2) (fig. fam.) Draga af någon all den vinst man kan, tills den alldeles upphör.

UTMOTA, v. a. 1. Mota, drifva, fösa ut. — Äfv. *Mota ut.* — *Utmotande*, n. 4. o. *Utmotning*, f. 2.

UTMYNTA, v. a. 1. Slå till mynt. *U. guld, silver.* — *Utmyntande*, n. 4. o. *Utmyntning*, f. 2.

UTMÅL, n. 3. Det område, inom hvilket ett visst grufarbete får drifvas.

UTMÅLA, v. a. 1. 1) Måla sirligt med blomster, figurer, o. s. v. — 2) (fig.) Skildra med öfverdrift, öfverdrifvet prisa, svärta, o. s. v. *U. i rosenrödt, i de svartaste färger. U. någon som en tyrann. Illa u., älv. blott u., svärta, småda.* — Äfv. *Måla ut.* — *Utmålände*, n. 4. o. *Utmålning*, f. 2.

UTMÅNGLA, v. a. 1. 1) Hålla till salu saker, som äro föremål för mångförelse. — 2) Se *Utmångla*. — Äfv. *Mångla ut.* — *Utmånglande*, n. 4. o. *Utmångling*, f. 2.

UTMÄRKA, v. a. 2. 1) Genom märke beteckna, utstaka, göra igenkännelig. — 2) Vara kännemärke på, tillkännagifva, antyda. *Detta drag u-ker en stolt karaktär.* — 3) Visa ovanlig och hedrande uppmärksamhet. *U. någon framför andra.* — *U. sig*, v. r. 1) Halva något visst kännemärke, något visst egendommeligt. *Denna blomma u-ker sig genom sin lukt. Han u-ker sig genom många besynnerligheter.* — 2) Göra sig namnkunnig, berömd genom handlingar, arbeten, bedrifter, som väcka uppmärksamhet. *Han u-kte sig i slaget vid Alma. U. sig som skald, genom uppfinnningar.* — *U-nde*, part. akt. Som utmärker. *Ett u. kännetecken.* — *Utmärkt*, part. pass. En plats, u. genom en spänd lin. *Grundet är u. af en turnboj.* — Brukas ganska ofta adjektivt i följande betydelser: a) Märkvärdig, märklig, allmänt känd. *Dessa djur äro u-a för sin förmåga att länge kunna umbära föda.* — b) Namnkunnig, berömd för någonting utmärkande. *En u. man.* — *Syn.* Distinkverad. — c) Ovanlig, utomordentlig. *U. förtjenst. U-a tjänster. U. aktning, heder, anseende, ynnest.*

UTMÄRKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom person eller sak utmärkes.

UTMÄRKELSE, f. 3. 1) Ovanlig och hedrande uppmärksamhet, som visas någon. — 2) Handling, hvarigenom någon utmärker sig. *Strida med u., med största beröm.* — *Syn.* Distinktion.

UTMÄRKET, adv. På ett utmärkt sätt, ovanligt, utomordentligt, i högsta grad. *Spela u. väl. U. vacker, ful, skicklig.*

UTMÅTA, v. a. 2. 1) Se *Måta ut* (under *Måta*, bem. 1). — 2) I kraft af laga dom, för

en fordringsägares räkning, belägga med kvarstad saker, tillhöriga en dess gäldenär, för att genom deras försäljning få en fordran godtgjord. — Äfv. *Måta ut.* — *Utmålände*, n. 4. (för bem. 1).

UTMÄTNING, f. 2. 1) Utmätande. — 2) Beläggning med kvarstad för fordringsägares räkning. Jfr. *Utmåta*, bem. 2. *Göra u. hos någon.*

UTMÄTNINGSDOM, m. 2. Se *Utmåtningsutslag*.

UTMÄTNINGSGILL, a. 2. Som lagligen kan utmätas.

UTMÄTNINGSMÅL, n. 3. Se *Utsökningsmål*.

UTMÄTNINGS-UTSLAG, n. 3. Laga rättsutslag, i kraft hvaraf utmätning skall verkställas.

UTMÄTNINGSVIS, adv. Genom utmätning.

UTMÖNSTRA, v. a. 1. 1) Vid mönstring utdöma säsoner oduglig. — 2) (fig.) Utdöma, kassera, förkasta ett eller flera föremål ibland många. — *Utmönstrande*, n. 4. o. *Utmönstring*, f. 2.

UTNÄMNA, v. a. 2. Tillsätta till embete, syssla, befäl. *U. någon till en ledig syssla. U. en general. U. sin efterträdare*, bestämma den person, som skall bli ens efterträdare. *U. någon till sin efterträdare, arfvinge*, förklara någon för ä. — Äfv. *Nämna ut.* — *Syn.* Tillsätta, Förordna, Utse. — *Utnämmande*, n. 4. o. *Utnämning*, f. 2.

UTNÄS, n. 3. Se *Udde*.

UTNÖTA, v. a. 2. Genom nötningsutslita, göra oduglig, utplåna. — Äfv. *Nöta ut.* — *Utnött*, part. pass. o. adj. *U-a skodon.* (Fig.) *U-a skäl, tankar, talesätt*, alltför vanliga, vardagliga. — *Utnötlände*, n. 4. o. *Utnötning*, f. 2.

UTOM, utåm, prep. (af *Ut* och *Om*) Betecknar: 1) a) Rörelse ut ur något omgifvet, kringslutet, begränsadt, till den omgifvande platsen, rymden, trakten. *Föra någon till ett ställe u. staden.* — b) Rörelse inifrån ut genom något begränsande, stängande. *Gå u. tullen, u. vallarna. Jag kommer ej u. dörrn*, jag får aldrig tid att gå, fara ut, bort. *U. hus, se Utomhus.* (Fig.) *De gränser, u. hvilka man ej kan gå*, som man ej kan öfverstiga. — 2) a) Läge, plats i en omgifvande rymd, trakt, med hänseende till något der inansför varande. *Bo u. staden. Spåsera u. vallarna.* — b) Utanför. *Stå u. dörrn.* — 3) Undantagandes. *Alla u. honom. Hela boken u. titeln. Alla u. en. Ingen u. mig*, ingen annan än jag. — 4) Förutom. *U. allt detta har han...* *U. dess, se Utomdess.* — Här af: Dessutom. — 5) Utan. *U. honom hade jag varit förlorad.* — 6) *U. sig* (uttalas både utåm o. utåmm), uttryck, hvarigenom betecknas en så stark sinnesrörelse, att man för tillfället ej rätt kan bruka sitt förnuft, vare sig af vrede, harm, glädje, sorg, o. s. v. *Vara u. sig, alldeles u. sig. Bringa u. sig. Vara, bli u. sig af vrede, af glädje.* — *Syn.* Ifrån sig. — *U. att, U. det all*, konj. Undantagandes att; utan att; förutom att.

UTOMDESS, utåmmdess, konj. Förutom detta. *UTOMGÅRDS*, utåmngårds, adv. (fam.) Utom gården.

UTOMHUS, utåmmhus, adv. Utom huset, utom hemmet, ej hemma hos sig, borta. *Ligga u.*

UTOMKRING, utåmmkring, prep. o. adv. 1) Utanför omkring. *Rida u. vallarna. Fara u. sjön. Gå u.* — 2) I trakten omkring. *De som bo u. staden. Många bo u.*

UTOMLANDS, utåmmlands, adv. Till eller

på utrikes ort. *Resa u. Bo u.* — *Syn. Utrikes.*

UTOMORDENTLIG, utåmårdäntlig, a. 2. 1) Mer än vanlig, högst ovanlig. *U. lycka, framgång, vinst.* — *Syn. Se Stor.* — 2) Utom den fastställda ordningen. *U. sammankomst.* — *Utomordentlighet, f. 5.*

UTOMORDENTLIGT, adv. Ovanligt, i högsta grad. *U. skön. U. fort.*

UTOMSKÄRS, utåmmschärs, adv. Utom skären, ute på öppna sjön. *Segla u. Vi voro redan u.*

UTOPIEN, utopiänn, nom. prop. n. (af grek. prep. *U*, icke, och *Topos*, land) Diktadt land, der allt är idel lycka och förträfflighet. Ideal af en stat, som ej kan finnas till. — *Syn. Schlaraffenland.*

UTOPISK, utopisk, a. 2. Sägdes om någonting fullkomligt i lycka eller förträfflighet, som ej kan finnas på jorden. *U-a drömmar.*

UTOPIST, — i sst, m. 3. 1) Den, som drömmar om en fullkomlig lycka för människorna i denna världen. — 2) Den, som väntar, att allt skall tillflyta honom utan arbete.

UTPACKA, v. a. 1. Uttaga någonting inpackadt. — *Älv. Packa ut.* — *Utpackande, n. 4. o. Utpackning, f. 2.*

UTPANTA, v. a. 1. Genom laga åtgärd taga något i pant, till säkerhet för innehafvande fordran. — *Älv. Panta ut.* — *Utpantande, n. 4. o. Utpantning, f. 2.*

UTPASSERA, v. n. 1. Passera ut (ur en stad, ett land). — *Älv. Passera ut.* — *U-d*, part. pret. *U-e resande.* — *Utpassering, f. 2.*

UTPEKA, v. a. 1. 1) Med fingret utvisa. — 2) (fig.) I förtäckt ord antyda, beteckna. *U. någon.* — *Älv. för begge bem. Peka ut.* — *Utppekande, n. 4. o. Utppekning, f. 2.*

UTPINÄ, v. a. 1. o. 2. (fam.) 1) Genom mycken ansträngning utvinga. — 2) (fig.) Se *Aftvinga*, *Uppressa*, *Utsuga*, *Utarma*, *Utmagra*, *Utmargla*. — *Älv. Pina ut.* — *Utpinande, n. 4.*

UTPISKA, v. a. 1. Med piskslängar, stryk, slag utdrifva. (Fig. fam.) *U-d skäl, utlär, dunkdriven, fulländad skäl.* — *Älv. Piska ut.* — *Utpiskande, n. 4. o. Utpiskning, f. 2.*

UTPLANTERA, v. a. 1. Utsätta ett ungt träd ifrån trädskolan till den plats, der det skall växa upp, och der plantera det. — *Älv. Plantera ut.* — *Utplantering, f. 2.*

UTPLATTA, v. a. 1. Göra platt, plattare åt alla sidor. — *Älv. Platta ut.* — *Utplattande, n. 4. o. Utplattning, f. 2.*

UTPLOCKA, v. a. 1. Borttaga genom plockning eller plockvis, det ena efter det andra. Se *Älv. Utgalla*. — *Älv. Plocka ut.* — *Utplockande, n. 4. o. Utplockning, f. 2.*

UTPLUNDRA, v. a. 1. Plundra på allt; fråntaga allt. — *Utplundring, f. 2.*

UTPLÄNA, v. a. 1. 1) Bortstryka, sudda, nöta o. s. v. något skrivet, tryckt, tecknat, ritadt o. s. v., så att det ej mera kan läsas, urskiljas. *Inskriften har blifvit u-d.* — 2) (fig.) Tillintetgöra, utrota, förstöra, borttaga. *U. minnet af en sak. U. något ur minnet, göra, att det glömmes. Tiden u-r all. U-s af jorden, utrotas, borttagas ifrån j.* *Hans sista handlingar hafva u-t fläckarna af hans förra lif.* — *Älv. Pläna ut.* — *U-s*, v. dep. Blifva genom strykning, suddning, nötning o. s. v. oläslig, otidlig, eller helt och hållet försvinna; (fig.) tillintetgöras, bort-

tagas. (Bibl.) *U. af jorden, utrotas, dödas.* — *U-d*, part. pass. *U. skrift.* — *Utplänande, n. 4.*

UTPLÖJA, v. a. 2. Göra en lång fördjupning, låra, liksom med plog; urhålla. — *V. n. Sluta att plöja.* — *Älv. (för både aktiv och neutr.) Plöja ut.*

UTPOST, m. 3. 1) Se *Förpost*. — 2) Framför glaciär af en fästning utställt post.

UTPOSTERA, v. a. 1. Utsätta som post. — *Älv. Postera ut.* — *Utpostering, f. 2.*

UTPRAKTISERA, v. o. 1. (fam.) Smyga ut, lurenägra ut. — *Älv. Praktisera ut.* — *Utpraktisering, f. 2.*

UTPRESSA, v. a. 1. 1) Genom pressning utbringa. *U. saften af en citron.* (Fig.) *U. lärar, utvinga t., t. ex.: Deras nöd u-de lärar ur våra ögon.* — 2) Genom pressning bortskaffa. *U. veck ur ett tyg.* — 3) (fig.) Aftvinga, utvinga. *U. skatter af det arma folket.* — *För bem. 1 o. 2 Älv. Pressa ut.* — *Utpressande, n. 4. o. Utpressning, f. 2.*

UTPRESSARE, m. 3. En, som utpressar.

UTPRICKA, v. a. 1. Med prickar (se *Prick*, *bem. 1 o. 2*) beteckna, utmärka. *U. poster i en räkning. U. en farled.* — *Älv. Pricka ut.* — *Utprickande, n. 4. o. Utprickning, f. 2.*

UTPRÄLA, v. a. 1. På ett pralligt sätt utsmyka. — *Utprälande, n. 4. o. Utpräkning, f. 2.*

UTPRÄGLA, v. a. 1. I handel och vandel narra andra att såsom äkta, fullgodt eller på ärligt sätt fångat emottaga något förfalskad, underligt, oäga fångat. *U. falska sedlar, falskt mynt, tjuvfods.* — *Älv. Präglä ut.* — *Utpränglande, n. 4. o. Utprängling, f. 2.*

UTPRÄGLA, v. a. 1. 1) Präglä till mynt, utmynta. — 2) Tydligt präglä. Mest i part. pass. *Väl u-d medalj, figur.* — 3) (fig.) Gifva tydliga, bestämda drag. Mest i part. pass. *Skarpt u-d karakter.* — *Utpräglande, n. 4. o. Utprägling, f. 2.*

UTPUFFA, v. a. 1. (fam.) I en tidning med öfverdrifvet beröm omtala och rekommendera.

UTPUMPA, v. a. 1. Genom pumping uttömma, bortskaffa. *U. vattnet på bottnen af ett fartyg.* — *Älv. Pumpa ut.* — *Utpumpande, n. 4. o. Utpumpning, f. 2.*

UTPUSTA, v. a. 1. 1) Utblåsa. *En stark vindfåkt u-de ljuset.* — 2) På en gång tungt, djupt, häftigt och kort utandas. *U. en suck.* (Fig.) *U. sin sista suck, dö.* — *Älv. Pusta ut.*

UTPYNTA, v. a. 1. Se *Tillpynta*.

UTRADERA, v. a. 1. Genom radering utplåna. *U. en bokstaf.* — *Älv. Radera ut.* — *Utradering, f. 2.*

UTRÄNSAKA, v. a. 1. 1) Så noga ransaka något, att man erhåller fullkomlig kännedom derom. *Gud u-r allt.* — *Syn. Utforska, Utgrunda, Utteta, Utsundra.* — 2) Ransaka (ett mål) till slut. *Målet är u-d.*

UTRASA, v. n. 1. Rasa, störta, falla ut. — *Vanligare Rasa ut.*

UTREDA, v. a. 2. 1) Fullkomligt reda något tressadt, hopförfadt, o. s. v. — *Älv. Reda ut.* — 2) (fig.) Bringa ordning, reda i något intrassadt, invecklad, krångligt; utveckla, förklara, ådagalägga. *U. ett sterbhus, sina affärer. U. en sak, en fråga, ett ämne. Det är u-d, att han är oskyldig. Hans medbrottslighet är u-d.* — 3) Utrusta. *U. ett fartyg, förse det med tackling, segel, m. m.* — *Utrethane, n. 4.*

UTREDNING, f. 2. 1) Utrethane. Se *Utrethane*, alla bem. — 2) Allt hvad som behöves, för att utrusta en trupp, utreda ett fartyg.

UTREDNINGSMAN, m. 3. pl. — *män.* Person, som blifvit utsedd att utreda ett sterbhus, en konkurs, o. s. v.

UTREDNINGS-PERSEDLAR, m. 2. pl. Allt hvad som behöves till en ryttares eller soldats utrustning, förutom monderings- och beklädnads-persedlar, vapen och häst.

UTRENSA, v. a. 1. Rensa bort. — *Utremsning, f. 2.*

UTRESA, v. n. 2. Resa utrikes. *Han är u-st till Tyskland.* — *Älv. Resa ut.*

UTRESA, f. 1. Bortresa till främmande land. **UTRIDA**, v. n. 3. (höjes som *Rida*) Ridande begifva sig ut. — *Älv. Rida ut.* — *U-den*, part. pret. Som ridit ut. *Han är u. i staden.* — *Brukas Älv. (fig. o. fam.)* som adjektiv, i betydelsen: Utömd, utmattad af möda, strapatser. Se *Älv. Uthorad*.

UTRIFVA, v. a. 3. (höjes som *Rifva*) 1) Utrycka, uppreka. *U. häret på näsan. U. ögonen. U. ett blad ur en bok.* — *Älv. Rifva ut.* — 2) *U. en koltilla, se Rifva ut* (under *Rifva*, *bem. 4*). *U. torp, nybyggen, nedrivna der uppbyggda hus och igenlägga jorden.* — *Utrifvande, n. 4. o. Utrifvning, f. 2.*

UTRIKES, adj. oböjl. Som tillhör, angår, har afseende på främmande land, stater. *U. ort, orter. Ut- och inrikes tidningar*, som innehålla nyheter både från inrikes orter och främmande land. *U. handel*, med främmande länder. *U. resa*, till främmande land. *Gå i U. tjänst*, hos en främmande makt. — *Adv. 1* Till utländsk ort. *Resa u. Dessa tillverkningar gå u. Skicka en vara u.* — 2) I främmande land. *Vistas u. U. ifrån*, från främmande land. — *Syn. Utomlands.*

UTRINGA, v. a. 1. Utskära, ell. utklippa i rundning. *U. en klädning, en krag.* — *Älv. Ringa ut.* — *Utringande, n. 4. o. Utringning, f. 2.*

UTRINNA, v. n. 3. (höjes som *Rinna*) Flyta ut. — *Älv. Rinna ut.* — *Utrinande, n. 4.*

UTROP, n. 3. 1) Rop (af glädje, beundran, öfverraskning, harm, förskräckelse, o. s. v.). *Gifva till ett u. af glädje, o. s. v.* — 2) (ret.) Figur, hvarigenom en starkare sinnesrörelse uttryckes. *L. ex.: O bygd och nesa! O svaghet!* — 3) Högljudt, offentligt förkunande på allmänna platser. *U. af en auktion.* — 4) Auktionistens rop vid auktion.

UTROPA, v. a. 1. o. 2. 1) Med rop utkalla. *Han blef u-d af de utecarande.* — *Älv. Ropa ut.* — 2) Högljudt och med sinnesrörelse yttra, ut säga. *O! u-de han, huru olycklig är jag icke!* — 3) Med hög röst, offentligt, på allmänna platser förkunna, tillkännagifva. *U. timmarna. U. något till salu. U. en auktion. U. någon till konung.* (Fig.) *Illo u. ell. blott u., illa berykta.* — *Älv. i vissa fall Ropa ut.* — *U-d*, part. pass. Betyder Älv.: Beryktad. *U. för att vara elak. Illo u., illa beryktad.* — *Utropande, n. 4. o. Utropaning, f. 2.*

UTROPARE, m. 3. En, som utropar något offentligen.

UTROPSBIORD, n. 3. (gram.) Se *Interjektion*.

UTROPSTECKEN, n. 3. (gram.) Tecken (!), som utmärker utrop.

UTROTA, v. a. 1. 1) Med rötterna upplaga, H.

uppreka, uppskära eller upplöja. *U. ogräs.* — 2) (fig.) I grund förstöra, bortskaffa. *U. missbruk.* — *Älv. för begge bem. Rota ut.* — *Utrötande, n. 4. o. Utrötning, f. 2.*

UTROTARE, m. 3. En, som utrotar eller har utrotat något.

UTROTNINGSKRIG, n. 3. Krig, som föres, för att utrota en fiende.

UTRUCKAD, a. 2. Sägdes om ett ur, då det blifvit ruckadt så mycket, att dess gång icke längre genom ruckning kan regleras.

UTRULLA, v. a. 1. Rulla från ett inre ställe. — *Älv. Rulla ut.* — *Utrullande, n. 4. o. Utrullning, f. 2.*

UTRUNDA, v. a. 1. Se *Runda*, *Afrunda*. — *Utrundande, n. 4. o. Utrundning, f. 2.*

UTRUSTA, v. a. 1. 1) Förse med det nödiga för resa, färd, o. s. v. *U. någon till en långedga resa. U. en armé.* — 2) Förse (fartyg, flotta) med manskap och de för en resa eller expedition behöfliga materialier, proviant, m. m. *U. ett skepp.* — *Älv. för begge dessa bem. Rusta ut.* — 3) (fig.) Begåfva, förse. *Naturen har u-t honom med en ovanlig styrka.* — *Brukas för denna bem. oftast i part. pass. U-d med mycket förstånd, med kunskaper, med önskränkt makt.* — *Utrustande, n. 4. o. Utrustning, f. 2.*

UTRYCKA, v. a. 2. Genom ryckning utdraga. *U. hår, fjädrar. U. en tand.* — *Älv. Rycka ut.* — *V. n. Se Utlåga. U. ur en fästning, ur ett läger.* — *Älv. Rycka ut.* — *Utryckande, n. 4. o. Utryckning, f. 2.*

UTRYMMA, v. a. 2. Åfågnas sig ifrån en rymd, en plats, ett ställe, för att upplåta dem åt andra. *U. ett land, en provins, en stad, en fästning, ett hus.* — *Älv. Rymma ut.* — *Utrymmande, n. 4. o. Utrymmning, f. 2.*

UTRYMME, n. 4. Fritt, öppet rum; plats. *Der är ej u. nog för fabriken. Sakna u. Brist på u.* (Fig.) *Sakna u. för sin verksamhet, sakna tillfälle att verka. Lemna fritt u. åt sina tankar, låta dem hafva fritt spelrum. Vinna u., Älv. få tillfälle att tillita sina hjälphälar, skapa nya utvägar; få tid på sig.*

UTRÄKAD, a. 2. (fam.) *Illo u.*, som råkat ut, för fara, svårighet, bryderi, o. s. v.

UTRÄCKA, v. a. 2. 1) Räcka något ut ifrån ett ställe. *U. något genom fönstret. U. handen.* — 2) *U. en jernstång, räcka den färdig i hela dess längd.* — *Älv. för begge bem. Räcka ut.* — *Uträckande, n. 4. o. Uträckning, f. 2.*

UTRÄFSA, v. a. 1. Med rälsa utbreda. *U. hö, som blifvit vått af regn.* — *Älv. Räfsa ut.* — *Uträfsande, n. 4. o. Uträfsning, f. 2.*

UTRÄKNA, v. a. 1. 1) Genom räkande utfinna svaret på en aritmetisk uppgift, o. s. v. *U. ett aritmetiskt tal. U. ett problem. U. polhöjden. U. en förmörkelse, när den kommer att inträffa.* — 2) Se *Utlåna*. *Han har så väl u-t allt, att det måste lyckas.* *Brukas för denna bem. mest i part. pass. Det var ej illa u-t.* Ofta adjektivt, t. ex.: *Väl u-de försägar, planer.* — *Älv. (isynn. för bem. 1) Räkna ut.*

UTRÄKNANDE, n. 4. Handlingen, då något uträknes.

UTRÄKNING, f. 2. 1) Se *Uträkande*. *U. af ett aritmetiskt tal, af ett problem.* — 2) (fig.) Beräkning, överslag; plan, afsigt; förhoppning, förväntan. *Efter min u. Hans u. har slagit*

fel. Det är gjort med u., väl öfvertänkt och med god beräkning. Med u. på framtiden. Det är ingen u. att... det är illa beräknadt, medför ingen vinst, fördel, besparing att... Han har ingen u., kan ej göra beräkningar, saknar omdöme, urskillning. Göra sig u. på, göra sig räkning, stat på, hopp om.

UTRÅTA, v. a. 1. Göra åter rät. U. en krogig spik. — Älv. Råta ut. — Utråtande, n. 4. o. Utråtning, f. 2.

UTRÄTTA, v. a. 1. 1) Utröra, verkställa. Sages om göromål, uppdrag, o. s. v. Jag har mycket att u. U. ett ärende. U. en sak för någon. U. ett uppdrag, ens befallning. — Syn. Besörja, Bestyra, Beställa. — 2) Verka, vinna, uppnå mål, syfte. Han har u-t, att det lyckades. Han kan u. mycket hos fursten. Dermed är ingenting u-d. Han kan dervid ingenting u. Man kan ingenting u. med honom, man kan ej förstå honom att ändra beslut, afstå från sin föresats, återvända till förnuft; han är ohjelpelig, oöfverrättlig, oförbätterlig. — Uträttande, n. 4.

UTRÄTTNING, f. 2. 1) Uträttande. U-en af ett uppdrag. — 2) Göromål, förrättning, uppdrag. Haflva många u-ar.

UTRÖDJA, v. a. 2. Rödja bort ur ett rum, o. s. v. — Älv. Rödja ut. — Utrödjande, n. 4. o. Utrödning, f. 2.

UTRÖKA, v. a. 2. Se Röka u't.

UTRÖNA, v. a. 2. 1) Genom rön, försök, erfarenhet komma till kännedom af, inhämta. U. naturens hemligheter. Det är u-n, ut... — 2) Utforska, upptäcka, ådagalägga. Det är genom laga ransakning u-n, ut... — Utröande, n. 4.

UTRÖRA, v. a. 2. Röra i något påspäddt, så att hela blandningen blir lika. — Älv. Röra u't.

UTSAGA, f. 1. Yttrande, uppgift, intyg, vittnesmål. Efter min brors utsago. Ett vittnes u.

UTSATT, se Utsätta.

UTSE, v. a. 2. (höjes som Se) 1) Bese flera föremål och ibland dem utvälja något visst. U. tyg till kläder. — 2) Utvälja, bestämma. U. sig en plats. (Man säger älv: Se u't plats.) Vara u-d till en tjänst, till general.

UTSEENDE, a. 1. Vidt u., se Vidtutseende.

UTSEENDE, ötséande, n. 4. 1) Det yttre af en person, af ett föremål, eller det som visar sig för ögat. Känna en till u-t. Döma en efter u-t. Haflva ett vackert, fördelaktigt u. Han har ett krigiskt u. Under u. af en resande. — Syn. Yttre, Påseende, Anséende, Yta. — 2) (fig.) Det sätt, hvar på något visar sig för tanken, omdömet, inbillningen. Saken har fått ett annat u. Efter u., efter allt u., efter allt hvad man kan finna, inse. Efter menskligt u., efter hvad människor kunna fatta, förstå, inse. Döma efter u., efter det yttre, efter skenet. Han vill haflva u. af att förstå allt, han vill inbilla folk, att han förstår allt. (Ordspr.) U-t bedrager, skenet förleder till oriktigt omdöme.

UTSEGLA, v. n. 1. Segla inifrån ut. U. ur hamnen. — Älv. Segla ut. — Utsegling, f. 2.

UTSIDA, f. 1. Yttre sidan af ett föremål.

UTSIGT, f. 3. 1) Tillfälle, lägenhet att blicka ut åt ett håll, att med ögat omfatta en framför liggande rymd. Haflva en vacker u., haflva u. åt fältet, hafvet. Man har u. öfver små holmar. Man har derifrån u. af staden. U. genom en öppning, emellan berg, hus &c. —

2) Dylikt tillfälle, som ett ställe erbjuder. Huset har vacker, fri u., vackra u-er, ingen u., u. öfver hela fältet, u. åt gatan, åt en trädgård. Mitt rum har u. åt torget. Denna byggnad skymmer u-en ifrån huset. — 3) Rymd, som man på en gång har för ögat. Den sköna u-en öfverraskade mig. Vackra u-er träffas der i rikt mått. — 4) Gravur, teckning, målning, ritning, som föreställer en utsigt. U-er af Stockholm. — 5) (fig.) Anledning till hopp. Jag har u. att nå mitt mål. Haflva säkra u-er till pastoratet. Detta har bsegat mig all u. God u. till framgång. Han har inga u-er för framtiden.

UTSIKTA, v. a. 1. Se Fränsikta.

UTSILA, v. n. o. UTSILAS, v. d. 1. Se Sila sig. — Utsilning, f. 2.

UTSINA, v. n. 1. Alldeles sina af. — Älv. Sina u't. — Utsinande, n. 4.

UTSIPPA, v. n. 1. Se Sippra.

UTSIRA, v. a. 1. Rikligen sira. — Syn. Smycka, Pryda, Utsmycka. — Utsirande, n. 4. [Utsira.]

UTSITTA, v. a. 3. (höjes som Sitta) Sitta ända till slut. Han blef dömd till vatten och bröd, och har redan utsittit sin tid. — Älv. Sitta u't.

UTSJUNGA, v. a. 3. (höjes som Sjunga) I sång artikulera. Hon u-ger orden otydligt.

UTSJUNKA, v. n. 3. (höjes som Sjunka) Falla ut efter öfversvämning eller högt vattenstånd. Floden har nu åter u-bit. — Älv. Sjunka u't.

UTSJO, m. 2. Se Ebb.

UTSKAFFA, v. a. 1. Se Skaffa u't. — Utskaffande, n. 4.

UTSKAKA, v. a. 1. Genom skakning utbringa. — Älv. Skaka u't. — Utskakande, n. 4. o. Utskakning, f. 2.

UTSKEPPA, v. a. 1. 1) Utföra med skepp. U. jern. — Älv. Skeppa u't. — Syn. Afskeppa, Bortskeppa. — 2) Utlasta, utföra ur skepp. U. trupper. — Utskeppande, n. 4. o. Utskeppning, f. 2.

UTSKICKA, v. a. 1. 1) Se Utsända. — 2) Skicka ifrån sig i visst uppdrag. Han har u-t spioner. — 3) Skicka utrikes. U. varor. — För alla bem. älv. Skicka ut. — U-d, part. pass. Brukas ofta substantivt och betyder: a) Ombud. — b) (i elak mening) En, som fått i uppdrag att spionera, uppvigla till uppror, o. s. v. — Syn. Agent, Emissarie, Missionär, Apostel, Utliggare, Spion. — Utskickande, n. 4. o. Utskickning, f. 2.

UTSKIFTA, v. a. 1. Skifta mellan flera, utdela. U. arf, byte. — Älv. Skifta u't. — Utskiftande, n. 4. o. Utskiftning, f. 2.

UTSKJUTA, v. a. 3. (höjes som Skjuta) 1) Skjuta på något, så att det kommer ut. U. en båt i sjön. — Älv. Skjuta u't. — 2) (boktr.) Fördela kolumnerna till ett ark i den ordning, som de skola haflva i formarna. — 3) Med skott borttaga. Han har fått ett öga u-tet. — Älv. Skjuta u't. — 4) (fig.) Utesluta ur sällskap, samfund. — V. n. 1) Skjuta fram, utgå. En udde u-ter i sjön. — Älv. Skjuta u't. — 2) Utgå med fart. Ett fartyg utsköt i det samma ur viken. — Älv. Skjuta u't. — U-nde, part. akt. o. pres. Brukas adjektivt i betydelsen: Framskjutande, utgående, t. ex.: En u. udde. — Utskjutande, n. 4. (för aktiv, bem. 1 o. 4 samt neutrum bem. 2) och Utskjutning, f. 2. (för aktiv bem. 1; 2 o. 3).

UTSKJUTSA, v. a. 1. 1) Skjuta från ett ställe ut. U. någon till ett ställe på landet. — 2) (fam.) Utdriva. U. någon ur rummet. — Älv. Skjuta ut. — Utskjutsande, n. 4. o. Utskjutsning, f. 2.

UTSKOTT, n. 3. 1) Något, som blifvit skrädt, uplockadt såsom odugligt, urgallradt, vräkt. U. af en vara. — Syn. Afvall, Åskräde. — 2) (fig.) Förkastad människa. Hon är ett u. — Syn. Åfskrap, Vrak, Rötägg. — 3) Något som skjuter ut. — 4) (anat.) Utskjutande del af ett ben. — 5) a) Vissa i och för någon särskilt förrättning, af ett sällskap, en församling, ett samfund utsedde personer. — Syn. Komité. — b) (i svenska riksförsamlingen) Benämning på de rikets ständers särskilda afdelningar, hvilka bland ständernas ledamöter utses att bereda ärendena, innan de förekommis till slutligt afgörande. Se f. ö. Konstitutions-Utskott, m. fl.

UTSKOTTA, v. a. 1. Genom skottning utskaffa. — Älv. Skotta ut. — Utskottande, n. 4. o. Utskottning, f. 2.

UTSKOTTSSARK, n. 5. (boktr.) Illa tryckt ark, som blifvit kasseradt.

UTSKOTTSBETÄNKANDE, n. 4. Betänkande, som i någon riksförsamling af ett rikets ständers utskott afgifves.

UTSKOTTSSBRÄDER, pl. 3. Bräder af sämsta sort, som blifvit vräkt.

UTSKOTTSPAPPER, n. 3. Papper, hvilket blifvit vid pappersbruket kasseradt såsom odugligt.

UTSKOTTSPÅLÅT, m. 2. Benämning på alla slags pålstar, hvilka väl äro mjuka och ej brista vid tyv brytning, men likväl haflva små fel.

UTSKRAPA, v. a. 1. Genom skrapning borttaga, utplåna. U. ett inskuret namn. — Älv. Skrapa ut. — Utskrapande, n. 4. o. Utskrapning, f. 2.

UTSKRÄTTA, v. a. 1. Skratia allmänt och med full hals åt någon; i högsta måtto förlöjlja, göra narr af. Han blef u-d öfverallt. — V. n. Upphöra att skratta. Bättre Skratta ut. — Utskrattande, n. 4. (för aktiv).

UTSKRIDA, v. n. 3. (höjes som Skrida) Skrida inifrån ut. — Älv. Skrida ut.

UTSKRIFVA, v. a. 3. (höjes som Skrifva) 1) Afskrifva något ur bok, o. s. v. Han har u-vit sin predikan ur en postilla. (I musik) U. en stämma, afskrifva den särskilt ur partituret. — Älv. Skrifva ut. — 2) Skrifva något, som måste utdragas ifrån flera håll; älv. skrifva färdig. U. en räkning. — Älv. Skrifva ut. — 3) Låta skrifvelse utgå, hvarigenom något påbjudes. U. möte, brandskatt, gårdar. U. krigsskoll, låta utgå påbud, att ett visst antal af medborgare skall inmönstras till krigstjänst. — 4) Ur lista, förteckning eller inskrifningsbok utesluta namnet på en person. U. någon ur adelsmatrikeln. U. en lärning, förklara honom för gesäll. — Utskrifvande, n. 4. o. Utskrifning, f. 2.

UTSKRIKA, v. a. 3. (höjes som Skrika) Se Skrika ut.

UTSKRUFVA, v. a. 1. Genom skrufning utbringa. — Älv. Skrufva ut. — Utskrufvande, n. 4. o. Utskrufning, f. 2.

UTSKUDDA, v. a. 1. Förkasta, utesluta.

UTSKUFFA, v. a. 1. Skuffa någon så, att han far ut. — Älv. Skuffa ut. — Utskuffande, n. 4. o. Utskuffning, f. 2.

UTSKUMMA, v. a. 1. Bortskumma. Brukas

mest i part. pass. U-d, såsom adjektiv, om någon-ting högst förkastligt. Ett u-t pack, en u. baf, erkepack, erkehof.

UTSKUREN, se Utskära.

UTSKYLD, utskyld, m. 3. Hyvad som man är skyldig att årligen utbetala till staten såsom bidrag till statsutgifternas bestridande, eller till en kommun, o. s. v. Deltaga i allmänna u-er. Personella u-er.

UTSKÄLLA, v. a. 2. (fam.) Se Skälla ut. — Utskällande, n. 4.

UTSKÄMMA, v. a. 2. 1) Komma någon att blygas för en sak; gifva någon skarpa förebräelser i andras närvaro, för att komma honom att blygas. — 2) Småda, svärta, på det värsta utmåla. — 3) Se Skämma ut. — U. sig, v. r. Se Skämma ut sig. — Utskämmande, n. 4.

UTSKÄR, n. 3. Långt ut i sjön beläget skär.

UTSKÄRA, v. a. 2. (höjes som Skära) 1) Genom skärning fränskilja något ur ett helt. U. ett stycke ur något. — 2) Genom testiklarnes uttagande heröfva ett kreatur afslingsförmågan. — 3) (om vatten) Bortföra större eller mindre stycke af jord, mark. Regnet har utskurit vägnarna. Floden har utskurit ett stort stycke af stranden. — 4) Med knif, grafstickel o. s. v. göra figurer i en yta. U. figurer i trä. — Syn. Gravera. — För alla bem. säges älv. Skära ut. — Utskuren, part. pass. U-et arbete. U-et stycke af mark. En u. hingst. — Utskärande, n. 4. (för bem. 1).

UTSKÄRNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något utskäres. Jfr. Utskära, alla bem. U. af läder till skoden. Hingstans u. U. af vatten. U. i trä. — 2) Ställ, der vatten utskurit mark. — 3) Figur eller figurer, som blifvit utskurna (i trä, o. s. v.).

UTSKÖLJA, v. a. 2. 1) Genom sköljning bortskaffa ut ur något. — 2) Se Utspola. — Älv. för begge bem. Skölja ut. — Utsköljande, n. 4. o. Utsköljning, f. 2.

UTSLAG, n. 3. 1) Utsläende. U-et af ett kort. — 2) (vid vägnag) Tungans på en väg lutning åt ena hållet till följe af öfvervigt på den sidan. Vägen ger u. för ett uns. — 3) (fig.) a) Afgörande; utgång. Flesta rösterna gifva u-et. U-et blef gynnsamt. Det ger u. i saken, afgör saken. — b) Domstols beslut i tvistemål. Fälla, afkunna u. Jag har u. derpå. Han har u. på sig, är af domstolen förklarad skyldig att träda i blysättningshäkte. — 4) Åftappning ur jernrummet af en masugn genom utslagshålets öppnande. — 5) Varlemnor, som slå ut på huden. U. på kroppen, på hufvudet. Torrt, flytande u. Skabb, skorv äro olika arter af u.

UTSLAGNING, f. 2. Handlingen, då man utslår något.

UTSLAGSARTAD, a. 2. Som har egenskap af utslag (bem. 3).

UTSLAGSFEBER, m. 2. pl. — febrar. Feber-sjukdom, som åtföljes af utslag på kroppen.

UTSLAGSHÅL, n. 3. Hål på jernrummet af en masugn, hvilket öppnas, då utslag skall ske.

UTSLAGSLÖSEN, m. sing. Lösen för utslag (bem. 3, b).

UTSLAGSSPETT, n. 3. Spett, hvarmed slagg-hålet till en masugn uppslås.

UTSLIPA, v. a. 1. Utösta genom slipning. Slipstenen är alldeles u-d. — Utslipning, f. 2.

UTSLIPPA, v. n. 3. (höjes som Slipa) 1) Slinta, halka ell. falla ut ifrån något, som håller

omsluter. — Oftare Slippa út. — 2) Se Slippa út (under Slippa, bem. 2). U. ur fängelset. — Utslippande, n. 4.

UTSLITA, v. a. 3. (böjes som Slita) 1) Häftigt, med våld utdraga, utrycka. — 2) Utöta genom begagnande. U. kläder. — Äfv. för begge bem. Slita út. — Utsliten, a. 2. Utött. U. t. na kläder. Brukas äfv. i figurlig mening. U. t. na idder. U. visa. — Utslitande, n. 4. o. Utslitning, f. 2.

UTSLOCKNA, v. n. 1. 1) Alldeles slockna. Elden är u. d. — 2) (fig.) Dö ut, gå ut. Åtten är u. d. — Äfv. för begge bem. Slockna út. — Utslocknande, n. 4.

UTSLUNGA, v. a. 1. Med stark fart, liksom med slunga utkasta. — Äfv. Slunga út.

UTSLUTA, v. a. 1. (boktr.) Utfylla en satt rad. — Utslutning, f. 2.

UTSLÅ, v. a. 3. (böjes som Slå) 1) Genom slag utdrifva, utstöta, spränga, göra att något utfaller. U. ett öga, en land på någon. U. en dörr, ett fönster. — 2) Ugluta, utlösa. U. vatten. U. säd. — 3) a) (i kortspel) Spela ut. U. ett kort. — b) (i brädspel) U. ett band, en bricka, att, när man blifvit slagen och till följe af kastet åter kommer in, dervid på samma gång slå ett band eller en bricka, som tillhör motspelaren och står i vägen. — 4) Genom hammar-slag utbreda, utvidga. U. till bleck, till plåtar. — 5) (om växter) Låta utväxa; utveckla. U. blommor, löf, grenar. — 6) Fälla och utbreda. U. häret. — Äfv. och oftare Slå út. — V. n. 1) (om växter) Öppnas, utveckla sig. Blomman har ej ännu utslagit. — Oftare Slå út. — 2) (om utslag o. d.) Utbryta, frambräta ur kroppen. — Oftare Slå út. — 3) (om vätskor) Utbryta på ytan. Fuktigheten u. r murarna. — Vanligare Slå út. — 4) Häftigt frambräta genom en öppning. Lågan utslag genom fönstret. — Oftare Slå út. — 5) Sintas, ändas, aflöpa. Företaget utslag väl, illa, till hans fördel, efter önskan. — Oftare Slå út. — Utslagen, part. pass. En u. bricka. U. ett kort. U. gna blommor. U. ett hår. U. ett träd, som slagit ut löf. U. på kroppen, som fått utslag.

UTSLÄNDE, n. 4. 1) Handlingen, hvarigenom något utslås. Jfr. Utslä, alla bem. — 2) Utveckling, öppnande. En blommas u. — 3) Utbrott af utslag, vätskor, o. s. v. Koppornas u. Fuktighetens u. ur murarna. — 4) Häftigt frambräta genom en öppning. Lågan u. genom fönstret.

UTSLÄCKA, v. a. 2. Alldeles släcka. U. elden. — Äfv. Släcka út. — Utsläckande, n. 4. o. Utsläckning, f. 2.

UTSLÄCKLIG, a. 2. Som kan utsläckas.

UTSLÄNGA, v. a. 2. Slänga inifrån ut. Han u. gde hatten till honom. — Äfv. Slänga út.

UTSLÅPA, v. a. 1. 1) Slåpa inifrån ut. U. en full kurl ur huset. — Äfv. Slåpa út. — 2) (fig.) I grund uttrötta, betaga krafterna. Sages om mödosamt arbete, strapasser. — U. d. part. pass. (Fig.) Genom möda, strapasser alldeles ut-mattad, afmærglad. En u. häst. — U. sig, v. r. Se Slåpa út sig. — Utsläpande, n. 4. o. Utsläpning, f. 2.

UTSLÄPPA, v. a. 2. 1) Låta slippa ut. U. boshap på bete. U. en fång ur fängelset. — 2) Låta utlöpa, släppa från sig. U. vatten ur en dam. U. litet mer af en lina. — 3) Lägga ut kläder, som varit intagna, inivika. — Äfv. för

alla bem. Släppa út. — Utsläppande, n. 4. o. Utsläppning, f. 2.

UTSLÄTA, v. a. 1. Slåta genom strykning utåt, öfverallt. — Äfv. Slåta út. — Utslätan-de, n. 4. o. Utslätning, f. 2.

UTSMIDA, v. a. 2. 1) Uträcka, utsträcka, ut-breda, uttänja genom smidning. U. en järnstång. U. järn till plåtar. — 2) Genom smidning af en metall tillverka. Jernet u. des der till spadar, hackor, liar, m. m. — 3) (absolut) Smida slut. Smederna ha vid det här laget u. d. — Äfv. för alla bem. Smida út (oftare för bem. 3). — Utsmidande, n. 4. o. Utsmidning, f. 2.

UTSMYCKA, v. a. 1. Rikligen, öfverflödigt, öfverdrifvet smycka, pryda. Sages äfv. och oftast i bildlig mening. U. en berättelse, göra den mer intressant genom blomster och diktade tillägg. — Äfv. Smycka út. — Utsmyckande, n. 4. o. Utsmyckning, f. 2.

UTSMYGA, v. n. 3. (böjes som Smyga) Smyga sig ut. — V. a. Helt sekta och öfvermåttat taga, utföra, utfylla. — Äfv. (för både v. n. o. a.) Smyga út. — Utsmygande, n. 4. o. Utsmygning, f. 2.

UTSMÄLTA, v. a. 2. Genom smältning ut-bringa. U. stiftet ur malmen. — V. n. Genom smältning afskilja, utbringas. — Äfv. (för både v. a. och n.) Smälta út. — Utsmältande, n. 4. o. Utsmältning, f. 2.

UTSÖCKNES, a. oböjl. (egentl. gam. genitiv) En annan socken tillhörig eller der belägen. U. folk.

UTSOFRA, v. a. 1. Se Sofra. — Utsofring, f. 2.

UTSOKNE, a. oböjl. (kameral.) U. och in-sökne frälse, sådana hemman, hvilka af ålder; medelst rusttjänst, varit frälsade och befriade från en mängd servituter, som häftade vid de öfriga skattehemmanen.

UTSOPA, v. a. 1. Genom sopning utbringa. — Äfv. Sopa út. — Utsopande, n. 4. o. Utsopning, f. 2.

UTSOT, m. sing. Se Diarrhé.

UTSPANÅ, v. o. 1. Genom efterforskningar utleta, upptäcka. U. en hemlighet. Jag har ut-hennes bostad, hvem hun är, hear hon bor, att hon fått en bildad uppfostran. — Äfv. Spana út. — Syn. Utforska, Utspeja, Utsponera, Utleta. — Utspanande, n. 4. o. Utspaning, f. 2.

UTSPARKA, v. a. 1. Sparka till person eller sak, så att de fara ut. — Äfv. Sparka út. — Utsparkning, f. 2.

UTSPEJA, v. a. 1. Genom spejande utleta, utforska. — Syn. Utsponera.

UTSPEL, n. 3. (i kortspel) Se Förhand. Ha u. d.

UTSPELA, v. a. 1. o. 2. (i kortspel) Slå ut första kortet till ett stick. — Äfv. Spela út. — Utspelande, n. 4. o. Utspelning, f. 2.

UTSPILLA, v. a. 2. Spilla bort ur något. — Äfv. Spilla út.

UTSPINNA, v. a. 3. (böjes som Spinna) 1) Utdraga genom spinning. U. en tråd af lin. — 2) Spinna till slut. Hon har utspunnit all-sammans. — Oftare Spinna út. — 3) (fig.) Upp-dikta. U. en lång berättelse.

UTSPIONERA, v. a. 1. Utforska genom spio-nering. — Äfv. Spionera út.

UTSPISA, v. a. 1. Fördela på de dagliga måltiderna eller anrätta födoämnen så, att hvarje mål befinnes tillräckligt närande.

UTSPISNING, f. 2. 1) Födoämnens fördel-ning på de dagliga måltiderna. Jfr. Utspisa. — 2) Den mat, hvarmed arbetsfolk, fångar, manskap m. h. efter viss antagen matordning utspisas. U. en vid inrättningen är god. — Ss. U. s. re-glemente.

UTSPOLA, v. a. 1. (sjät.) 1) Skölja ut. — 2) (om störtsjörar) Uträka ur fartyget. — Äfv. Spola út. — Utspolande, n. 4. o. Utspolning, f. 2.

UTSPOTTA, v. a. 1. Spotta bort ur munnen. U. en tuggbuss. — Äfv. Spotta út. — Utspot-tande, n. 4. o. Utspotning, f. 2.

UTSPRICKA, v. n. 3. (böjes som Spricka) Öppna sig, slå ut. Löfven ha utspruckit. Blom-man är utsprucken. — Äfv. Spricka út. — Utsprucken, part. pret. Som spruckit ut. En u. ros. — Utsprickande, n. 4. o. Utsprickning, f. 2.

UTSPRIDA, v. a. 2. (böjes som Sprida) 1) Sprida åt alla håll. — 2) (fig.) Meddela åt flera, göra allmänt bekant, utbreda. U. en nyhet, ett rykte. — Äfv. Sprida út. — U. sig, v. r. och U. s. v. dep. Blifva utspridd, komma ut ibland allmänheten. Ett rykte u. d. — Utspridan-de, n. 4. o. Utspridning, f. 2.

UTSPRINGA, v. n. 3. (böjes som Springa) Springa inifrån ut; springa bort ifrån ett ställe. U. ur huset. U. från början af en kapplöp-ningsbana. — Oftare Springa út. — 2) (fig.) a) Utskjuta, utgå, utlöpa. En udde u. ger i sjön. — b) Framrinna. En vattenstråle u. ger ur klippan. — Äfv. Springa út. — Utsprung-gen, part. pret. Som sprungit ut (för bem. 1 o. 3). — Utspringande, n. 4.

UTSPRUTA, v. a. 1. 1) Genom sprutning ut-kasta. — 2) (fig.) Utkasta med fart och i stråle, liksom med spruta. U. vatten, hvarmed man sköljt munnen. — Äfv. Spruta út. — Utspru-tande, n. 4. o. Utsprutning, f. 2.

UTSPRÄNGA, n. 3. Utspringande byggnadsdel.

UTSPRÄNGA, v. a. 2. Genom sprängning af-skilja något ur en massa. U. ett block ur ber-get. — Äfv. Spränga út. — Utsprängande, n. 4. o. Utsprängning, f. 2.

UTSPRÄTTA, v. a. 1. o. 2. Sprätta upp och uttaga. U. en insydd dukat.

UTSPY, v. a. 2. Gifva ifrån sig genom kräk-ning. U. något kvalfande, som man råkat för-ädra. — Äfv. Spy út. — Utspyende, n. 4.

UTSPÄR, n. 3. (jäg.) Spår, som går utåt. — Motsats: Inspår.

UTSPÄDA, v. a. 2. Förtunna eller försvaga genom spädning. U. vin. — Äfv. Späda út. — Utspädande, n. 4. o. Utspädning, f. 2.

UTSPÄNNA, v. a. 2. Utskräcka något så, att det blir spändt. Örnerna u. ner sina vingar. U. klorna. Vinden u. ner seglen. U. kinderna. — Äfv. Spänna út. — Utspännande, n. 4. o. Utspänning, f. 2.

UTSPÄRRÄ, v. a. 1. Utvidga något så, att det blir spändt. U. näsborrarna. — Utspärr-ande, n. 4. o. Utspärrning, f. 2.

UTSPÖKA, v. a. 1. (fam.) Kläda löjligt, narr-aktigt, underligt. U. någon. U. sig. — Äfv. Spöka út och Spöka út sig. — Utspökande, n. 4. o. Utspökning, f. 2.

UTSQVALPA, v. a. 1. Genom sqvalpning ut-spilla, utgjuta.

UTSTAKA, v. a. 1. 1) Med stakar, pålar, stickor o. s. v. utmärka linie, gräns, m. m. U. en väg, gräns, rådgång. U. ett läger. — Äfv.

Staka út. — 2) (fig.) Fastställa, bestämma. U. planen till något. U. hvars och ens åliggan-den, skyldigheter. — Utsakande, n. 4.

UTSTÄKNING, f. 2. 1) Handlingen, då något utstakas. — 2) Det, hvarigenom något blifvit ut-stakadt.

UTSTICKA, v. a. 3. I. (böjes som Sticka, I) 1) Se Utslita. U. ögonen på någon. — 2) Genom stäng (i. ex. med nålar) utmärka. U. ett mönster. — 3) Gravera. U. ett pilschaft. U. i koppar. — 4) Ustaka. U. läger. — 5) Ut-föra, utdrifva, uträcka något genom en öppning. Han utstäck pipan genom dörren till mig. U. hufvudet genom fönstret. U. en flagg, utsätta f. — 6) Se Sticka út (under Sticka, I, v. a. 1, 2 och 4). — V. n. Skjuta ut, löpa ut, utgå. — Äfv. Sticka út. — Utsäckande, n. 4. o. Utsäckning, f. 2.

UTSTICKA, v. a. 1. II. (af Sticka, II) Se Brodera. — Äfv. Sticka út. — Utsäckande, n. 4.

UTSTICKNING, f. 2. 1) Handlingen, förrätt-ningen, då något utstickes eller utstickas. Jfr. Utsicka, I och II. — 2) Något som blifvit med grafstickel utstucket. — 3) Utsickade prydnader på kläder, o. s. v.

UTSTIGA, v. n. 3. (böjes som Stiga) Stiga inifrån ut. U. i salen. — Äfv. Stiga út. — Utsligande, n. 4. o. Utsligning, f. 2.

UTSTINGA, v. a. 3. (böjes som Stinga) Med något spetsigt, uddigt stöta ut. U. ögonen på någon. — Äfv. Stinga út. — Utslingande, n. 4. o. Utslingning, f. 2.

UTSTJELPA, v. a. 2. Genom stjelpning ut-kasta, utvräka. Hon u. pte hela innehållet af kärlet på honom. — Äfv. Stjelpa út. — Utstjelpande, n. 4. o. Utsjelpning, f. 2.

UTSTOFFERA, v. a. 1. (i ausstaffiren; fam.) Utsmycka, uppstas. Brukas äfv. figurligt. U. sitt tal med granna bilder. — Utsofferande, n. 4. o. Utsofferering, f. 2.

UTSTRYKA, v. a. 3. (böjes som Stryka) 1) Genom strykning, medelst dragning af streck eller med svamp o. s. v. utplåna. U. en rad. U. någon ur rullan. — 2) Med strykjern utjemna. U. något skrynkligt. — 3) Genom strykning ut-breda. U. färg på färgstenen i ett boktryckeri. — Äfv. Stryka út. — Utsruken, part. pass. — Utstrykande, n. 4.

UTSTRYKNING, f. 2. 1) Handlingen, då något utstrykes. — 2) Ord, ställe i skrift eller tryck, som blifvit utstrucket.

UTSTRÄLA, v. n. 1. Utgå i strålar. I ljuset u. r från solen. — V. a. Utsända, gifva från sig strålväs. En kropp, som u. r värme. — Utslä-lande, n. 4. o. Utsläning, f. 2.

UTSTRÄCKA, v. a. 2. 1) Sträcka utåt, sträcka rak. U. armen. — Äfv. Sträcka út. — 2) (fig.) Gifva större vidd, omfattning; utvidga. Han u. kte sitt valde till Atlantiska hafvet. För-fattaren har u. kt sin plan äfven till andra ämnen. — U. sig, v. r. Se Sträcka sig. — Utsäckande, n. 4.

UTSTRÄCKNING, f. 2. 1) Handlingen, då något utsträcks. — 2) Vidd, omfattning; längd. Sages både egentl. o. fig. Romerska riket hade en stor u. På en u. af tre mil. (Fig.) Stu-dera en vetenskap i hela dess u. — 3) (fys.) Den egenskap hos kropparna, till följe hvaraf de intaga ett rum, hvilket har längd, bredd och höjd.

UTSTRÖ, v. a. 2. Strö åt alla håll, i stor

mängd. (Fig.) *U. penningar*, utgifva penningar frikostigt, slösaktigt. — Älv. *Strö ut.* — *Utskröende*, n. 4.

UTSTRÖMMA, v. n. 1. 1) Strömmande, i stor massa, i ymnighet utflyta. *Donauflodens vattenmassa u-r i Svarta Hufved.* En förs of blod u-de ur säret. — 2) Utgjuta sig liksom en ström. *Ljusel u-r ifrån solen.* — 3) (fig.) a) Utkomma i stora skaror. *Folket u-de ur kyrkan.* — b) Utgå, härleda sig (ifrån). *Allt godt u-r ifrån Gud.* — Älv. *Strömma ut.* — *Utskrömmande*, n. 4. o. *Utskrämning*, f. 2.

UTSTUDERA, v. a. 1. 1) Utgrunda, utforska. *U. en persons karaktär.* — 2) Utänka, väl öfvertänka. — *U-d*, part. pass. *U. elakhet, grymhet. U. hof, skålm, utlärd.*

UTSTYR, n. sing. Se *Utsyrsl.*
UTSTYRA, v. a. 2. (i. *ausstern*) 1) Gifta utstyrsl. *Han u-rde henne hederligt.* — 2) (fig.) Förs, pryda, utstoppa. *U. en bok med illustrationer.* — Älv. *Styra ut.*

UTSTYRSEL, m. sing. 1) Kläder, husgerädsaker och bohagsting, som en fader gifver sin dotter till egendom, då hon skall tråda i äkten-skap. *Han gaf henne till u. . . . Hon har fått en vacker u.* — 2) (fig.) Yttre tillbehör, prydnader, hvarmed något förses. *Bokens u.* (papper, tryck, omslag, o. s. v.) är elegant.

UTSTÅ, v. a. 2. (höjes som *Stå*) 1) Lida, genomgå. *U. sitt straff. U. förföljelse.* *Han har u-t mycket ond.* — 2) Uthärda. *Brukas i denna hem. mest neutralt. Jag u-r icke längre. Han kunde ej längre u. dermed.* — För denna bem. Älv. *Stå ut.* — *V. n.* Skjuta fram, vara framstående. *Nyttjas sålunda mest i part. pres. Utstående läppar, ögon. U. del.* — *Utstående*, part. pass. Som man utstätt, lidit. *Efter u-et straff.*

UTSTÄLLA, v. a. 2. 1) Uthytta och ställa. *U. en stol på gården.* — Älv. *Ställa ut.* — 2) Ställa, lägga fram (saker, varor) för allmänheten till påseende eller inköp. *U. tafflor, konstsaker, o. s. v.* — 3) Postera någon på ett ställe. *U. på post, i försät.* *U. folk att spionera på någon.* *Man hade u-llt folk, som skulle anfälla mig.* — 4) Anvisa, meddela, hänvisa. *U. en vaxel på någon, draga vaxel &c. U. anmärkningar, be-svär till ens förklaring, gifva del af &c. U. ett mål till vidare undersökning, uppskjuta det &c. En post i räkning, som blifvit u-llt till verifikation, hvarå fordrats v. — U. sig, v. r. Blottställa sig. U. sig för att löjle.* — *U-lid*, part. pass. (fam.) *Ulla u.*, illa utsatt, illa deran, i svår, farlig, brydsam belägenhet. — *Utsällan-de*, n. 4. o. *Utsällning*, f. 2.

UTSTÄMPLA, v. a. 1. Med stämpel märka (träd, som äro utsedda till fällning). — *Utslämp-ling*, f. 2.

UTSTÄNGA, se *Utestänga*.

UTSTÖRTA, v. n. 1. Se *Störta ut.* — *V. a. 1.* Vidsamt utkasta, utvräka. *U. någon genom fön-stret på gatan.* — Älv. *Störta ut.*

UTSTÖTA, v. a. 2. 1) Stöta till någon, så att han far ut. *U. en person ur rummet.* Har älv. sak till objekt, t. ex.: *Han u-llte asken i sjön.* — 2) Plötsligt, kort och häftigt yttra, låta höra. *U. ett skri, ett jemmerrop. U. en suck. U. förbannelser. U. toner ur trumpet.* — 3) Genom stötning utdriva. *U. bottnen ur en bytta. U. ens äga.* — 4) (fig.) a) Vidsamt eller skymf-ligt utesluta (ur ett samfund, sällskap, o. s. v.). *Han blef utstött ur orden, ur sällskapet.* —

b) Sticka ut, uttränga någon ur en persons y-nest. — För bem. 1 och 3 Älv. *Stöta ut.* — *Utsätt*, part. pass. (fig.) *U. ur alla hederliga människors sällskap.* — *Utsötande*, n. 4. o. *Utsötning*, f. 2.

UTSUDDA, v. a. 1. Med sudd, genom sudd-nings utplåna. *U. något skrifvet, ritadt.* — Älv. *Sudda ut.* — *Utsuddning*, f. 2.

UTSUGA, v. a. 5. (höjes som *Suga*) 1) Ut-draga genom sugning. *U. gift, blod ur ett sår.* — Älv. *Suga ut.* — 2) (fig.) a) Genom förtryck, utpressning, betungande skatter utarma. — b) För-taga all saft, must; utmergla, utmagra. *Dessa träd u. jorden.* — *Utsugande*, n. 4. o. *Utsugning*, f. 2.

UTSUPA, v. a. 5. (höjes som *Supa*) Se *Supa u-r*.

UTSVARFVA, v. o. 1. Uthålla genom svarf-ning. — Älv. *Svarfova ut.*

UTSVETTA, v. a. o. **UTSVETTAS**, v. dep. 1. Genom svettning gifva från sig. *U. blod.* — *Utsvettning*, f. 2.

UTSVULTEN, se *Utsvalta*.
UTSVÄFNING, f. 2. Omåtlighet i sinlig njut-ning, isynnerhet vållust och dryckenskap. *U-ar förstöra helsen.*

UTSVÄFVA, v. n. 1. (fig.) a) Utan hejd och mätta öfverlemna sig åt sinliga njutningar, isyn-nerhet vållust och dryckenskap. *U. i kärlek.* — b) (i tal eller skrift) Äfrika från ämnet. För denna bem. oftare *Svåfa ut* (S. ut ifrån äm-net). — *U-nde*, part. pres. Som öfverlemnar sig åt utsväfningar. *En u. yngling. Föra en u. lefnad.*

UTSVÄLLA, v. n. 2. Höja, vidga ut sig ge-nom svällande. — Älv. *Svälla ut.*

UTSVÄLTA, v. a. 2. o. 5. (höjes som *Svälla*) Se *Uthungra*. — Älv. *Svälla ut.* — *Utsval-ten*, part. pret. o. adj. Genom svält alldeles utmerglad. — *Utsvältning*, f. 2.

UTSY, v. a. 2. Brodera med nål. — Älv. *Sy ut.* — *Utsyende*, n. 4.

UTSYNA, v. a. 1. o. 2. Utse och stämpla (träd, skog) till fällning. — Älv. *Syna ut.*

UTSYNING, f. 2. I. Brodering med nål.

UTSYNING, f. 2. II. Förrättningen, då träd, skog utsynas.

UTSYNINGSMÄN, m. 5. pl. — män. En, som förrättar utsyning af skog.

UTSYNINGSMÄRKE, n. 4. — **STÄMPEL**, m. 2. pl. — *stämplor*. Märke, stämpel, som be-gägnas vid utsyning af skog.

UTSYSSLA, f. 1. Se *Utgörömål*.

UTSÄ, v. a. 2. 1) Till sänning använda. *En tunna rådgär u-dd på denna åker.* — Älv. *Sä ut.* — 2) (fig.) Anställa. *U. tvädrägt, oerig-het.* — *Utsäende*, n. 4. o. *Utsäning*, f. 2.

UTSÄGA, v. a. 1. Genom sägning uttaga, be-frä. *U. ett fartyg ur isen.* — Älv. *Säga ut.*

UTSÄLD, se *Utsälja*.

UTSÄDE, n. 4. Säd, som utsås. *En tunnna u. Han har 50 tunnors u., utsår årligen 80 tunnor.*

UTSÄDESÅG, m. sing. Råg till utsäde. — I samma mening säges äfven *Utsädeshele, -korn, -hafre, -vicker, -spannmål, o. s. v.*

UTSÄGA, v. a. 2. (höjes som *Säga*) Se *Ut-tala*. — Älv. *Säga ut.* — *Utsägande*, n. 4. o. *Utsägning*, f. 2.

UTSÄLJA, v. a. 2. (höjes som *Sälja*) 1) Ge-nom försäljning i småre partier afyttra allsäm-mans af något. *Han har utsått hela sitt lager.*

— 2) Försälja i minut. — Älv. för begge bem. *Sälja ut.* — *Utsäld*, part. pass. *En u. vara.* — *Utsäljande*, n. 4. o. *Utsäljning*, f. 2.

UTSÄNDA, v. a. 2. 1) Sända inifrån ut. *Han u-de en bejt till folket på gården.* — 2) Sända från en stad, från ett land, från en strand, o. s. v. *U. ett bud till en vän på landet. U. en reseexpedit till Tyskland. U. folk till skepps-bruines räddning.* — 3) Se *Utsicka*, bem. 2. — Älv. för alla bem. *Sända ut.* — *Utsändande*, n. 4. o. *Utsändning*, f. 2.

UTSÄTTA, v. a. 2. (höjes som *Sätta*) 1) Ut-fytta och sätta. *U. ett bord i yttre rummet.* — 2) (fig.) a) Fastställa, bestämma, utstaka. *U. viss dag, tid, ställe, ort.* — b) Blottställa. *U. någon för fara. U. straff för brott. U. belöning.* — 3) Utlåra från fartyg i sjön. *U. en slup.* — 4) Utsälla, utlägga. *U. folk i försät för någon. U. nät för rofjdjur.* — 5) (i spel, på vad) Väga. *Han har utsatt en vdr på sitt kort. U. stora summor på vdr.* — 6) Pansätta. *De ha ut-satt sina bästa kläder på assistansen.* — 7) Utlåna på ränta, placera. *Jag har utsatt hela mitt kapital.* — 8) Gifva öppet tillkänna i bok, skrift. *Han har utsatt sitt namn.* — Älv. för alla bem. (utom 2, b) *Sätta ut.* — *U. sig, v. r.* (fig.) Blottställa sig. *U. sig för fara.* — *Utsatt*, part. pass. *U. tid, dag, timma, ort. U. straff. U. för, blottställd för, t. ex.: U. för fara, sjuk-dom, åtlöje, förtal.* — *Utsättande*, n. 4. o. *Utsättning*, f. 2.

UTSÖD, a. 2. Se *Fullsöfd*.

UTSÖKA, v. a. 2. 1) Bland en mängd af före-mål söka något, som motsvarar ens önskan, be-hof, det som är bäst, tjenligast, o. s. v. *U. sig ett par glasögon.* — Älv. *Söka ut.* — 2) Genom ansökan hos vederbörande myndighet utkräva. *U. sin fordran.* — *Utsökt*, part. pass. *U. for-dran.* — *Brukas* adjektivt i samma bet. som: Utvald, högst förtäfflig. *U-a frukter. U. smak.* — Säges älv. i samma mening som: Utsuderad, t. ex.: *U. grymhet, hämd. U-a straff.* — *Utsökande*, n. 4. o. *Utsökning*, f. 2.

UTSÖKNINGSBALK, m. 2. Den af balkarna i svenska lagboken, som handlar om utsökning med hvad dertill hörer.

UTSÖKNINGSBETJENT, m. 5. Tjensteman vid exekutionsverket, som verkställer utnätningar.

UTSÖKNINGSMÅL, n. 5. Mål, som angår ut-sökning af fordran.

UTSÖKT, adv. I högsta måtto. *U. vacker, god. U. vålsmaklig.*

UTTAG, n. 5. Se *Uttågning. U. af pen-ningar.*

UTTAGA, v. a. 3. (höjes som *Taga*) 1) Taga och utföra. *U. en rock ur klädsåpelt.* — 2) Utrycka. *U. en tanke.* — 3) Borttaga, utplåna. *U. fläckar. U. veck. U. mergen ur något.* — 4) Uppbära. *U. sin lön. U. en fordran.* — 5) Genom tvång förskaffa sig. *U. sin rätt.* — 6) Begära och låta gifva sig. *U. bevis.* — 7) (fig.) Utreda, uttala. *U. mening hos en författare.* — 8) Efter noter vägleda sig att finna, huru ett stycke skall tagas på ett instrument. *U. ett stycke på fortepiano.* — 9) *U. stegen, taga långa steg.* — Älv. för alla bem. *Taga ut.* — *Uttagande*, n. 4. o. *Uttagning*, f. 2.

UTTAL, n. 5. Sättet att uttala orden i ett språk. *Ett ords u. Engelska språkets u. Hafva vackert, sträft u.*

UTTALA, v. a. 1. o. 2. 1) Medelst talorganen bilda språkljud, i ljud uttrycka ord. *U. en bok-*

staf, ett ord, ett namn. Engelskan är svår att u. — 2) Utrycka, förklara. *Jag saknar ord att u. min föröning.* — *V. n.* (fam.) *Tala till slut. Oftare Tala ut.* — *Uttalad o. Uttalt*, part. pass. (fam.) *Han får aldrig uttalt*, kom-mer aldrig till slut i sitt tal.

UTTAPPA, v. a. 1. Genom töppning uttömma. *U. ett kärr.* — Älv. *Tappa ut.* — *Uttappan-de*, n. 4. o. *Uttappning*, f. 2.

UTTAXERA, v. a. 1. Genom taxering ut-taga ett visst skattebelopp af de skattskyldiga inbyggarna i ett land, distrikt eller en kom-mun.

UTTECKNA, v. a. 1. (boktr.) I ett manuskript anteckna, hvar sättnings af ett ark slutat.

UTTER, uttr, m. 2. pl. uttrar. Ett rofjdjurs-släkte, liknande Vesslorna. *Lutra. Vantig U.*, af en till halfannan alns längd, med brunt, tjockt, glänsande hår. *L. vulgaris.* Se älv. *Hafsvetter.* — *Ss. U-bo.* — *fängst, -jagt, -skinn.*

UTTERBÄR, n. 5. Se *Odon*.

UTTERSAX, f. 2. Sax, hvarmed uttrar fångas.

UTTJENA, v. a. o. n. 4. o. 2. Se *Tjena ut.* — *Uttjent*, part. pret. Som tjänat ut sin tid. Säges skämtvis om kläder, då de blifvit nötta.

UTTOLKA, v. a. 1. Se *Tolka.* — *Uttolkande*, n. 4. o. *Uttolkning*, f. 2.

UTTOLKARE, m. 5. En, som uttolkar eller uttolkat något. *De 70 U., de 72 Judar, som i Alexandria, på konung Ptolemæi Philadelphii be-fallning, översatte gamla Testamentet på grekiska.*

UTTORKA, v. a. 1. 1) Göra alldeles torr. *Solen har u-t kärret.* — 2) Se *Borttorka.* — *V. n.* Blifva alldeles torr. *Kärret har u-t.* — Älv. *Torka ut* (för både aktiv och neutrum). — *Uttorkande*, n. 4. o. *Uttorkning*, f. 2.

UTTRAMPA, v. a. 1. 1) Genom trampning uttränga eller utplåta. — 2) Genom gående göra vidare. *U. skor.* — 3) Med foten genom trampning utsläcka. *U. en glöd.* — 4) Se älv. *Trampa ut.* — För bem. 1, 2 o. 3 äfven *Trampa ut.* — *Uttampande*, n. 4. o. *Uttampning*, f. 2.

UTTRILLA, v. n. 1. Trilla inifrån ut. Bru-kas mest i part. pres. *Komma u-nde.* — Van-ligare *Trilla ut.*

UTTRIPPA, v. n. 1. Trippa inifrån ut. Bru-kas mest i part. pres. *Komma u-nde.* — Van-ligare *Trippa ut.*

UTTROPPA, v. n. 1. Se *Utlåga.* — *Uttrop-pande*, n. 4. o. *Uttroppning*, f. 2.

UTTRUMFA, v. a. 1. Genom trumfning be-röfva en motspelare dess trumf. — Älv. *Trum-fa ut.*

UTTRUMMA, v. a. 1. Se *Trumma ut.*

UTTRUMPETA, v. a. 1. Se *Trumpeta ut.*

UTTRYCK, n. 5. 1) Hvad som uttrycker känsla, tanke, lidelse, sinnesrörelse. *U. af glädje, af smärta. U. af känsla. Med u. af ömhet, fasa. Hans ansigte har mycket u. En blick full af u. U. i rösten. i tal och åtbörder. Sång som saknar u.* — 2) (i skön konst) Lef-vande åskådligt, lifvande och naturlig framställ-ning af passionerna. *Hufvudet på denna staty har mycket u.* — 3) Ord, ordasätt, ordvändning, som användes, för att uttrycka, hvad man vill säga. *En skönt, ädelt, kraftigt u. Egentligt, oegentligt, bildligt u. Nyttja ett lågt u. Val af u. Lyckligt, felaktigt u.*

UTTRYCKA, v. a. 2. 1) Genom tryckning ut-bringa. *U. saft ur en citron.* — Älv. *Trycka ut.* — 2) Sluta att trycka (en bok). *Boken är nu u-ckt.* — Älv. *Trycka ut.* — 3) Genom yttre

medel, genom tecken, i det yttre, framställa innehållet af känslor, tankar, lidelser, sinnestörelser. *U. sina känslor genom ord, tecken, miner, åtbörder. U. sin smärta genom lärar, klagerop. Hans ögon u. kärlek, erkänsla. Det ordet u-ker tanken bättre. — 4) (särskilt) Med vissa ord, ordasätt, ordvändningar återgifva, framställa sin tanke. Han u-ker väl sina tankar. Det felas mig ord att u. min tacksamhet. Det är omöjligt att u. huru mycket han lidit. — U. sig, v. r. Uttrycka sina känslor, tankar. U. sig väl, illa. — Uttryckt, part. pass. Vål u. tanke. — Uttryckande, n. 4.*

UTTRYCKELIG, eller
UTTRYCKLIG, a. 2. Med bestämda och tydliga ord uttryckt. *U. befälning. U. ord. U. vilkor. Lagen är u. i den delen. — Syn. Formlig.*

UTTRYCKLIGEN ell. **UTTRYCKLIGT**, adv. Med uttryckliga ord. *U. tillkännagifva, befälla. Det är u. nämnt. — Syn. Formligt.*

UTTRYCKNING, f. 2. 1) Handlingen, då något tryckes ut. *U. af saft. — 2) Tryckning (böckers) till slut.*

UTTRYCKSFULL, a. 2. Som har mycket uttryck.

UTTRYCKSLÖS, a. 2. Som saknar uttryck.

UTTRÄKA, v. a. 1. Genom tråk göra alldeles utledsen. — Älv. *Träka ut.*

UTTRÄDA, v. n. 2. Utgå. *När han u-dde ur huset. (Fig.) Han har ännu icke u-ut ur barnskorna, är ännu bärn barnet. U. ur ett sällskap, skilja sig derifrån. — Älv. Träda ut. — Utträdande, n. 4.*

UTTRÄNGA, v. a. 2. 1) Genom trängning utdrifva. *U. någon ur sängen. — Älv. Tränga ut. — 2) (fig.) Verka derhän, att någon måste vika undan. U. någon ur en persons ynnest. — V. n. Se Tränga ut. — Utträngande, n. 4. o. Utträngning, f. 2.*

UTTRÖSKA, v. a. 1. Genom tröskning afsöndra. *Väl u. kornen ur halmen. — V. n. Sluta att tröskas. — Älv. Tröska ut. — Uttröskad, part. pass. Vål u. halm, hvarur kornen blifvit väl uttröskade. — Uttröskning, f. 2.*

UTTRÖTTA, v. a. 1. Göra alldeles trött. *(Fig.) U. ens tillmod, ell. blott u. en, göra en otålig. — Älv. Trötta ut. — U-d, part. pass. Alldeles trött. — Uttröttande, n. 4.*

UTTVINGA, v. a. 1. o. 2. (höjes som Tvinga) Tvinga fram, ut.

UTTVÄTTA, v. a. 1. 1) Genom tvättning bortaga. *U. fläckar. — Älv. Tvätta ut. — 2) (kem. o. farm.) Genom en tvättvätska ur ett olösligt ämne bortskaffa de lösliga ämnena, hvarmed den kan vara blandad. — Utvättande, n. 4. o. Utvättning, f. 2.*

UTTYDA, v. a. 2. Förklara meningen af något. *U. en författares ord. U. ett ställe hos en auktor. U. väl, illa, gifva gynnsam, ogynnsam förklaring af (ens ord eller handlingar). U. något till sin fördel, på ett för sig fördelaktigt sätt. U. till det bästa, till det värsta, gifva bästa, värsta tydning. — Älv. Tyda ut. — Uttydande, n. 4.*

UTTYDARE, m. 3. Den, som uttyder något.

UTTYDNING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något uttydes. — 2) Innehållet af en förklaring, hvarigenom något blifvit uttydt.

UTTÄGA, v. n. 1. 1) Tåga från ett inre ställe ut. *U. ur staden, ur huset. — 2) Tåga i fält.*

Hela armén har u-t. — 3) Tågväs utflytta till främmande land. Göterne u-de till Tyskland. — Älv. för alla hem. Tåga ut. — Uttågande, n. 4. o. Uttågning, f. 2.

UTTÄNJA, uttänja, v. a. 2. Gifva större vidd, utsträckning, längd. Säges både egentl. och fig. *U. läder. U. ett stycke kautschuk. (Fig.) U. en berättelse, förlänga den allt för mycket. — Uttänjd, part. pass. En u. berättelse. — Uttänjande, n. 4.*

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

UTTÄNJE, n. 4. 1) Som kan uttänjas.

raklerna i en roman. — U. sig, v. r. 1) Växa ut, utbreda sig ur något slutet. Blomman u-r sig ur knoppen. — 2) (fig.) a) Vinna tillväxt, förkofran; utbilda sig. Hans snille u-de sig hastigt. — b) Framträda allt mer och mer; fortgå till upplösning. Handlingen i denna pjäs u-r sig långsamt. Intrigen u-r sig raskt. — c) Utbreda sig. Armén u-de sig på slätten. — Utvecklande, n. 4.

UTVECKLING, f. 2. Handlingen, hvarigenom något utvecklas, eller resultatet deraf. *Jfr. Utveckla. — Brukas både egentl. o. fig. U-en af en knapp. Innan knoppen uppnår sin fullkomliga u. U-en af själens krafter. U-en af ett system, af en lära. Karakterernas, intrigen u. i en teaterpjäs.*

UTVERKA, v. a. 1. 1) Genom sin bemedling vinna, erhålla, förskaffa. *U. något för en eld. U. en något. U. sig tillstånd till, frihet ifrån något. — 2) U. en hof, med höfvern bortaga det ytre af hofven på en häst, som skall skos. — Utverkande, n. 4. o. Utverkning, f. 2.*

UTVERTES, a. oböjl. Se *Yltre. Iakttaga u. anständighet. U. anseende, utseende. — Adv. Till det yltre. U. ful, vacker. [Utvärtes.]*

UTVEXLA, v. a. 1. 1) Göra utbyte af. *U. fångar. U. artigheter sine emellan. — 2) Genom växling utgifva. Banken u-r guld, silfver emot sina sedlar. — Älv. för denna bem. Vexla ut. — Utvexlande, n. 4. [Utväxla.]*

UTVEXLING, f. 2. 1) Handlingen, hvarigenom något utvexlas. — 2) U. i ur, inrättning, hvarigenom urets gång göres likformig. [Utvexling.]

UTVIDGA, v. a. 1. 1) Göra vidare. *U. ett hål. — 2) Göra vidsträcktare, gifva större vidd, utsträckning, omfång. U. sin egendom. U. ett rikes gränser. U. luften. (Fig.) U. ett ords bemärkelse. U. bruket af en ting. — Älv. för begge bem. Vidga ut. — U. sig, v. r. Blifva vidare, vidsträcktare; utbreda sig. — Älv. Vidga ut sig. — Utvidgande, n. 4.*

UTVIDGELIG, a. 2. Som kan utvidgas.

UTVIDGELIGHET, f. 3. Egenskapen att kunna utvidgas.

UTVIDGNING, f. 2. 1) Handlingen eller verkningen, hvarigenom något utvidgas; den förändring, en kropp undergår, då han utvidgas. — 2) Större vidd, omfång. *Riket erhöi genom honom en betydlig u. — Syn. Förstoring.*

UTVIDGNINGSKRAFT, f. sing. (fys.) Elastiska kroppars sträfvande att utbreda sig i ett större rum; när de förut varit sammanträngda i ett mindre.

UTVIKA, v. a. 3. (höjes som Vika) Vika utåt. — Älv. *Vika ut. — Utvikande, n. 4.*

UTVIKNING, f. 2. 1) Utvikande. — 2) (i musik) Se *Modulation.*

UTVINKA, v. a. 1. Genom vinkning utkalla. — Älv. *Vinka ut.*

UTVISA, v. a. 1. o. 2. 1) Visa bort ur ett rum, o. s. v. *Han blef u-d ur domsalen. Parterna blefvo u-de. — Älv. Visa ut. — 2) Visa, utmärka. Han u-de stället, der mordet skett. — 3) Anvisa, utstaka; utsätta. U. ort och ställe för en förrättning. — 4) (fig.) Tillkännagifva, visa, bevisa. Tiden skall u. det. Såsom verifikationerna u. — Utvisad ell. Utvist, part. pass. På u. ort och ställe. — Utvisande, n. 4. o. Utvisning, f. 2. (det sednare endast för bem. 1 o. 2).*

UTVITTRA, v. n. 1. Säges om salter, som genomtränga porösa kroppar och afsätta sig på dem, i form af ett fint ludd. — *Utvittring, f. 2.*

UTVOTERA, v. a. 1. Genom votering utsluta. *Han blef u-d ur riddarhuset. — Älv. Votera ut. — Utvoterande, n. 4. o. Utvotering, f. 2.*

UTVrida, v. a. 3. (höjes som Frida) Genom vridning utbringa. *U. vatnet ur bykkäder. — Älv. Frida ut. — Utvridande, n. 4. o. Utvridning, f. 2.*

UTVRÄKA, v. a. 2. Våldsamt utkasta (något tungt). *U. någon ur rummet. — Älv. Vräka ut. — Utvräkning, f. 2.*

UTVÄFVA, v. n. 2. Sluta väfningen af något. *Har hon utväft an? — Älv. Väfva ut.*

UTVÄG, m. 2. Medel att uppnå ett mål (egentl. att komma ur en svårighet, förlägenhet, fara). *Jag vet ingen u. att komma från den saken. Han har funnit en u. att draga sig ur förlägenheten. Taga en tjenlig u. Nyttja elaka u-ar. Han hittar alltid på u-ar. Man finner väl u. derför. Jag ser ingen u. att komma till målet. Det finnes ingen annan u. — Syn. Medel, Resurs.*

UTVÄGA, v. a. 2. Väga och utlemna. — Älv. *Väga ut. — Utvägning, f. 2.*

UTVÄLJA, v. a. 2. (höjes som Välja) Utse eller utsöka och välja. *U. någon till konung. U. de bästa varorna. — Älv. Välja ut. — Utvald, part. pass. Den u-de konungen. U-dt folk. — Brukas älv. adjektivt i samma mening som: Utsökt, högst förträfflig, af bästa sorten. De u-aste perlor. U. smak. Nyttjas älv. substantivt, t. ex.: De u-c. Det u-aste, det bästa. — Utväljande, n. 4.*

UTVÄLTA, v. a. 1. o. 2. ell. **UTVÄLTRA**, v. a. 1. Vätta, vältra inifrån ut. — Älv. *Vätta ell. Vältra ut.*

UTVÄNDA, v. a. 2. Vända utåt. — Oftare *Vända ut.*

UTVÄNDIG, a. 2. Se *Yltre.*

UTVÄNDIGT, adv. På yttre sidan, till det yttre. — *Syn. Utanpå, Utvertes.*

UTVÄNDSMUSKEL, m. 3. pl. — *muskler.* Muskel, som rörer en lem utåt.

UTVÄNTA, v. a. 1. Vänta så länge på någon, tills han kommer. — Älv. *Vänta ut.*

UTVÄRDSHUS, n. 3. Värds hus i en större stads omgivning.

UTVÄRKA, v. n. 2. Genom värk och bulnad uttränga ur kroppen. *En sticka, som u-ker ur fingret. — Älv. Värka ut.*

UTVÄRTES, se *Utvertes.*

UTVÄXA, v. n. 2. o. 3. (höjes som Växa) Växa fram, utåt; växande skjuta ut. *Flera grenar hafva utväxt ifrån stammen. — Älv. Växa ut. — Utväxt o. Utvuxen, part. pret. En u. knöl. — Utväxande, n. 4. o. Utväxning, f. 2. [Utvexa.]*

UTVÄXLA, se *Utvexla.*

UTVÄXT, f. 3. Onaturlig bildning af en utvuxen fast massa på ytan af en kropp. *Öfverben, köttväxter, svallkött, värtor, polyper äro u-er.*

UTÄDRA, v. a. 1. (med.) Försöka utådring. — *V. n. Säges om blod eller vätskor, som uttränga ur sina kärl i någon af de närliggande inre delarna.*

UTÄDRING, f. 2. (med.) Se *Extravasation* och *Extravasat.*

UTÅT, útåt, adv. (af *Ut* och *Åt*) Betecknar rörelse eller riktning inifrån ut. *Gå u. med fötterna. U. böjda ben.* — *Prep.* 1) Ut i riktning åt. *Blicka u. sjön, u. skogen, u. fallet.* — 2) Utåter, utmed. *Ro u. stranden.* — 3) Längs. *Hästen kom galopperande u. gatan.*

UTÅGOR, f. 1. pl. Ågor, tillhöriga en jordegendom, men belägna utom dess rägång. [Ut-egor.]

UTÅNG, f. 2. Ång, tillhörig en jordegendom, men belägen utom dess rägång.

UTÅTA, v. a. 3. (höjes som *Åta*) Genom beskylningar, förtal, ränker uttränga någon ifrån en innehafvande befattning, fördel, ur en persons ynnest, o. s. v. — *Åtv. Åta ut.*

UTÖ, f. 2. Långt ifrån landet belägen ö.

UTÖDA, v. a. 2. Genom öfverdrifven förbrukning, öfverdrifven jägt, öfverdrifvet fiske förstöra, utrota. *U. en skog. U. vildt i en skog, fisken i en sjö.* — *Åtv. Öda ut.* — *Ödöande, n. 4. o. Ödöning, f. 2.*

UTÖFNING, f. 2. Verksamhet, hvarigenom något utövas. *U. en af ett yrke, af rättigheter. Sätta, ställa något i u., börja att utöfa något. Sätta någon i u., försätta i tillfälle att utöfa, t. ex.: Sätta någon i u. af sina rättigheter. Sättas i u., börja att utövas. Komma i u. af något, försättas i tillfälle att utöfa det.*

UTÖFNINGSÄTT, n. 3. Sättet, huru något utövas.

UTÖFVA, v. a. 1. 1) Sätta i verket, verkställa, i verkligheten iakttaga ell. bruka; göra

gällande. *Det är ej nog att känna konstens regler, man måste öfven u. dem. U. dygden. U. sitt våld, sin makt, sina rättigheter.* — 2) Öfva; begå, föröfva. *U. rättvisa. U. nåd, mildhet. U. våld emot någon. U. grymheter. U. hämd på någon.* — 3) Betecknar verkning. *Den kraft, som elden u-r. Andras råd u. mycken inflytelse på honom.* — 4) Idka, bedriva. *U. en konst, ett yrke, ett handverk. U. läkekonsten.* — *U-n-de, part. akt. o. adj. (Vetensk.) Se Praktisk.* — *Ötöfvande, n. 4.*

UTÖFVER, utövr, prep. 1) Öfver något i hela dess längd eller sträckning. *En örn flög u. staden.* — 2) Längre bort än ett visst uppgifvet mål. (Fig.) *Gå u. gränsen af sina rättigheter.* — 3) Utanpå det hela. *U. rocken kastade han sin mantel. Han drog der u. en kappa.* — 4) (Fig.) Mer än. *U. hvad han begärde.* — *Adv.* Se *Derutöfver*, bem. c. *Han har fått hvad han skulle och u.*

UTÖGD, utöggd, a. 2. Som har utstående ögon.

UTÖRA, utöra, n. 4. pl. — Öron. Utställda öra.

UTÖSA, v. a. 2. Ösa något ur ett kärl, o. s. v. *Han utöste ämbarets hela innehåll på gatan. U. vatten ur en sä. (Fig.) U. sin galla, sin vrede, gifva fritt lopp åt sitt hat, sin vrede. U. skällsord, ovet, förbannelser, öfverhoppa någon med skällsord &c.* — *Åtv. Ösa ut.* — *Ötösande, n. 4. o. Ötösning, f. 2.*

UTÖSLIG, a. 2. Som kan utösas.

V.

V, ve, n. 4. 1) Tjugondeandra bokstafven i alfabetet. Har i svenskan alltid sitt egna ljud, t. ex.: *Van, svan, ven, nerver.* — *Anm.* Som ljuder v i tyska ordet *von*, äfvensom i tyska namn, t. ex. *Vioreck.* — 2) Ljudet, då bokstafven v uttalas. — Man säger äfven: *v-ljud.* — 3) Förkortningar: V såsom romersk siffra = 5. — *V. = vice.* — *V. D. M. = Verbi divini minister* (d. v. s. Guds ords tjänare, ell. adjunkt, hjälprest). — *Vid. = Vide* (se). — *Vol. = Volym.* — *V. S. (i musik) = Volti subito* (vänd fort). — *V. o. = vänd om.* — *v. v. = vice versa* (i omvänt förhållande; tvärtom).

VACCIN, vacci'n, m. 3. (af lat. *Vacca*, ko) Genom kokopparns inympning frambragt ämne, som, då det inympas, skyddar emot naturliga koppor. Skyddskoppar.

VACCINATION, vaccinat'schön, f. 3. Inympning af vaccin (skyddskoppar). Jfr. *Vaccinera.* — *Syn.* Vaccinering. Skyddskoppypmpning.

VACCINERA, vaccinera, v. a. 1. Inympa vaccin (skyddskoppar), för att skydda mot naturliga koppor. — *Syn.* Ympa. — *Vaccinering, f. 2.*

VACCINKOPPOR, vacci'nk'pparr, f. 4. pl. Koppor, frambragta genom vaccinering.

VACCINÄMNE, vacci'nä'mmne, n. sing. Se *Vaccin.*

VACKA, f. sing. (t. *Wacke*) 1) En i stora massor förekommande stenart, grå eller brun. — 2) Benämning, hvarmed grufarbetare beteckna nästan alla oansenliga bergarter, som ej innehålla metall.

VACKER, väck'r, a. 2. komp. *vackrare*, superl. *vackrast.* 1) Behaglig till utseendet; som gör ett behagligt intryck på ögat. Sägdes både om person och sak. *V. för ögat. En v. flicka. V-t fruntimmer. V. karl. V. växt. V-kra armar, händer. V. bildstod, vas. V. blomma. V. som en dag, mycket vacker.* — *Syn.* Skön, Täck, Fager, Däglig, Intagande, Behaglig, Frid, Vän. — 2) Sägdes äfv. i fråga om ren och klar luft. *V-t väder. Det är v-t väder ell. blott det är v-t.* En v. dag. *V. morgon, afton, natt.* (Fam.) En v. dag, någon gång, när man minst väntar, t. ex.: *En v. dag kan det falla honom in att tända eld på huset.* — 3) Sägdes äfv. om det, som gör ett behagligt intryck på hörselsinnet. *V. röst. V-kra toner, ackorder. V. musik. V-t sångstycke.* — 4) Nyttjas i utsträckt mening om allt hvad som väcker ett med beundran blandadt nöje. *Det är v-t att se, huru*

väl de sänjas. — 5) Sägdes äfven, i andlig mening, om tankens foster, om snillets, konstens alster o. s. v., då de göra ett behagligt intryck på skönhetssinnet eller på ett skönt sätt uttrycka något sedligt begrepp. *En v. tanke. V. grundsat. V-kra ord, uttryck. Ett v-t tal. V-kra verser. Ett v-t poem. En v. bok. En v. talang. De v-kra konsterna, se Skön konst* (under *Konst*). — 6) Ädel, upphöjd. *En v. själ. V. karakter. En v. handling. Det är v-t att förlåta sina fiender.* — 7) Ärlig. *Han sade henne mycket v-kra saker.* — 8) (fam.) Passande, anständig, beskedlig. *Det är icke v-t att göra så der.* — 9) Sägdes om växande säd och vissa köksväxter, då deras utseende lofar god skörd. *V. säd. Ett v-t gårde. Säden står v. Rålen står v. Rofvorna stå v-kra.* — 10) Mycken, stor, anseelig. *V. inkomst, utgift, förmögenhet. V. summa. V-kra penningar, mycket p. En v. tid, lång tid.* — 11) (fam.) Sägdes ironiskt i motsatt mening till den egentliga. *Du är mig just en v. pojke! En v. fågel, se Fågel. Just en v. vän! V. utögd minnsann!* — 12) (fam.) *V-kra handen, den högra.*

VACKERHET, f. 3. (föga brukl.) Se *Skönhet, Fägring.*

VACKERT, adv. 1) På ett vackert sätt, behagligt. *Det tar sig v. ut för ögat. Sjunga, tala, spela v. Denne författare skriver mycket v.* — 2) (fam.) Mycket, duktigt, anseeligt. *Förtjena v. Det är v. nog, att han kunnit så långt, mycket nog, tillräckligt, att &c. V. så (tonvigen på så), det är mycket nog, icke litet.* — 3) (fam.) Måttligt. *Dricka v. Taga v. för sig.* — 4) (fam.) Sakta; vänligt; beskedligt. *Gå v. Hör v. Tala v. med någon. Fara v. fram. Fara v. med någon ell. något. Får v. med hästarna.* — 5) (fam.) Riktigt, ordentligt. *Det står allt för v. på papperet, men i verkligheten är det ej så.* — 6) (fam.) Brukas som höflighets-uttryck till ringare personer. Saknar i denna mening tonvigt. *Kom nu v., min flicka lilla, var god och kom &c. Laga v., att ni kommer. Säg mig v., huru det förhåller sig, var god och säg mig, &c.* — 7) (fam.) Sägdes ironiskt, i motsatt mening till: Väl, bra. *Jo, ni har burit er v. åt! Nu är jag v. tilltygad!* — *Int.* Lagom; sakta. *Nå nå, v! V! v!*

VACKLA, v. n. 1. (frequentativ af *Väga*) 1) a) Gå med osäkra, svigtande steg. *V. i sin gång.* — b) Vara nära att förlora jernvigen och falla. *Han fick ett hugg, så att han v-de, der han stod. Han v-de på hästen, men återvann jernvigen.* — Brukas äfv. om liflösa ting. *Stenen v-de af stöten.* — 2) (fig.) Vara obeslutsam, vankelmödig, opålitlig. *V. i sitt beslut. Bundsförvarnarna v-de i sin trohet.* — Sägdes äfv. om sak, och betyder då: Vara opålitlig. *Hennes vänskap v-de.* — *V-n-de, part. pres.* Brukas nästan adjektivt. *V. gång. (Fig.) V. beslut, vilja, föresats. V. trohet.* (Gram.) *V. ord, som vacklar i vissa vokalers eller konsonanters begagnande, mellan två konjugationer eller deklinationer.*

VACKLANDE, n. 4. 1) Vacklande gång; rörelsen, då person eller sak vacklar. — 2) (fig.) Obeslutsamhet, vankelmöd, opålitlighet.

VACKT, m. fl., se *Vakt*, &c.

VACUUM, våkuumm, n. (latinskt ord) Se *Tomrum.*

VAD, f. pl. *vador.* 1. Den öfre tjocka delen af benet på en människa. *Ha tjocka v-or. Ha*

inga v-or, mycket smala ben. Falsa v-or, se Lös vad.

VAD, f. 2. II. Siffnot.

VAD, n. 3. III. Ställe i ström eller å, der man kan vada öfver.

VAD, n. 3. IV. 1) Aftal emellan två eller flera personer, som påstå motsatta saker, hvarigenom den, som befines hafva orätt, förpligtas att till den eller dem, som påstått motsatsen, gifva eller betala något på förhand öfverenskommet. *Slå ell. hålla v., göra sådant aftal. Slå v. med någon om en ting. Jag slår v. med dig om 10 r:dr, att så är. Hålla stora v., om stora summor. Sätta upp, hålla en summa på v. Tappa en summa på v. Vinna, tappa ett v. Det slår jag v. om, jag erbjuder mig att hålla vad om den saken. (Fig.) Jag vill sätta mitt hufvud i v., att ..., jag är fullkomligt säker om, att ...* — 2) Vädjande från underdomstol till högre rätt. — *Syn.* Appell.

VADA, f. 1. En liten och grund sommarnot, som brukas att draga med efter fisk på lågt vatten, vår- och sommartid.

VADA, v. n. 1. (egentl. Gå; lat. *Vadere*) Gå på grunda ställen i sjö, flod, å, o. s. v. *V. öfver en ström.* (Fam.) *V. i smuts, gå ell. åka i djup smuts.* — *Vadande, n. 4.*

VADARE, m. 3. Se *Vadfågel.*

VADBEN, n. 3. Det ena af de tvenne ben; af hvilka benpipan består, beläget på dess yttre sida och smalare än det andra (skenbenet).

VADD, m. 3. (t. *Watte*; fr. *Ouate*) Större eller mindre, tunn, flat, med limvatten på ömse sidor öfverdragna, genom kardning, isynnerhet af bomull, men äfven af silke och blänor, beredda stycken, som brukas till klädesfoder, stoppning, m. m. *Förse med v. Fodra, stoppa med v.*

VADDA, v. a. 1. (föga brukl.) eller

VADDERA, v. a. 1. Fodra, stoppa med vadd.

VADDERING, f. 2. 1) Fodring, stoppning med vadd. — 2) Sjelfva den dertill använda vadden.

VADEMECUM, -mekumm, s. n. oböjl. (lat. *Vade mecum*, gå med mig!) Sak, som man ständigt bär på sig.

VADFÅGEL, m. 2. pl. — *fåglar. Vadfåglar* kallas 6:te ordningen af fåglarna, med tre tår framåt, baktån stundom ingen, eller högre fäst; benen långa, ofvan knäet nakna.

VADFÖTTER, m. 3. pl. (nat. hist.) Fågelfötter, på hvilka tårna äro till hälften förenade genom en simhinna.

VADLAG, n. 3. Fiskarelag, som har en vad (II) tillsammans.

VADMAL, vaddmål, n. sing. (uttalas i dagligt tal: vållmarr ell. vållmann) Ett slags groft ylletyg, som af bondfolk brukas till kläder. — *Ss. V-srock, -ströja.* [Valmar, Valman.]

Anm. *Vadmal* kommer af *Vad*, kläder, och *Mal*, mål, emedan det fordom, då klingande mynt ej var att tillgå, ofta, på samma sätt som *Spannmål*, tjänade till varumått i handel.

VADNING, f. 2. Handlingen, då man vadar.

VADPENNINGAR, m. 2. pl. Penningar, som nedsläts af den, hvilken väddar till öfverrätt.

VÄFFLA, m. fl., se *Väfla*, &c.

VAGABOND, vagab'önd, m. 3. (lat. *Vagabundus*) Lösdrifvare, landstrykare.

VAGEL, vågl, m. 2. pl. *vaglar.* 1) I höns-hus uppsatt stång för hönsen att sätta sig på, — 2) Liten inflammation svulst vid kanten af ögonlocket.

VAGGA, v. n. 2. (frequentativ af *Väga*) Hafva

en svängningsrörelse fram och tillbaka, från ena sidan till den andra. *Båten vaggar i svalldågorna.* Gå ell. stå och v. *V. i sin gång.* — V. a. 1) Hålla i gång ett barns vagga. *V. ett barn i sömn, sova det genom vaggning.* — 2) Gifva något en vaggande rörelse. *Båten v-s af vågorna.* — Brukas absolut för begge dessa bem. *Hon får v. hela dagen. Sitta i en båt och v.* — V. sig. v. r. Sätta i vaggande rörelse något (vagga, båt, o. s. v.), hvori man befinner sig. (Fig.) *V. sig i ljufva drömmar om storhet,* öfverlåta sig åt sec. — *Vaggande, n. 4.*

VAGGA, f. 1. 1) Barnsäng, så inrättad, att den kan sättas i en vaggande rörelse. *Barnet ligger i sin v. V-n går, hålles i gång.* (Fig.) *Ej skona barnet i v-n,* skona ingen, hvarken gammal eller ung. — 2) (fig.) a) Första barn-ömen. *Ifrån v-n till grafsten,* hela lifvet igenom. — b) Ställe, der något haft sin uppkomst. *Florens var den nyare målarekonstens v.* — c) Början, uppkomst. *De sköna konsterna voro då ännu i sin v.*

VAGGBAND, n. 8. Band, som bindes korsvis öfver täcket i en vagga, på det under vaggningen barnet ej må falla ur.

VAGGBARN, n. 8. Barn, som ligger i vagga.

VAGGNING, f. 2. Rörelsen, då någon vaggar (både för aktiv och neutrut) eller vaggas.

VAGGSÄNG, m. 3. — **VISA, f. 1.** Säng, visa, som sjunges, då man vaggar barn eller eljest vill sova dem.

VAGN, vängn, m. 2. 1) Fyrhjuligt kördon af flera olika slag. t. ex. Arbets-, Bond-, For-, Fält-, Rust-, Strids-, Täckvagn, Ammunitions-Artilleri-, Kanonvagn, m. m. *Föva varor på v. Åka i v. Hålla hästar och v.* Se äfv. *Hjul.* — 2) *V-ar* kallas äfv. de tvänne långa, horisontellt liggande och med hvarandra parallella delar af en svarfstel, på hvilka dockorna hvilat. — *Ss. V-shjul.*

VAGNBORG, m. 2. Förskansning af tross- eller fältvagnar, som fordom i fält nyttjades. *Slå en v. omkring sig.*

VAGNBRYGGA, f. 1. Tillfällig fältbrygga, lagd på i vattnet nedförda vagnar.

VAGNMAKARE, m. 3. En, som tillverkar vagnar. — *Ss. Vagnmakar-arbete, -verkstad.*

VAGNMAKARI, n. 3. En vagnmakares yrke.

VAGNMÄSTARE, m. 3. Officer, som har tillsyn öfver fältvagnarna vid en här eller härafdelning.

VAGNPENNINGAR, m. 2. pl. Afgift för vagns- don vid passerandet af broar. Se äfv. *Vagns- lega.*

VAGNOVARN, f. 2. Se *Fältvagn.*

VAGNSAXEL, m. 2. pl. — *axlar.* Axel, hvaromkring trevns motsatta hjul på en vagn rulla.

VAGNSBORSTE, m. 2. pl. — *borstar.* Borste, hvarmed en vagn rengöres.

VAGNSBÄRDER, 3. pl. Ett slags bärdar, som nyttjas till vagnar.

VAGNSDÖN, n. 3. Körredskap på hjul, isynn. vagnar.

VAGNSDYNA, f. 1. Dyna i sitsen på en vagn.

VAGNSDÖRR, f. 2. Dörr på en täckvagn, m. fl.

VAGNSFJÄDER, m. 2. pl. — *fjädrar.* Fjäder, hvarpå korgen i en vagn hvilat.

VAGNSFÖNSTER, n. 3. Fönster på en täck- vagn.

VAGNSFÖRE, n. 4. Före (se d. o.) för vagn. *Godt v.*

VAGNSHIMMEL, m. 2. pl. — *himlar.* Him- mel öfver en vagn, såsom på vissa statsvagnar vid högtidliga tillfällen brukas.

VAGNSHUS, n. 3. Hus, der åkdon förvaras.

VAGNSHÅK, m. 2. Se *Häck*, bem. 2.

VAGNSHÄST, m. 2. Häst, inkörd för vagn. Säges ej om hästar, som draga arbetsvagnar. *Den hästen är god v.,* drar väl för vagn.

VAGNSKEDJA, f. 1. 1) Kedja, som nyttjas på en forvagn till åtskilliga behof, såsom att sammanhålla varorna, m. m. Se äfv. *Hämkedja.*

VAGNSKORG, m. 2. Korgen på en vagn. *Jfr. Korg*, bem. 3.

VAGNSKUR, m. 2. Kur på en vagn, t. ex. på en halfäckare eller sufflettvagn.

VAGNSLEGA, f. 4. Lega för begagnandet af vagn.

VAGNSLIDER, n. 3. Lider, der allehanda slags körredskap insättas.

VAGNSLYKTA, f. 1. Lykta på en täckvagn.

VAGNSLÅDA, f. 1. Låda under sitsen på en vagn, för hvarjehanda res saker.

VAGNSREM, f. 2. pl. — *remmar.* Rem, som upphär korgen på en vagn.

VAGNSRUM, n. 3. Stängd plats under tak, för vagnsdon.

VAGNSSELE, m. 2. pl. — *selar.* Sele, som tillhör en vagn.

VAGNSSKAK, n. 3. Underredet på en ar- bets- eller forvagn.

VAGNSSKJUL, n. 3. Se *Vagnslider.*

VAGNSSMÖRJA, f. 1. sing. Se *Hjuls smörja.*

VAGNSSPÅR, n. 3. Spår eller vagnshjul.

VAGNSSTEG, n. 3. På sidan af en vagn be- finnligt steg, som nedfälls, då man skall stiga ur, och hvarpå man dervid sätter foten, för att lät- tare komma ned på marken.

VAGNSSTEGE, m. 2. pl. — *stegar.* Se *Stega*, bem. 3.

VAGNSSTÅNG, f. 3. pl. — *stänger.* Stången, på hvardera sidan om hvilken hästarna äro spända för en vagn.

VAGNSTAK, n. 3. 1) Tak på en täckvagn. — 2) Tälttak på en forvagn.

VAGNSTISTEL, m. 2. pl. — *tistlar.* Se *Vagnstång.*

VAGNSTÄCKE, n. 4. Täck, som bredes öf- ver en vagn, t. ex. en likvagn eller forvagn; äfv. täcke, bredt öfver en kuskbock.

VAGNSUNDERREDE, n. 4. Undra delen af en vagn.

VAGNSVIND, m. 2. (artil.) Hästyg, som be- gagnas att lyfta vagnar, då de skole smörjas.

VAGNSVIRKE, n. 3. Virke till vagnars förfärdigande.

VAJA, v. n. 1. Fladdra, svänga för vinden. Säges om vimplar, flaggor, m. m. — *Vajande, n. 4.*

VAK, f. 2. I. (ursprungl. öppning, hål) Öpp- ning, hål på isen. *Hugga en v. Falla i en v.* — Här sammansättningsarna Notvak, Isvak, Vindvak.

VAK, n. 3. II. Vakande. Eljest: Nativak.

VAKA, v. n. 1. I. 1) På den tid, som är be- stämd åt sömnen, afhålla sig derifrån, i och för någon viss sysselsättning, förrättning, eller för att hindra allt, hvad som kan störa andras sömn. *V. om nätterna, för att studera.* *V. öfver ell.*

hos en sjuk, för att vid behof sköta och hjälpa honom. *V. öfver ett lik,* vaka i ett rum, der ett lik förvaras, i ändamål att bedja för den dödes själ, och att hindra allt, som kan ofreda dess jordiska kvarlevor. *V. ut någon, vaka,* under det man väntar på någon, och till dess han kommer. — 2) (fig.) *V. öfver,* med uppmärksamhet gifva akt uppå. *V. öfver någon,* hafva omsorg för ens säkerhet, lycka. *V. öfver något,* tillse, att det ordentligt fullgöres. *V. öfver ens uppförande,* gifva noga akt derpå, för att hindra afvikelse från skick och ordning. *V. öfver all- mänt väl,* bära omsorg dertill. (Skämts.) *En v. öfver oss, se Vaka-öfver-oss.* — 3) (sjölt.) Säges om ett fartyg, då det med lätthet uppbäres af vågorna. — *V-nde,* part. pres. (Fig.) *Med ett v. öga,* med vaksamhet. *V. tillstånd,* se *Vakande*, n. bem. 2.

VAKA, f. 1. Vakande under en natt eller större delen deraf, i och för något visst ändamål. *De lärdes vakor.*

VAKA, f. 1. Se *Nattvaka.*

VAKANDE, n. 4. 1) a) Tillståndet, då man vakar; förhållandet, omständigheten, att någon vakar. — *Syn. Vak, Vaka.* — b) Tillståndet, då man är vaken, d. v. s. ett periodiskt tillstånd af fullkomligt medvetande, under hvilket själen kan bruka sina krafter, för att emottaga yttre intryck, tänka och vilja, samt genom viljan bestämma kroppen till vilkorlig verksamhet. — 2) (fig.) Upp- märksamt aktigivande. *Jfr. Vaka.* 2.

VAKANS, vaknings, m. 3. (fr. *Vacance*, af lat. *Vacare*) Förhållandet, att en tjänst icke är besatt; äfv. tiden, hvarunder detta äger rum. [Vacans.]

VAKÄNT, vakänt ell. vakänngt, a. 4. Ledig, obesatt. *Tjensten är v.* [Vacant.]

VAKARE, m. 3. 1) En, som vakar. — 2) (skepp.) Se *Ankarboj.*

VAKA-ÖFVER-OSS, vaka-öfver-äss, f. 3. (skämtord) Qvinna, som vakar öfver en ung flickas kyskhet.

VAKBÄDD, m. 2. Bädd för en vakande person.

VAKEN, vak'n, a. 2. neutr. — *et.* 1) I vakande tillstånd; ej sofvande. *Vara, blifva v. Bitida v. Han är ännu v.,* har ej ännu somnat. *Hålla sig v.* — 2) (fig.) Vaksam, upp- märksam.

VAKGLUGG, m. 2. Glugg, der en vakande ger akt på hvad som tilldrager sig i nejden.

VAKHUSTRU, f. 3. pl. — *kustrur.* Äldre qvinna, som vakar öfver en sjuk.

VAKLJUS, n. 3. Ljus, som brännes vid va- kande öfver en sjuk.

VAKNA, v. n. 1. 1) Upphöra att sova ell. att vara i vanmakt; blifva vaken. *V. ur sin sömn, ur sin vanmakt.* *V. upp, se Uppvakna.* — *Anm.* Imperativen *Vakna upp* förkortas ofta till *Vak upp.* — 2) (fig.) Börja att blifva vaksam, uppmärksam.

VAKNANDE, n. 4. Händelsen, att man vaknar.

VAKNING, f. 2. Se *Vakande*, n.

VAKPENNINGAR, m. 2. pl. Betalning för vakande.

VAKSAM, a. 2. Som noga vakar öfver, ger noga akt på något, med uppmärksamhet passar på hvarje tillfälle, då skada kan ske, och söker att förekomma den; som med omsorg vårdar sig om något. *En v. vårdare, fader, vän.* *V. på landets väl.* *Hafva ett v-t öga på,* uppmärksamhet gifva akt på.

VAKSAMHET, f. 3. Egenskapen att vara vaksam; vaksamt aktigivande.

VAKSAMT, adv. Med vaksamhet, med vak- samt öga.

VAKSTUGA, f. 1. (gam.) Vakande öfver lik. *Hålla v., vaka öfver lik.*

VAKSÄNG, f. 2. Säng för en vakande person att hvilat.

VAKT, väkt, f. 3. 1) Vaktande; vaktgöring. *Hålla v., vakta.* *Hålla god v.,* vakta uppmärksamhet. *Hålla v. om,* vakta person eller sak. *Ställa på v.,* utställa någon att vakta. *Stå på v.,* vara utställd att vakta. *Vara på v., göra v.,* vara kommanderad till vaktgöring. *Gå på v.,* till vaktgöring, att stå på post. *Komma af v-en,* komma från vaktgöring, eller ifrån ett ställe, der man stått på vakt. *Ha v-en,* efter tur föra be- fälet öfver vakten; äfv. vara på vakt. (Fig.) *Vara på sin v.,* taga sig i akt, akta sig. — 2) (om skeppsbord) Tid af fyra timmar. *Dygnat indelas till sjös i sex v-er.* Se *Dagvakt, Hundvakt och Plattfot.* — 3) Soldater, som blifvit utställda, för att vakta fängar, eller att bevara en enskilt per- sons, en kropps, en armés säkerhet, o. s. v.; äfv. enskilda personer, som i och för något dylikt ändamål posterat sig eller blifvit utställda på ett ställe; äfv. sjömän, som hålla vakt på ett fartyg. *Ställa ut v. Sätta v. om någon.* *Ran slog sig genom den manstarka v-en och flydde.* — *S. m. 3.* Vaktande soldat, sjöman; vaktkarl. (Vakt, Vagt.)

VAKTA, väkta, v. a. 1. (af *Vaka*) 1) Vara utställd på post, hålla sig på ett ställe eller åtfölja personer, boskap, för att hindra rymning, skingring, eller till skydd och säkerhet. *V. en fånge.* *V. boskap.* Absolut säges: *Gå och v.,* hvilket äfv. betyder d. s. s. Gå och patrullera, spionera. *V. ut'en,* gå så länge och vakta, tills den, som man väntar, kommer. (Jäg.) *V. upp,* att gå ut på förhör (se d. o.) och lyssna efter, om skogsfågeln slår i träd om aftonen. — *Syn. Bevaka.* — 2) Se *Bevaka*, bem. 2. *En moder bör noga v. sina döttrar.* — 3) Skydda, bevara, akta. *V. en för något.* *V. landet för en smitta.* *V. sin själ för synd.* — *V. sig, v. r.* Bevaka sig, skydda sig, akta sig. *V. sig för elaka men- niskor, för synd.* *V. sig för att synda.* [Vakta, Vagta.]

VAKTANDE, n. 4. Handlingen, då någon eller något vakas.

VAKTARE, m. 3. — *ARINNA* ell. — *ERSKA,* f. 1. Vakande person. Bildar åtskilliga sam- mansättningar, såsom Boskaps-, Svin-, Fångvaktare.

VAKTBÄNK, m. 2. En bänk på skansen af ett fartyg, hvarå vakande officeren kan sätta sig.

VAKTCORPS, m. 3. Se *Vakttrupp.*

VAKTEL, väktl' o. väktl, m. 2. pl. vaktlar. Hönstfågel af iupphönssläktet, nära 8 tum lång, rostbrun eller rostgrå med svarta fläckar och gulaktiga längsdrag; i norden flyttfågel. *Perdix coturnix.*

VAKTELHUND, m. 2. En hundras, som in- öfvas till jagt på vaktlar.

VAKTELKUNG, m. 2. Se *Koraknarr.*

VAKTELNÄT, n. 3. Jagtnät till vaktlars fångande.

VAKTELPIPA, f. 1. Pipa, hvarmed vaktlar lockas.

VAKTFRI, a. 2. neutr. — *frött.* Befriad ifrån vaktgöring. — *Vaktfrihet, f. 3.*

VAKTGLAS, n. 3. Ett sandur, som rinner

en halftimme, och hvarefter vaktiden å fartyg tillkännagifves, medelst slag på klockan.

VAKTGÖRING, f. 2. Förrättningen, då man gör vakt.

VAKTHAFVANDE, a. 1. Som har vakten. *V. officer. V. manskap på ett fartyg.* Brukas äfven stundom substantivt, t. ex.: *V-n vare skyldig att...*

VAKTHUND, m. 2. 1) Hund, inöfvad att vakta. — 2) En art af Hundsläktet, storväxt med tjock nos, hängande öron och undersätsig kropp.

VAKTHUS, n. 3. Särskilt hus, der personer, som turvis hålla vakt, församlas och uppehålla sig.

VAKTHÄLLNING, f. 2. Utställandet af vakt; vaktgöring. *V-en i kongliga slottet.*

VAKTKARL, m. 2. Karl, som är utställd på vakt, eller hvars befattning är att hålla vakt.

VAKTKONTOR, vaktkåntör, n. 3. Ställe, der anmälandan göras hos vakthafvande, handräkning af vakt begäres, m. m. Brukas mest i sammansättningen Polis-vaktkontor. [- kontor, -kontor.]

VAKTRUR, m. 2. Kur, uppsatt på ett ställe, der vakt hålles, till skydd för vakten vid oväder. [- cur.]

VAKTMÄSTARE, m. 3. 1) Tjenare vid domstol, embetsverk, offentlig eller enskilt inrättning m. m., hvars befattning är att hafva vakt och vård om rummen, vara tillstädes vid ingången, uträtta ärenden, o. s. v. *V. i posten*, se *Brefdragare*. *V. ett fångelse*, se *Fångvaktmästare*. *V. vid ett slott*, person, som har vakt, vård och tillsyn om rummen på ett slott. — 2) (jäg.) *V. på harjagt*, hund, som är inöfvad att freda den skjutna baren för de andra hundarna. — *Ss. V-befattning, -syssla.*

VAKTMÄSTARÄGG, n. 3. Skämtsam benämning på hårdkokta ägg.

VAKTPARAD, --äd, m. 3. Porad af trupper, som skola gå på vakt.

VAKTRULLA, f. 1. Namnlista å den del af manskapet på ett fartyg, som gör vakt.

VAKTSKEPP, n. 3. Skepp, som framför eller utjemte en ankrad flotta ger akt på allt, som inträffar, och strax gifver signaler; äfv. på en redd eller i en hamn förtöjdt fartyg, till skydd för handelsfartyg eller för att gifva akt på något.

VAKTSKOTT, n. 3. Skott, som till signal afskjutes af vakt, från ett vaktskepp, o. s. v.

VAKTSTUGA, f. 1. Större rum i ett vakthus för gemenskapen af vakten.

VAKTTORN, n. 3. På en kust uppförd torn, i afsigt att derifrån på afstånd upptäcka sjöförevare eller andra fiender, som vilja närma sig landet.

VAKTTRUPP, m. 3. Trupp, som är på vakt. *VAL*, m. 2. 1. Ättio stycken. *En v. sill, strömming.*

VAL, m. 2. II. Kort stång. Deraf: *Trillval; Slagval*, nedra delen af en tröskslaga, *Handval*, öfra delen deraf.

VAL, n. 3. III. (af *Välja*) 1) Väljande. *V-et emellan tvänne förslag. Göra ett lyckligt v. Göra sitt v.*, bestämma sig för att välja det ena eller det andra. *Hafva v-et*, rättighet, tillfälle att välja. *Jag lemnar det i ert v.*, ni må fritt välja. *Lemna en v-et emellan arbete och hvila*, tillåta en att välja mellan &c. *Se Qual.* — 2) Offentlig förrättning, då någon väljes till en viss värdighet, ett visst embete, värf, uppdrag. *Embete*, som tillsättes genom *v. Herr N. har vid v-et till pastor i S. fått alla rösterna. För-*

rätta v. Han kan ej komma under v., äger ej de egenskaper, som af lag fordras, för att vara valbar. — Bildar åtskilliga sammansättningar, såsom Konungaval, Pastorsval, m. fl.

VALA, f. 1. (i fornspråket) Vis qvinna, siersko, spåqvinna. Deraf: *Völuspa.*

VALAKT, m. 5. Högtidlig valförrättning.

VALBAR, a. 2. Som äger de af lag stadgade egenskaper, för att kunna väljas till en värdighet, ett embete, o. s. v.

VALBARHET, f. 3. Innehafvande af de egenskaper, som lag stadgar för att vara valbar.

VALBERÄTTIGAD, a. 2. Enligt lag berättigad att välja.

VALBJÖRK, f. 2. Se *Getapel*.

VALBORGSMESSA, f. 1. (uttalas i folkspråket: välb'rs-mässa) Fordom en fest, som firades i katolska kyrkan till minne af St Valborg, ett engelskt helgon, som troddes beskydda mot hexerier. — 2) Se *Valborgsmessodag*. [Vald —]

VALBORGSMESSOAFTON, m. 2. pl. — *aftnar*. (uttalas i folkspråket: välb'rmässaftnän) Dagen före d. 1 Maj.

VALBORGSMESSODAG, m. 2. (uttalas i folkspråket: välb'rmässdag) Benämning på d. 1 Maj.

VALBORGSMESSOELD, m. 2. (uttalas i folkspråket: välb'rmässeld) Eld, som efter gammal sed, under natten till den 1 Maj (i Tyskland emellan 1 och 2 Maj), på berg och kullar upptändes, ursprungligen till skydd emot de, enligt folktron, vid denna tid till Blåkulla ridande hexor, sannolikt en lemnig af någon gammal hednisk värfest. Jfr. *Blåkulla*.

VALCENSUS, välkä'nssuss, m. 3. (af lat. *Census*) Viss förmögenhet, som fordras, för att vara valbar.

VALD, se *Valja*.

VALDAG, m. 2. Dag, då val förrättas.

VALDHORN, n. 3. (t. *Waldhorn*; uttalas: välthörn) Ett blåsinstrument, bestående af en lång rundkrökt lur. [Valdthorn, Valthorn.]

VALDHORNIST, m. 3. (uttalas: välthornist) En, som blåser valdhorn.

VALDHORNSSNÄCKA, f. 1. En snäckart med stråft, buckligt skal. *Buccinum undatum*.

VALDISTRIKT, välidstr'ikt, n. 3. o. 3. Viss område, för hvilket ett folkombud väljes.

VALEN, välänn, a. 2. neutr. — *et*. (af *Doala*) Stel af köld.

VALET, --ët, n. 3. (af lat. *Valete*, lefven väl!) Sista gången, afsked, farväl. Säges i hvardags-språket.

VALFADER, välfad'r, m. sing. (af *Val*, i strid fallen man) Benämning, i Eddan, på Oden såsom de i strid fallnes gud.

VALFART, se *Valfart*.

VALFRIHET, f. 3. Frihet i utöfvande af valrätt; fritt val.

VALFRÄNDSKAP, f. 3. (hem.) Det slags frändskap (se d. o. bem. 2), som förenar olikartade kroppar till en ny, af olika egenskaper med dessa. Har sitt namn deraf, att en kropp hellre förenar sig med en än med en annan, likasom den skulle välja.

VALFÖRRÄTTARE, m. 3. Person, som förrättar ett val.

VALFÖRRÄTTNING, f. 2. Sjelfva förrättningen, hvarigenom ett offentligt val verkställs.

VALFÖRSAMLING, f. 2. Församling af personer, som välja t. ex. en regent, o. s. v.

VALFÖRVANDTSKAP, f. 3. Se *Valfrändskap*.

VALHALL, välhäll, nom. prop. (af *Val*, i strid fallen man, och *Hall*, sal) Enligt Asalåran, det ställe, der Oden gästade efter döden dem, som hade fallit i strid. — Skrifves äfv. *Vallhall*. [Valhalla.]

VALHÄND, se *Doalhånd*.

VALID, -t'd, adj. utan neutr. (lat. *Validus*) Rättsgiltig, gällande.

VALIDERA, v. n. 1. (handelst.) Vara gällande, gälla för god betalning.

VALIDITET, ---ët, f. 3. Giltighet, gällande kraft.

VALK, m. 2. 1) Se *Valkqvarn*. — 2) Se *Dalk*. — 3) Upphöjdt ställe på barken af ett träd, efter någon skada. — 4) Säges om åtskilliga uppstoppade saker, t. ex. en fallvalk. *V. att lägga i halsdukar*. — 5) En del af en öfver-skråresax.

VALKA, v. a. 1. (egentl.: pressa genom rullning eller genom tryckning under någon trind kropp). *V. kläde*, utvätta orenlighet ur väfdt kläde och i valkqvarnen göra det tätare och tjockare genom hopkrympning, hvarvid trådarnes tågor hopfållas och inslaget upphöjes så, att det jemt betäcker ytan. *V. en filthatt*, gifva filten deruti mera sammanhang och fasthet på den s. k. tafeln, genom filten's ideliga hoprullning under händerna, i alla riktningar. *V. hudar*, medelst stamp arbete hudar, som blifvit indränkta med trön, så att det feta väd drager sig in uti dem. *V. mellan händerna*, rulla &c. *V. en tobaksbuss i munnen*, rulla den med tungan af och an. *V. i'n*, indrifva genom valkning; äfv. derigenom minska till längd och bredd. *V. öm*, ånyo valka. — *Valkande*, n. 4.

VALKANDIDAT, valkandidat, m. 3. Sökande vid ett val.

VALKAPITULATION, -----tschön, f. 3. (hist.) De villkor, som af kurfurstarna i Tyskland efter anställt val förelades en romersk-tysk kejsare, och dem han måste besvärja.

VALKARE, m. 3. En, som valkar.

VALKARJORD, se *Valkjord*.

VALKBETS, m. 2. (hattm.) Blandning, hvari filthattar valkas, bestående af vinjäst, vinsten, lank och vatten. — Kallas äfv. *Valkspad*, *Valkvatten*.

VALKBORD, n. 3. (hattm.) Se *Tafel*, bem. 1.

VALKBROT, n. 3. (fabr.) Ritsor, som uppkomma vid klädes valkning.

VALKERI, n. 3. Ställe, der kläde eller hattar valkas.

VALKHO, m. 2. (garf.) Ho, hvari hudar nedluggas för valkning.

VALKHÅR, n. 3. De korta hår, som vid klädes valkning affalla.

VALKJORD, f. sing. Se *Valklera*.

VALKRITTEL, m. 2. pl. — *kittlar*. (hattm.) Kittel, hvari valkbetsen är tillblandad.

VALKLERA, f. sing. Ett slags mjuk lerjord, hvilken fradgas i vatten liksom tvål och insuper fett, hvarföre den brukas till klädesvalkning.

VALKNING, f. 2. 1) Förfarandet eller arbetet, då något valkas. — 2) Allt det som på en gång valkas.

VALKNUT, m. 2. (af isl. *Vel*, konst, list) Dubbelknut i form af en 8.

VALKONUNG, m. 2. Vald konung.

VALKQVARN, f. 2. Stamp, som begagnas vid klädesvalkning.

VALKRYNKA, f. 1. (fabr.) *Valkrynkor* kallas ett fel i kläde, då det fått rynkor i valkningen.

VALKSPAD, n. 5. Se *Valkbets*. *VALKTAFEL*, se *Tafel*, bem. 1. *VALKULA*, f. 1. Kula, som nyttjas vid valomröstning.

VALKVATTEN, n. 3. Se *Valkbets*.

VALKYRIA, valky'ria, f. 1. (af *Val*, isl. *Valur*, nederlag i strid, och *Kyria*, kora, välja) *Valkyrior* kallades, enligt Asalåran, vissa lägre gudinnor, som Oden utsände i striden, för att kora dem, som skulle falla. [Vald —]

VALKÄMNE, n. 4. Ämne, som nyttjas till klädesvalkning.

VALL, m. 2. I. 1) Gräsbeväxt mark. Deraf *Gräsvall*, *Ängsvall*, (gam.) *Hjördevall* = betesmark, *Syvvall* = betesmark för svin, *Härdvall*, *Sidvall*, m. fl. Betyder: Betesmark, i uttrycken: *Köra* ell. *drifva boskapen i v.*, ut på betesmark; *gå i v.*, vakta betande boskap; äfv. gå på betet. I folkspråket säges: *Köra v.*, *drifva v.*, *gå v.*, t. ex.: *Gå v. med korna*. — 2) (i äldre språket) Fält, jemn mark, plan. *Häsla v.*, med hasselkäppar utmärka platsen för ett envig. — Deraf *Vigvall* (stridsplats), *Kyrkvall*.

VALL, m. 2. II. 1) Förskansning, liknande en mur, uppförd antingen af jord, eller af sten, eller af jord och sten tillsammans, af trä eller af faskiner. *Staden omgifves af v. och graf. V-ar kring ett läger. Fästningens v-ar*. — Har sammansättningarna: *Jordvall*, *Trävall*, *Fästnings-, Tvär-, Ryggvall*, m. fl. — 2) Jordvall till skydd emot vatten. *Fördämning*. — 3) a) Kust, strand. *Skånska v-en. Pommerska v-en*. — b) (sjöt.) Brant kust. — 4) Upphöjd kant på biljardbord.

Anm. *Vall*, angl.sax., tysk. o. eng. *Wall*, kelt. *Gwal*, belg. *Walle*, anses af *ihre* ursprungligen hafva betyd: Mur, hvaraf spår ännu förmodas återstå i ordet *Grundval*.

VALLA, v. a. 1. I. 1) Drifva boskap i vall. — 2) Vakta betande boskap. — *V. sig*. v. r. 1) Blifva öfverväld med gräs. *Låta en åker v. sig*. — 2) Se *Uppländas*. — *Vallande*, n. 4. (för aktivt).

VALLA, v. n. 1. II. (fam.) Vandra af och an, irra. *Gå och v.* — Betyder ursprungligen: Resa, irra.

VALLÄCK, väläck ell. väläck, m. 3. Utskuren hingst. [Vallach, Valack, Valach.]

Anm. Benämningen uppgifves härleda sig deraf, att Vallackorne anses hafva upfunnit konsten att utskära hingstar.

VALLACKA, väläck, v. a. 1. Utskära en hingst. — *Vallackning*, f. 2.

VALLACKARE, m. 3. En, som gör yrke af att vallacka hästar.

VALLAG, väläg, m. 2. Lag, som stadgar, huru vid val till folkombud i en riksförsamling bör tillgå.

VALLAND, välänn, nom. prop. n. Fordom benämning på de länder, der Gallerne, äfv. kallade Valer, bodde, isynn. Frankrike och Italien (i bibeln det sednare).

VALLARE, m. 3. (gam.) En, som vallar boskap.

VALBORGSMESSA, se *Valborgsmessa*.

VALLEBARN, n. 3. (bibl.) Barn, som vallar boskap. Ansas, der det i bibeln förekommer, beteckna Cyri härar.

VALLFART, m. 3. Resa, som i religiöst ändamål företages till en helig ort (t. ex. Rom, Jerusalem). — Betyder egentl.: Resa till Walland (Italien, Rom). [Valfart.]

VALLFLICKA, f. 1. Flicka, som vallar boskap.

VALLFÄRD, c. 3. Se *Vallfart*.

VALLFÄRDAS, v. d. 1. Företaga en vallfart. *V. till Rom*. [Vallfärdas.]

VALLGATA, f. 1. (fortif.) En fri plats innanför vallgången i fästningar eller fästverk.

VALLGOSSE, m. 2. pl. — *gossar*. Gosse, som vallar boskap.

VALLGRANAT, --ät, m. 3. (krigsk.) *Vallgranater*, ett slags fardom brukliga äggformiga stora granater, som på breschen af en fästning nedrullades emot de stormande.

VALLGRÄFVARE, m. 3. En, som uppgräver jord och deraf uppkastar en vall.

VALLGÅNG, m. 2. 1. Vaktande af boskap, som går i vall.

VALLGÅNG, m. 2. II. (fortif.) 1) Gång emellan vall och graf. — 2) Den del af en vall, på hvilken försvaret uppställs.

VALLHALL, se *Vallhall*.

VALLHJON, n. 3. Person, som vallar boskap.

VALLHORN, n. 3. Lur, som brukas af vallhjon.

VALLHUND, m. 2. Se *Färhund*.

VALLKULLA, f. 1. Se *Vallflicka*.

VALLKYRIA, se *Valkyria*.

VALL-LAMPA, f. 1. (fortif.) Ett slags lampa af brinnande tällyed och beck, hvarmed en fästningsgraf nattotid från vallen upplyses.

VALL-LAVETT, --vätt, m. 3. Ett slags fästningslavett, som nyttjas på vallgångar.

VALLMAR, se *Vadmal*.

VALLMO, välmö, m. sing. (i folkspråket pl. *vallmoger*) 1) Ett örtsläkte med flera arter, hvilka alla innehålla opium. *Papaver*. (Fig.) *Sömnens v.*, sömnen. — 2) Blomma af denna ört. *En v.* — *Se V-frö. -knopp, -saft*.

VALLMOOLJA, f. 1. Olja, som erhålles af vallmofrö.

VALLMUSKÖT, välmuschöt, m. 3. Ett slags ståndmusköt af större kaliber och tyngd.

VALLNING, f. 2. I. Betande kreaturs vaktning.

VALLNING, f. 2. II. Igenväxning med gräs. *Se äfv. Uppländning*.

VALLNING, f. 2. III. (med.) Svällning. *V. i blodet*.

VALLNÄL, f. 2. (befästn.k.) Lutande palissad med spetsen nedåt.

VALLONSMIDE, -önsmide, n. 4. Det slags smide, då tackjernets nedsmältning, färskning och det färskade jernets sammanarbetning till smälta förrättas i en så kallad smältarehärd, hvarefter en särskilt räckarehärd begagnas för jernets uträkning.

VALLPENNINGAR, m. 2. pl. Betalning till vallhjon.

VALLPIPA, f. 1. Se *Herdepipa*.

VALLRAT, välratt, m. sing. (i *Wallrath*) Se *Spermacei*. — Skrifves rättare *Hvalraf*. [Valrat, Vallra, Valraf, Valraf.]

VALLRATSLJUS, n. 3. Det samma som *Spermaceti*ljus.

VALLROSS, välröss, m. 2. (isl. *Hross-hvalur*) Se *Hvalross*. [Valross.]

VALLSÄTTARE, m. 3. Se *Vallgräfvare*.

VALLVISA, f. 1. Visa, som plågar sjungas af vallhjon.

VALLÖRT, f. 3. Apoteksväxt med hvita eller ljusröda blommor. *Symphytum officinale*.

VALMAN, m. 3. pl. — *män*. Person, vald af en folkförsamling, för att jemte andra likaså valda personer välja en folkrepresentant.

VALMAR, se *Vadmal*.

VALMO, se *Vallmo*.

VALNÖT, välnöt, f. 3. pl. — *nötter*. (egentl. *Falsk* ell. *Fälsk* nöt) 1) Nöten af Valnötträdet. — 2) Veden eller virket deraf. *Ett skåp af v.* — *Se V-bord, -skal, -skåp, -trä*.

VALNÖTOLJA, se *Nötolja*.

VALNÖTTRÄD, n. 3. Ett trädslag ifrån Persien med stora nötter och utmärkt virke. Juglans regia.

VALOMRÖSTNING, f. 2. Omröstning vid ett val.

VALORT, m. 3. Orten, der ett val förrättas.

VALP, välp, m. 2. (isl. *Hvalp*; angl.sax. *Heelp*) 1) Unge af hundsläktet. *En hynda med v-ar*. — 2) (fig. fam.) Ung norr; oerfaren, men inbilsk yngling. — *Syn. Glop*.

VALPA, v. n. 1. (om hundar) Få ungar. — *Valpning*, f. 2.

VALPAKTIG, a. 2. (fam.) Se *Pojkaktig*. — *Valpaktighet*, f. 3. — *Valpaktigt*, adv.

VALPLÅTS, välpåts, m. 3. (af *Val*, nederlag i strid) Ställe, der ett fästslag hålles eller hållits. *Blå på v-en*, stup i ett fästslag.

VALPSJUKA, f. 1. Ett slags hundsjukdom, som förekommer vanligen hos valpar.

VALPSTINN, a. 2. neutr. — *stint*. Se *Ungstinn*. *V. hynda*.

VALPTIK, f. 2. Valpstinn hynda.

VALRAF, se *Vallraf*.

VALRIKE, n. 4. Rike, der vid en konungs fränfalle hans efterträdare utses genom val.

VALRÄTT, m. sing. Rätt att välja.

VALRÄTTIGHET, f. 3. Rättighet att genom val utse en person till värdighet, embete, o. s. v.; äfv. rättighet att deltaga i val.

VALRÖST, f. 3. Röst vid val. *Jfr. Röst*, bem. 4. c.

VALS, m. 2. I. (t. *Waltz*, sannolikt af *Val*, II) 1) Cylinder, isynnerhet då den är rörlig omkring sin axel. — 2) (geom.) Se *Cylinder*, bem. 1. — 3) (boktr.) Se *Svärtevals*.

VALS, m. 3. II. (t. *Waltzer*) 1) En allmänt bekant dans, som utföres öfter $\frac{3}{4}$ eller $\frac{3}{8}$ takt, nationaldans i Böhmen och Österrike. — 2) Musikstycke, satt för detta slags dans. [Valts.]

VALSA, v. a. 1. I. Med en vals eller i valsverk utplatta, utsträcka, uträtta, uttänja. *V. plåtar*. — *Valsande*, n. 2.

VALSA, v. n. 1. II. Utföra det slags dans, som kallas vals.

VALSDRÄNG, m. 2. Arbetare vid ett valsverk.

VALSEDEL, välséd'l, m. 2. pl. — *sedlar*. Sedel, som, vid val, af en väljande afgifves, och hvarpå den af honom valdes namn är skrifvet.

VALSFORMIG, a. 2. Till formen liknande en vals. — *Syn. Cylindrisk*.

VALSHJUL, n. 3. Första hjulet i ett ur.

VALSK, se *Välsk*.

VALSLÄS, n. 3. Ett slags hössläs med rolle för eldstället, antingen uti detta eller på dess fjäder.

VALSMÄSKIN, --schin, m. 3. Maskin, hvarmed på urmakarverkstäder hjulkuggar afrundas. [-machin, -maschin.]

VALSMÄSTARE, m. 3. Den af arbetarne vid ett valsverk, som har tillsyn öfver arbetet.

VALSNING, f. 2. I. Arbetet, förfarandet, då något valsas.

VALSNING, f. 2. II. Utförandet af den dans, som kallas vals.

VALSPRÅK, välspråk, n. 3. Tänkspråk, som någon valt, för att derigenom uttrycka den herrskande regeln för sitt handlingsätt.

VALSQVARN, välsqvarn, f. 2. Krutqvarn med valsar.

VALSSTOL, m. 2. Ett slags strumpväfvarstol.

VALSVERK, n. 3. Maskin, bestående af två eller flera jernvalsar, anbragta nära intill hvarandra, och hvilka kringdrivas i motsatt riktning, för att emellan dem utsträcka metall till stänger, plåtar, block, pressa allahanda figurer på papper, papp, horn, trä och metall, m. m.

VALSÄTT, n. 3. Förläringssättet vid val af folkombud, m. m.

VALTHORN, se *Valdhorn*.

VALTS, se *Vals*.

VALUTA, vältuta, f. 1. Italienskt ord, hvarmed i vexelbref, skuldförbindelser m. m. gifves tillkänna, att man erhållit fulla värdet af betalningssumman.

VALVERA, välvära, v. a. 1. (fr. *Evaluer*) Noga undersöka ett redan präglat mynts skrot och korn, samt dess värde, enligt en gifven myntfot. — *Se äfv. Evaluera*. — *Valvation*, f. 3. — *Valvering*, f. 2.

VAMB, se *Vämb*.

VAMPYR, vämpyr, m. 3. 1) Väsen, som, enligt en i vissa länder rådande vidskepelse, uppgifves suga blodet ur levande människor och sålunda döda dem; äfv. afliden människa, som tros uppstå ur sin graf, för att suga människoblod. — 2) (fig.) Blodsugare, prejaro. — 3) En art af flädermössen, stor som en ekorre, brun, med hufvud likt en hunds; lever af frukter, men anfäller äfv. djur och människor, när de sofva, och utsuger deras blod. *Phyllostoma Spectrum*.

VAN, gammalt substantiv, som betyder: brist, såsom i ordet *Likvan*, kroppslöste. Brukas nu som prefix i vissa ord, och betecknar: brist, fel, oriktighet, förvändhet, t. ex.: *Fanmakt, vantrifvas, vanskaplig, vantrö*.

VAN, a. 2. Som fått binda (se d. o.) att göra, lida eller vara något. *V. vid arbete, vid bannor*. *V. vid lidande, vid sjukdom*. *V. att gå bitida upp*. *Gammal och v.*, som har gammal vana och erfarenhet.

VANA, väna, f. 1. (i talspråket ofta *Vane*, m.) 1) En genom oftare upprepande af samma handling ernådd färdighet eller benägenhet att förnya den samma. Egenskapen att fasthålla sig vid en gifven ordning, ett visst sätt. *V. att ljuga*. *V. vid arbete*. *God, nyttig, ful, elak, dålig v.* *Få, aflägga, bortlägga en v.* *Göra v. af*, så ofta upprepa en handling, att den blir vana. *Det kan lätt bli en v.* *Göra något af v.*, af gammal v., efter gammal v. *Emot sin v. steg han bitida upp*. *Komma ur en v.*, förlora ell. öfvergifva en vana. *Komma ur v.*, ur bruk. (Ordspåk) *V-n är andra naturen*, när man fått en vana, blir den liksom en af naturen medfödd höjelse. — Bildar sammansättningarna *Ovana*, *Sedvana*, *Lefnadsvana*, *Tankevana*. — 2) Öfning att emottaga intrycket af en verkning eller att befinna sig i ett visst tillstånd, erlara ett visst lidande. *V. vid förebråelser, vid sjukdom, vid lidande*.

VANADIS, vänadís, nom. prop. f. (nord. myt.) Den vaniska gudinnan. Benämning på Freja.

II.

VANART, vänart, m. 3. Elak art, höjelse eller vana (i sedligt hänseende).

VANARTA, v. n. ell. VANARTAS, v. d. 1. Urarta i sedligt afseende, blifva vanartig. *V. från sina fäder*. — *V-d*, part. pret. Som vanartats.

VANARTANDE, n. 4. Urartande i sedligt afseende.

VANARTIG, a. 2. Illa artad; som har vanarter.

VANARTIGHET, f. 3. 1) Se *Vanart*. — 2) Vanartigt uppförande.

VANBÖRDIG, a. 2. 1) Ej af ädel börd, ofrälse. — 2) Oäkta född.

VANBÖRDIGHET, f. 3. Ofrälse eller oäkta börd.

VANBÖRDING, m. 2. 1) (ursprungl.) Ofrälse person. — 2) (nu) Den, som på något sätt befäcker sin redliga börd, vare sig adel eller icke.

VAND (a långt), part. pass. af *Vänja*.

VANDAL, vandål, m. 3. *V-erne* voro ett rätt och ofsyssadt folk, som utgånne från norra delen af Tyskland, härjande och förstörande konstens minnesmärken, genomtågade flera länder. I fig. mening kallas den Vandal, som utmärker sig genom fiendtlighet emot konst och vetenskap.

VANDALISK, a. 2. 1) Som tillhör eller har afseende på Vandalerna. — 2) (fig.) Fiendtlighet emot konst och vetenskap.

VANDALISM, vandallism, m. 3. Rätt förstöringsraseri, riktadt emot konstverk.

VANDAMÅL, vandamål, n. 3. (gam.; af *Vand*, ond, svår) Rättegångsmål, som är svårt att afdöma.

VANDEL, vändl, m. sing. 1) Betyder egentl.: Byte. Brukas endast i uttrycket: *Handel och v.*, köp och byte, handelsaffärer; äfv. handlingsätt. — 2) (fig.) Handlingsätt, lefnadsätt.

VANDERSKAP, n. 3. Den ibland gesäller öfliga seden att resa omkring till fots, för att öka sin kännedom i riket.

VANDLA, v. n. 1. Egentl.: Byta. Brukas endast i uttrycket *Handla och v.*, köpa och byta; äfv. (fig.) handla (i sedligt afseende).

VANDRA, v. n. 1. Gå. Säges i allmänhet om resor till fots, promenader, gångaren, o. d. *V. med renseln på ryggen*. *Han är ute och v-r i parken*. *Jag skall v. bort i ett ärende*. *Han är alltid ute och v-r*. *V. omkring, hit och dit*. *V. åstad*. Brukas aktivt i uttrycket: *V. sin väg fram*. — Säges särskilt om gesäller, som kringresa till fots, för att öfva sig i sitt yrke. — *V. af*, vandra bort; äfv. (fam.) dö. *V. út*, se *Utvandra*. — 2) Brukas stundom bildligt, t. ex.: *Penningen v-r ur hand i hand*. — 3) (sjöt.) Vandra säges ett tåg göra, som är inskuret genom ett eller flera block eller kauser. — *V-nde*, part. pres. o. adj. 1. Som vandrar, reser omkring; irrande. *V. kråmare, gesäll*. *V. riddare*. *V. folkslag*. *Den v. Juden* eller, rättare, *Jerusalemss skomakare*, en Jude, vid namn Ahasverus, till yrke skomakare, som, då Kristus gick med korset till afsträcksplatsen och stannade utanför hans port, för att hvilat, tillade Prälsaren att gå vidare, hvarföre han, enligt legenden, är dömd att ständigt utan hvil till domedag irra omkring på jorden. *Det v. löfvet*, se *Bönsyra*.

VANDRARE, m. 3. Vandrande person.

VANDRING, f. 2. 1) Resa till fots; promenad; gång i något ärende. *Göra en v. till Rom*. *Vara ute på v.* *V. i månskenet*. *V. i ett ärende*. (Skämtv.) *Göra en v. till påfven*, till afträdet. — 2) Säges äfv. om vissa djurs utflytt-

83

ningståg. — 5) (fig.) Lefnad, lefnadslopp. — 4) Gång, t. ex. på fartyg. *V-en på en brygga*, den öfra plankbeklädnaden, som täcker vasorna. — 5) (sjöt.) *Hafsa v.*, säges om en kompass, då den är allt för qvick.

VANDRINGSLOPP, n. 3. (fig.) Lefnadslöpp.
VANDRINGSMAN, m. 3. pl. — män. Se *Vandrare*. (Fig.) *Vi äro v-smån på jorden*, vi vistas blott för en tid på jorden.

VANDRINGSSTAF, m. 2. pl. — stafear. En vandringssmans staf. (Fig.) *Nedlägga v-en*, dö.

VANE, se *Vana*.

VANER, vän'r, pl. 3. 4) Ett folkslag, med hvilket Asarne länge förde krig, måhända Wendernes föräder. — 2) (nord. myt.) Ett slags gudaväsende, beslagtade med Asar och Alfes.

VANFRÄJD, m. sing. Dälig fräjd. *Vara i v.*, hafva dålig fräjd, elakt rykte om sig. — *Syn. Vanrykte*. [-fräjd.]

VANFRÄJDA, v. a. 1. Sätta i elakt rykte. — *Syn. Vanrykte*. — *V-d*, part. pass. o. adj. 2. Illa beryktad. [-fräjd.]

VANFÖR, vänfö'r, a. 2. Genom kroppslyste eller på annat sätt oförmoden till arbete.

VANFÖRE, vänfö're, n. 4. Se *Menföre*.

VANGIFTE, v. a. 4. Se *Mesallians*.

VANGÖMMO, vängömmo, f. sing. oböjl., egentl. gammal böjd kasus. [-lagt.] Bristande värd.

VANHEDER, vanhéd'r, m. sing. Förlust af hedern; hvad som skämmer, sätter fläck på ens heder. — *Syn. Skam, Vanära, Nesa, Skymf*.

VANHEDERLIG, a. 2. Som medför vanheder. *V-t straff. V. fred.* — *Syn. Vanhederande, Vanärande, Skamlig, Skymflig, Neslig*. — *Vanhederligt*, adv.

VANHEDRA, v. a. 1. Skämma, skada ens heder; bringa vanheder. *Detta handlingsätt v-r honom. V. en kvinna, se Vanära*. — *Syn. Vanära, Besläcka, Besudla*. — *V-sig*, v. r. Ådraga sig vanheder. — *V-nde*, part. akt. o. adj. 1. Se *Vanhederlig*. — *Vanhederande*, n. 4.

VANHELGA, v. a. 1. Se *Ohelga*.

VANHELGANDE, n. 4. eller

VANHELGD, vanhéljd, f. 3. Se *Ohelgande*.
VANHÄFD, vanhävvd, f. 3. Försummad häfd ell. värd. *Äkern ligger i v.*, är vanskött.

VANHÄFDA, vanhävva, v. a. 1. Försumma skötseln af något. *V. äker*. — *Syn. Vansköta*.

VANILL, vani'll, m. sing. En fin, väluktande krydda, som erhålles af de torkade fröskidorna utaf vanillörten. — Skrifves och uttalas äfv. *Vanilj*. [Vanille.]

VANILLBRÖD, vani'llbrö'd, n. sing. Ett slags fint bröd, kryddadt med vanill.

VANILLCHOKLAD, vani'llschoklad, m. 3. Choklad, kryddad med vanill.

VANILLGLASS, vani'llglåss, m. 3. Glass, som tillredes med vanill.

VANILLSPRIT, vani'llspri't, m. 3. Sprit, som fått stå och draga på sönderskuren vanill.

VANILLÖRT, vani'llörrt, f. 3. En parasitväxt, som klättrar på träd, och hvars fröhus lemna vanill. *Vanilla aromatica*.

VANK, vånkg, m. sing. oböjl. (af *Van*, brist) Brist i kroppsligt afseende. *Utan v. och lyte*, felfri, fullkomlig. — Nyttjas stundom äfv. figurligt om andlig ofullkomlighet.

VANKA, vånka, v. n. 1. 1) Gå på ett vaggande sätt. *V. som en anka*. — 2) Gå hit och dit, utan något visst ändamål. *Gå och v. V. af och an. V. omkring*. — *V-nde*, part. pres. o. adj. 1. *V. gång*. — *Vankande*, n. 4.

VANKANT, vånkånt, m. 3. Ojemnhet i kanten af timmer och bräder, hvilken vid fogning hindrar tätheten.

VANKANTIG, a. 2. Som har vankant.

VANKAS, vånkgass, v. dep. 1. Vara att fionna, att slå. *När smultonen v. Der v-des stryk. Hålla till godo hvard som v.*

VANKELMOD, vånkg'mod, n. sing. Vankelmodigt sinne.

VANKELMODIG, vånkg'modigg, a. 2. (af *Vanka*) Som ofta, utan giltigt skäl, ändrar sina föresatser. — *Vankelmodigt*, adv.

VANKELMODIGHET, f. 3. Se *Vankelmod*.
VANKLÄDA, v. a. 2. (föga brukl.) Se *Misskläda*.

VANLIG, a. 2. (af *Vana*) Som är eller sker efter vanan; som hörer till den allmänna ordningen; som i allmänhet finnes, förekommer, brukas. *På v. tid. V. kost, mat. V. sed. V-a människor. I v-t tal. På v-t sätt, efter v-t bruk. Det är v-t, att...*

VANLIGEN, vänligén, adv. På vanligt sätt, efter vanligheten, i allmänhet. *V. stiger han upp tilltids*. — *Syn. Vanligt, Vanligtvis, Merendels*.

VANLIGHET, f. 3. Det vanliga. *Efter v-en, såsom vanligt. Glad efter v.*

VANLIGT, adv. Se *Vanligen*. *Såsom v.*, på vanligt sätt.

VANLIGTVIS, adv. Se *Vanligen*.

VANLOTTAD, a. 2. Illa lottad. *V. af naturen*.

VANMAKT, vånmåkt, f. 3. 1) Tillstånd, bestående i ett plösligt, men öfvergående afbrott i så väl den yttre som inre lifsverksamheten och fullkomlig frånvaro af medvetandet. *Falla i v. En v. öfverföll honom*. — 2) (fig.) Bristande makt, svaghet. *Ett rikes v.* [-mägt.]

VANMÄKTIG, a. 2. 1) Fallen i vanmakt. — 2) (fig.) Som ingenting förmår. *V-a bemödanden*. [-mägt.]

VANMÄKTIGHET, f. 3. Se *Vanmakt*. [-mägt.]

VANMÄKTIGT, adv. På ett vanmäktigt sätt; utan att något kunna förmå. [-mägt.]

VANNA, f. 1. 1) Redskap, hvarmed säd rensas eller frön skiljas ifrån hinner och skal. — 2) (kem.) Kär, hvari man vid gasförsök har det valten eller qvicksilfver, hvaröfver gasen skall upplängas.

VANNA, v. a. 1. Medelst en vanna rensa säd eller skilja frön ifrån hinner och skal. — *Van-nig*, f. 2.

VANNARE, m. 3. En som vannar.

VANPRIS, vänpri's, n. 3. Pris, betydligt understigande det vanliga. *Falla i v.*, falla till ytterst lågt pris.

VANPRYDA, v. a. 2. Se *Misspryda*.

VANRYKT, vänrykt, m. sing. Se *Van-skötsel*.

VANRYKTA, v. a. 1. I. Se *Vansköta*.

VANRYKTA, v. a. 1. II. Bringa i vanrykte, ådraga elakt rykte. — *V-d*, part. pass. o. adj. 1. Se *Vanfräjdad*. — *Vanryktande*, n. 4.

VANRYKTE, vänrykte, n. 4. Elakt rykte. *Vara. bringa, komma i v.*

VANSINNE, n. sing. Se *Vansinnighet*.

VANSINNIG, a. 2. 1) Som mistat förståndets bruk. *En v. människa*. — *Syn. Vanvettig, För-ryckt, Svagsint, Sinnessvag, Galen, Tokig, Ra-sande, Besatt, Ursinnig, Kollrig, Yurmig, Afvita*. — 2) Som röjer vansinnighet. *V-a blickar*. —

5) (fig.) a) Ytterst oförnuftig. *Ett v-t företag*. — b) Ytterst häftig, förtviflad. *Ett v-t anfall*.

VANSINNIGHET, f. 3. 1) Det människans tillstånd, då förståndets bruk upphört och lem-nat rum för inbillningskraftens förvirrande spel. — *Syn. Vanvett, Förryckhet, Svagsinhet, Sin-nessvaghet, Galenskap, Raseri, Ursinne, Kollrig-het, Yurmighet*. — 2) (fig.) a) Högsta grad af oförnuft. — b) Vild, förtviflad häftighet.

VANSINNIGT, adv. 1) På ett sätt, som för-råder vansinne. *Blicka v. omkring sig*. — *Syn. Vanvetligt*. — 2) (fig.) Ytterst oförnuftigt; ytterst häftigt, förtvifadt. *Spela v. Strida v.*

VANSKAPA, v. a. 1. Göra vanskaplig. — *V-d*, part. pass. o. adj. 1. Se *Vanskaplig*.

VANSKAPING, m. 2. Se *Missfoster*.

VANSKAPNAD, m. 3. Se *Vanskaplighet*.

VANSKAPLIG, a. 2. 1) Illa skapad. *En v. dödg.* — 2) Vidunderligt ful, oformlig. — *Van-skapligt*, adv.

VANSKAPLIGHET, f. 3. Egenskapen att vara vanskaplig; vanskapligt utseende, vidunderlig ful-het, oformlighet.

VANSKLIG, vånskligg, a. 2. (af gamla verbet *Vanska*, ombyta) 1) Ombytlig, föränderlig, ostadig, vacklande. *V. lycka, halsa*. — 2) Tvifvelaktig, tyckande, svår, kinkig, farlig. *Ett v-t företag. V. sak. V. ställning. Det ser v-t ut att kunna...*, det är föga utsigt &c.

VANSKLIGHET, f. 3. 1) Föränderlighet, ostadighet. *Lyckans v.* — 2) Tvifvelaktighet, svårighet, farlighet. *Företagets v.*

VANSKÖTA, v. a. 2. Illa sköta, missvärda. — *Vanskötande*, n. 4.

VANSKÖTSEL, m. sing. Dålig, försummad skötsel. *Han dog af v.*

VANSLÄGTAS, v. dep. 1. Blifva sämre än släkten. *V. från sina föräder*. — *Vansläg-tande*, n. 4.

VANSTÄLLA, v. a. 2. Gifva fullt utseende, göra ful; förändra ens utseende, så att han icke eller med svårighet kan igenkännas. Brukas både egentl. och fig. *Han har blifvit v-ild i ansigtet af ett sabelhugg*. (Fig.) *En mängd af tryck-fel v. arbetet*. — *V-nde*, part. akt. o. adj. 1. *Ett v. örr*. — *V-ild*, part. pass. *V. af för-skrärelse*. — *Vanställande*, n. 4. o. *Van-ställning*, f. 2.

VANT, vån't, n. 3. *Vant* kallas de tåg, som på ömse sidor stötta master och stänger på ett fartyg, och tjena för folket att åntra upp uti.

VANTE, vån'te, m. 2. pl. *vantar*. 1) Af tyg sydd eller af ull stickad eller knuten betäckning för handen, med eller utan betäckning för hvarje finger särskilt (Fingervantar, Belgvantar). *Taga v-tarna på*. (Fig. sam.) *Stå ell. vara väl i v-tarna hos någon*, stå väl hos honom, äga hans ynnest. *Stå v-tarna i bordet*, ge upp staten. *Lägga v-tarna på*, bemäktiga sig. *Det går som lappa v-tar*, lätt, raskt, fort.

VANTKLAMP, m. 2. (skepp.) Klamp, som fastnåjas vid hufvudtaget af ett vant, för att der-vid belägga en löpande ända.

VANTKNOP, m. 2. (skepp.) Knop, som brukas till sprungna eller afskjutna vants lagning.

VANTLEJDARE, m. 3. (skepp.) En lågstegte från däck till undervant.

VANTREFNAD, m. 3. Tillstånd, då per-son, djur, växt vantrifves. Kan äfven brukas figurligen, t. ex.: *Konstens v. i ett ohysadt land*.

VANTRIFVAS, v. dep. 3. (böjes som *Trifvas*)

Trifvas illa, sakna trefnad. Säges om människor, djur och växter, samt äfven figurligen.

VANTRO, m. sing. Villfarande, falsk, för-vänd tro.

VANTROGEN, a. 2. neutr. — *et*. 1) Full af vantro. — 2) Som ej tror hvad som säges, upp-gifves. *Jag är v.*, tror det icke.

VANTROGENHET, f. 3. Bristande tro till något som säges, uppgifves.

VANTRÖSTA, v. n. 1. Se *Miströsta*.

VANTSTOPPARE, m. 3. (skepp.) Ett kort tåg med en knop i hvardera ändan, hvilken najas öfver ett sprunget eller afskjutet vant.

VANTVEFLING, m. 2. Se *Vefting*.

VANTYDA, v. a. 2. Se *Missytta*.

VANTÖGA, n. 4. pl. — ögon. (skepp.) Öga, som formeras i midten af ett hufvudtåg och krän-ges öfver toppen.

VANVETT, n. sing. 1) Sinnessjukdom, som skiljer sig ifrån Vansinne deruti, att den yttar sig genom en mängd af osammanhängande, orim-liga idéer, hvaremot Vansinnet ofta är tyst och tanklöst. — 2) (fig.) Högsta oförnuft. *Det vore v. att vidare tänka derpå*.

VANVETTIG, a. 2. 1) Som till en del för-lorat bruket af sitt förstånd. *Jr. Vanvett*. — 2) (fig.) Högst oförnuftig. *Man skulle vara v., om man vidare försökte. Ett v-t företag*.

VANVETTIGHET, f. 3. Se *Vanvett*.

VANVETTING, m. 2. Vanvettig människa.

VANVÄRD, m. sing. Försummad, bristande värd. — *Syn. Vanskötsel, Vanhäfd, Vanvärdnad*.

VANVÄRDA, v. a. 1. Illa värda. — *Syn. Vansköta, Missvärda, Vanhäfda, Värdslösa, För-summa*. — *Vanvärdande*, n. 4.

VANVÄRDAD, m. sing. Se *Vanvärd*.

VANVÄRDE, n. 4. Ringa eller intet värde.

VANVÖRDA, v. a. 1. Ej visa tillbörlig vörd-nad. — *Syn. Missakta*.

VANVÖRDIG, a. 2. Som visar eller uttryc-ker vanvördnad, *Visa sig v. emot någon. V-t uppförande. V-a ord*.

VANVÖRDNAD, m. sing. Uppförande, som utvisar brist på vördnad för någon. — *Syn. Sid-vördnad*.

VANÄRA, f. sing. Hvad som skämmer, sätter fläck på ens ära. — *Syn. Se Vanheder*.

VANÄRA, v. a. 1. Se *Vanhedra*. *V. en kvinna*, kränka henne. — *V. sig*, v. r. Se *Vanhedra sig*. — *V-nde*, part. akt. o. adj. Se *Vanhederlig*.

VAPEN, vâp'n, n. 3. 1) a) (t. *Waffe*) Verktyg, hvarmed man antingen tillfogar fienden skada (Anfallsvapen) eller skyddar sig emot anfall (För-svarsvapen, Skyddsvapen). Se f. ö. *Hugg-Stick, Skott, Lifvapen, Blanka v.*, se *Blank*. *Fatta ell. gripa till v.*, väpna sig. *Lägga ned v.*, bortlägga sina vapen, såsom tecken till att man ej längre vill göra motstånd. *Föra v.*, kriga, strida. *Under v.*, beväpnad, stridsfärdig, t. ex.: *1000 man under v. Sven af v. eller Man af v.*, se *Väpnare*. — b) Säges i utsträckt mening om de kroppsdelar, hvarmed vissa djur försvara sig eller anfälla, t. ex.: *Börn äro buffeln v.*, belar vildsvins. — c) (fig.) (i plur.) Krigsbär, trupper. *Han förde våra v. ända till hjertat af Tyskland. Svenska vapnen inlade ära i detta krig*. — d) (fig.) Hufvuddel af en armé, som strider med andra vapen, än de öfriga. *Artilleriet är ett v. af hufvudsaklig vgt. In-fanteri är hufvudvapnet i en här. Kavalleri är ett v.*, som ofta gör största nytta. *En armé*

af alla v. — e) (bot.) Det af en växt, som anses vara af naturen bestämdt att afhålla djuren ifrån att skada den, t. ex. tagg, brännborst, torn. — 2) (t. Wappen) Enligt heraldikens lagar gjord sammanställning af vissa bilder och figurer, ursprungligen på sköldar, sedan äfven på andra föremål, för att derigenom beteckna någon viss furslig eller adelig ätt, eller ett rike, en stad, o. s. v. *Vasadättens v. Det svenska vapnet. Låta gravera sitt v. Låta måla v. på sin vagn, sätta v. öfver porten. Silfver med hans v. på.* — Syn. Sköldemärke.

VAPENBOK, f. 3. pl. — böcker. Bok, innehållande en samling af riksvapen, adeliga vapen, o. s. v.

VAPENBRÅK, n. 3. Bråk, buller, gny af vapen i strid; (fig.) krigsbuller, krig.

VAPENBRODER, m. 3. pl. — bröder. 1) Vapenbröder kallades fordom de krigare, som hade förbundit sig att, antingen för beständigt eller i något visst krigståg, bistå hvarandra i lif och död. — 2) Krigskamrat; kamrat i krigstjänst.

VAPENBRÖDRASKAP, n. 3. o. 8. Förbunds-kap, som rädde mellan vapenbröder.

VAPENBULLER, n. 3. Se *Vapenbrak*.

VAPENDANS, m. 3. Se *Krigsdans*.

VAPENDRAGARE, m. 3. 1) (ford.) Tjenare, som hade förtroendet att föra en riddares eller väpnares sköld, hjälm eller vapen vid turneringar eller strider, på- och afklädde honom rustningen, tog hand om hans stridsväpnen och deltog med honom i stridens faror. Bör ej förblandas med Vapnare. — 2) (fig.) Person, som handlar under en högres ledning och inflytelse, isynnerhet då han låter bruka sig att försvara dess sak eller parti.

VAPENFÖR, a. 2. I stånd att bära vapen.

VAPENGNY, n. 4. Se *Vapenbrak*.

VAPENHUS, n. 3. Förhus eller förstuga till en kyrka, der vapnen fordom aflades. Benämndes i äldre tider äfven: Våpenhus, Vakenhus eller Våkenhus.

VAPENHVALA, f. 1. Se *Vapenstillestånd*.

VAPENHÅLLARE, m. 3. Se *Sköldhållare*.

VAPENHÄROLD, vap'n'hä'rälld, m. 3. (i medeltiden) Person, som var skiljedomare vid tornerspel, ägde att dervid undersöka de kämpandes vapen, borde upprätthålla turner- och riddarväsendets rättigheter, m. m.

VAPENKAMRAT, ---ät, m. 3. Se *Vapenbröder*.

VAPENKLÄDD, a. 2. Iklädd vapenrustning.

VAPENKLÄDNAD, m. 3. eller

VAPENKLÄDNING, f. 2. Se *Vapenrustning*.

VAPENKONST, f. 3. Se *Heraldik*.

VAPENKUNSKAP, f. sing. Se *Heraldik*.

VAPENLEK, m. 2. 1) Se *Vapenöfning*. —

2) (fig.) Strid, krig.

VAPENLYCKA, f. sing. Krigslycka.

VAPENLÄRA, f. 1. 1) Se *Heraldik*. — 2) Läran om olika slags vapen och deras användning.

VAPENLÖS, a. 2. Utan vapen.

VAPENMAKT, f. 3. Väpnad styrka, d. v. s. trupper, härar.

VAPENPLATS, m. 3. Fästning, som är anlagd till beskydd för magasin och krigsförnödenheter.

VAPENPRYDNAD, m. 3. Prydnad på vapen (bem. 2).

VAPENROCK, m. 2. 1) Rock utan ärmor,

som räckte till knä och fordom bars utanpå harnesket. — 2) Ett slags uniformsrock.

VAPENRUSTNING, f. 2. Skyddsvapen af starkt järnbleck, ofta inlagdt med guld eller silver, eller helt och hållet förgylt, som medeltidens riddare burde vid turnering och i krig, till skydd emot stiek-, bugg- och skottvapen (pilar, m. m.), och som betäckte nästan hela kroppen. Delar deraf voro: Pansaret eller harnesket, armstucken, benstucken och pansarhandskarne.

VAPENSKIFTE, n. 4. Strid, krig.

VAPENSKÜLD, m. 2. 1) Sköld med derå måladt vapen (bem. 2). — 2) Se *Vapen*, bem. 2.

VAPENSLAG, n. 3. Särskilt slag af vapen (bem. 1, d).

VAPENSMED, m. 3. En, som tillverkar allhandla slags vapen.

VAPENSMEDJA, f. 1. Se *Vapenverkstad*.

VAPENSTILLESTÅND, n. 3. Genom krigförändres ömsidesiga öfverenskommelse inträffadt stillestånd i fiendtligheterna.

VAPENSTYRKA, f. sing. Se *Vapenmakt*.

VAPENSVEN, m. 3. pl. — svenner. Se *Väpnare*.

VAPENSYN, f. 3. (ford.) Allmän mönstring, som å konungens vägnar hölls inom särskilda landsorter, för att undersöka, huruvida alla frälsmän riktigt fullgjorde sin åtagna rusttjänst.

VAPENTÄCKE, n. 4. Se *Hjelmstäcke*.

VAPENVERKSTAD, m. 3. pl. — städer. Verksstad för tillverkning af vapen.

VAPENÖFNING, f. 2. Öfning i bruket af krigsvapen.

VAPORÖS, --ös, a. 2. (lat. *Vaporosus*) 1) Dunstig, dimmig. — 2) Som förorsakar vapörer.

VAPÖR, vap'ör, m. 3. (lat. *Vapor*) Dunst, ånga. — *V-er*, pl. Uppstigningar.

VAR, n. 3. I. (af *Värja*, skydda, betäcka) öfverdrag, t. ex. på soffor, stolar, örngott, o. s. v. Stolsvar, Örngottssvar, Bolstervar, m. m.

VAR, n. sing. II. En tjock, svårflytande, hvit eller gul vätska, som bildar sig i sår eller vid bulnader. *V. i ögonen* ell. *öronen*, tjocknad vätska, som derur afsöndras. — *Ss. V-blandad, -full, -flytning*. [Vahr.]

VAR, a. III. utan neutr. indef. sing. (af gamla verbet *Vara*, se) Som är väl på sin vakt; som gör larm vid minsta buller; mycket skygg. Säges om hundar, fåglar och vilda djur.

VARA, I. (af gamla verbet *Vara*, se, förvara) I uttrycken: *Taga v. på*, väl förvara, väl bevara, noga akta, t. ex.: *Taga v. på sina penningar, på sin halsa. Taga v. på sig*, väl akta sig. *Taga till v.*, se *Tillvarataga*. *Taga sig till v. för*, taga sig i akt, akta sig för.

VARA, f. 1. II. (af gamla verbet *Veria*, sälja) Varor kallas alla slags liflösa, rörliga ting, som blifva föremål för handel, t. ex.: Kram-, Salt-, Specceri-, Siden-, Jern- och Stål-, Pels-, Glasvaror m. m. Handelsvara. *In- och utgående varor*. (Ordspr.) *God v. säljer sig sjelf*, säljes med lätthet, utan att man behöfver puffa ut den.

VARA, v. n. 3. III. Pres. ind. År: pl. Åro, &c. Impf. ind. Var; pl. Voro, &c. Imper. Var; pl. Varen. Impf. konj. Vore &c. Part. pres. *Varande*. Sup. *Varit*. 1) *V. ell. v. till*, befinnas såsom utgörande en enhet bland varselerna eller tingen. Har i fråga om levande varsel samma betydelse som: *Leffa. Medvetandet säger mig, att jag är. Alla människor, som varit, som äro, och som skola v. Hon är icke mera till*, är död. — 2) *V. ell. v. till*, finnas,

förefinnas. Något hinder är nu icke mera förakens genomdrifvande. Om han ej varit, hade jag tappat min process. Den heliga alliansen är nu icke mera till. — 3) Skicka sig, bete sig. I uttrycken: *Sätt att v.* — 4) (utbildadt med prep. ell. adverb) Besöka, vistas, befinna sig, finnas. *Har ni varit i Tyskland? Han är för närvarande i England. Jag har varit der, hos honom. Hvar är han nu? Der är han. Der äro goda saker i knytet.* — 5) (såsom verbum substantivum) Tjenar till att förbinda subjekt och predikat, d. v. s. antyder, att något kan sägas om ett annat eller dermed förbindas till enhet i medvetandet. *Han är ung, rik och lycklig. Tacksamhet är en stor dygd. Jag är varm, kall. Var lugn. J ären unga. Om j voren rika. V. far. V. advokat, läkare, kirurg. Det har varit honom en svår dag. Var så god, haf den godheten. Gud vare lof! jag tackar Gud.* — Brukas i denna bem. och för bem. 2 ofta impersonellt, t. ex.: *Det är vackert väder, kallt, varmt. Det är dyrt att lefa. Det är många som tro det. Det är jag; det är han; är det ni? Det var jag, som sade det. Det är en stor narr. Efter det skall så v. Det kan så v., kan väl v. (tonen på vara), det kan vara rätt nog, det är väl möjligt. Det kan så v. (tonen på det), det är en annan sak. Låt v., låt bli; bry er ej derom; lemna det. Låt v., låt så v., det medgifves; antagom, att så är. Låt så v., äfv. må så ske, må göra. Låt v., att allt lyckas, om och allt l. Låt v., att han är rik, fastän han är rik. Låt ABC v. en triangel, antag, att ABC &c. — Antager reflexiv form i uttrycket *Vare sig*, det må vara, t. ex.: *Vare sig rik eller fattig; vare sig dermed huru som helst.* — Utbildadt med att och infinitiv, brukas *Vara* i åtskilliga talesätt, t. ex.: *Han är att beklaga, förtjenar medlidande. Det är att förmoda, man kan förmoda. Här är ingenting att få, att vinna, att förtjena*, här kan ingenting fås &c. — Se f. ö. prepositionerna *af*, *efter*, *emot*, *för*, *i*, *med*, *till* m. II, samt de ord, med hvilka *Vara* utbildas till egna talesätt, t. ex. *V. af en tanka*, se *Tanka*, o. s. v. — 6) *Vara* är äfven hjälpverb, och nyttjas för att bilda passiva former, t. ex.: *Jag är älskad, jag älskas; han har varit älskad. Vare sagdt!* må så ske; det är öfverenskommet; det är nu en gång sagdt. — *Vara* brukas äfven, för att med part. pret. af neutrala verber bilda preterita, t. ex.: *Jag är fallen, har fallit; han är faren, har farit; jag är vorden, blefven frisk*, har blifvit frisk. — Stundom bortfaller i talspråket part. pret., och är &c. kvarstår med det utlemnade verbets betydelse, t. ex.: *Han är till Stockholm*, är faren till Stockholm; *han har varit till Sala*, varit rest &c. — *Varande*, part. pres. *Hittills v. förhållanden*. Brukas ofta i st. f. konjunktion med tempus i finit form af *Vara*, t. ex.: *V. öfvermågen att göra motstånd, gaf jag efter*, emedan jag var öfvermågen &c. *Nyttjas äfv. ofta absolut*, t. ex.: *V. detta första gången försöket lyckades*, och var detta första gången &c. — Stundom brukas äfven formen *Varandes*, helst i sednare fallet, t. ex.: *Varandes hon då så trött, att hon ej förmodade gå längre*.*

VARA, v. n. 1. IV. 1) (i fråga om tid) Fortvara, påstå, räcka; dröja. *Riksdagen v-de ett helt år. Kriget v-de ej länge. Det v-r länge, innan han kommer. Det v-de ej länge, innan man märkte det.* — 2) *Hafva bestånd, räcka,*

förlä. *Provianten v-de ej länge. Den pelsen v-r mig ut, varar så länge jag lever. Det har v-t sin tid ut*, det har varat, gjort nytta så länge man kan begära; äfv. det är nu slut dermed. — *Varande*, part. pres. Påstående. *Under v. riksdag.*

VARA SIG, v. r. 1. V. Bilda var; fyllas med var. *Såret v-r sig. Ögonen v. sig.* — Syn. Suppurera.

VARAKTIG, a. 2. I. (af *Vara*, IV.) Som varar, har bestånd. *V. sällhet.* — Syn. Stadig, Beständande, Blifvande, Fortvarande, Beständig.

VARAKTIG, a. 2. II. (t. *werhaft*, af *Wer*, vapen) Vapenför, duglig att bära vapen. Tillhör äldre språket. *Förklara någon v.*

VARAKTIGHET, f. 3. (af *Varaktig*, I.) Varaktig beskickhet, bestånd. *Det godas v. Hafva v. VARAKTIGT*, adv. På ett varaktigt sätt; så att det äger bestånd. *V. grunda ens lycka.*

VARANDE, n. 4. (fl.) Egenskap att vara till. *Kallas verkligen v. till skinnad ifrån logiskt v.*, ett blott begrepp utan motsvarighet i verkligheten. — Syn. Tillvarelse, Existens.

VARAS, v. d. 1. Se *Vara sig*.

VARBILDNING, f. 2. Bildning af var såsom verkan af stark inflammation.

VARBYGEL, m. 2. pl. — byglar. Beslag på en bössa, till skydd för aftryckaren.

VARD, m. 2. (gam.) Mat. Deraf *Aftonvard*, *Qvällsvard*.

VARDA, v. n. 3. Impf. ind. *Vardt*; pl. *Vordo*. Impf. konj. *Vorde*. Part. pret. *Vorden*. Sup. har i folkspråket *Vurtit*. (Isl. *Verda*; t. *werden*; moes.göt. *Wairthan*.) 1) Börja att vara. *Gud sade: varde ljus; och ljus vardt.* — 2) Blifva. *Han vardt hulpen i rättan tid. Han är vorden sjuk.*

VARDEIN, m. 3. (t. *Wardein*) Embetsman, hvilken det tillhör att undersöka halten af malmer och mynt.

VARDEHÅLL, n. 3. (ford.) Vakt, som utsattes att upptäcka och varna för kommande fiender.

VAREC, var'äck, m. sing. Se *Tångsoda*.

VARELSE, f. 3. 1) Tillvarelse. I honom *lefve vi, röras och hafve vår v.* — 2) Vistelse. *Huru länge blir v-n i staden?* — 3) Se *Vasende*. *Alla lefvande v-r.* — 4) Brukas äfv. i föraktlig mening. *Hvilken ovärdig v!*

VARF, n. 3. (t. *Werft*) Se *Skeppsvarf*.

VARFÄGEL, m. 2. pl. — fåglar. (af *Var*, adj.) En roffågel, ofvan gråblå, under hvit, som fått sitt namn deraf, att, då han blir varse en hök, uppper han ett gällt skri och varnar med det samma småfågeln att akta sig. *Lanius Excubitor*. Kallas äfv. Större Törnskatan.

VARG, var'g, m. 2. I. (Jfr. *Ulf*) 1) Allmänt bekant rofddjur. *Canis lupus*. (Fam.) Äta som en v., glupskt. *Hungrig som en v.*, glupskt hungrig. (Ordspr.) *Med v-arna måste man tjula*, se *Tjula*. — *Ss. V-hona*, -jagt, -jägare, -klo, -lik, -skinn, -tjul, -unge.

VARG, m. 2. II. (i folkspråket; sannolikt af moes.göt. *Wargjan*, döma skyldig till straff) 1) Biltog dömd. — 2) Rövare. *V. i veum*, helgerånare.

VARGBÖNA, f. 1. Ett växtsläkte, hvars arter odlas dels som foderväxter, dels som blomsterväxter. *Lupinus*.

VARGEING, var'j'ring, f. 2. (af *Värja*, försvara) Reservtrupper, som de rustande vid utomordentliga tillfällen åtagit sig att prestera. — *Ss. V-skarl, -smanskap*. [Vargering.]